SLUŽBA BOŽJA

LITURGIJSKO-PASTORALNI LIST

GODINA IX MAKARSKA 1969. BROJ 3

BIBLIJSKA ČITANJA NOVOGA ČASOSLOVA

Svatko će priznati da Vijeće za provedbu saborske Uredbe o svetom bogoslužju radi punom parom. U prošlom je broju našega lista prikazan opis i dva uzorka novoga časoslova a nakon toga je izišla njegova omašna knjiga tiskana kao rukopis »ORDO LECTIONUM BIBLICARUM OFFICII DIVINI« (Vatikan 1969). Mnogo govori i oznaka na koricama knjige: Schemata, n. 322 — De Breviario 82. Ti se brojevi mogu uspoređivati sa raznim izdanjima shema za sva četiri zasjedanja II vatikanskog sabora.

Taj je »Ordo« poslan biblijskim, liturgijskim i pastoralnim stručnjacima u raznim zemljama s molbom da pošalju svoje primjedbe do 15. svibnja. Zatim će se »Ordo« predložiti Sv. ocu na odobrenje. Vijeće želi primjedbe i konkretne prijedloge osobito u vezi s ovim pitanjima: 1. O dužini perikopa S i NZ; 2. O rasporedu knjiga Sv. pisma; 3. Koliko će nova shema promicati stvarno upoznavanje Biblije? 4. O odnosu između biblijskih čitanja u misi i u časoslovu; 5. O responsorijima. Pravo je da se naši čitaoci upoznaju i s ovom shemom rađenom s toliko biblijskog znanja i ljubavi, a i vremena.

I Što sadrži ova shema?

Na početku je Opći uvod od 12 stranica. S nekoliko se rečenica iznosi povijest biblijskog čitanja u časoslovu i konstatira da su kod konačnog sastavljanja Rimskog brevijara otpala mnoga čitanja (u korizmi, u osmini Uskrsa i Duhova), druga skraćena, a njihov izbor obavljen skoro mehanički tako da u sadašnjem časoslovu nema mnogo vrlo važnih dijelova Biblije. Uz to je do god. 1913. mnogo svetačkih blagdana imalo svoja ili opće svetačka čitanja iz Biblije i tada je broj tih dana sužen na 78, a reformama god. 1953. i 1960. na 51. dan.

Međutim je već Liturgijska komisija, ustanovljena od Pija XII, radila na još većim ispravcima za koje su mnogi poslali svoje prijedloge, tako kard. Feltin, Garrone, Gracias, Léger, Mimmi, Roncalli. To je stanje zatekao sabor koji je u čl. 35,1; 89c i 92a svoje liturgijske Uredbe postavio važna načela za čitanje Biblije u časoslovu. Nije ulazio u pojedinosti nego je sve dotične prijedloge i želje saborskih otaca prepustio pokoncilskoj reformi časoslova i cijele liturgije.

Poslije kratica biblijskih knjiga i drugih izvora naša shema ima zanimljivu tablicu na kojoj su uspoređena biblijska čitanja u novom misalu i novom časoslovu. Druga opsežna tablica daje točan broj redaka (i još sve u postocima) svih biblijskih knjiga koliko su se čitale u dosadašnjem časoslovu a koliko će se čitati prema novom rasporedu, i to samo u lekcijama bez obzira na responsorije, kapitule ili kratke lekcije. Evo barem zbirnih brojeva:

Petoknjižje (5846 reraka)	dosada	341	(5,8%),	otsada 1360	(23,3%)
Ostale povij. knjige (9263)	dosada	1556	(16,8%),	otsada 2137	(23,0%)
Poučne (bez Ps) (4349)	dosada	717	(16,5%),	otsada 1250	(29%)
Proroci (5876)	dosada	927	(15,7%),	otsada 2354	(40,1%)
Stari zavjet (bez Ps) (25334)	dosada	3541	(13,9%),	otsada 7101	(28%)
Novi zavjet (bez Ev) (4182)	dosada	399	(33,5%),	otsada 4002	(95,7%)

Na prvi pogled je jasno kako je time udovoljeno čl. 35,1 saborske Uredbe: »Neka se u svetom bogoslužju obnovi obilnije... čitanje Svetoga pisma«, a neće biti teško priznati da je to čitanje u novom časoslovu i »raznovrsnije i prikladnije«.

Nakon tih uvodnih stranica naš »Ordo« donosi popis biblijskih čitanja s naslovom - sadržajem perikope za svaki dan u godini: za došašće, božićno, korizmeno i uskrsno doba, vrijeme »per annum«, blagdane BDM i svetaca i »communia« (str. 27—57). Slijedi isto takav popis responsorija s ponovljenom navedbom lekcije i responsorijem u cijelosti (str. 59-230) i još lectiones breves (i capitula) u cijelosti (str. 231—322). Na kraju je detaljni popis svih perikopa S i NZ.

II Kako je izrađen novi raspored čitanja?

Kad je vijeće za provedbu liturgijske Uredbe organiziralo svoj veliki rad, njegova se posebna radna grupa prihvatila reforme biblijskog čitanja u časoslovu. Radilo se u više potkomisija najprije na izboru biblijskih tekstova koji će ući u časoslov. Za sličan izbor u novom misalu radila je druga gru-

a. Za NZ je bilo lako odlučiti da se čita sav osim pozdrava a svršetku apostolskih poslanica. U SZ su odabrani odlomci oji govore o povijesti našega spasenja ili su posebno korisni a kršćansku duhovnost. Na taj je način iz Knjige postanka zeto 28,3% svega teksta, a iz Knjige izlaska 27,1% (dosada 1,3% i 1,2%). Od slijedećih knjiga Sedmoknjižja dosada se u asoslovu nije ništa čitalo, a tako ni iz knjiga Rute, Ljetopisa, 'zre i Nehemije, što je sada ispravljeno. Iz gornje se tablice idi koliko će se više sada čitati iz poučnih i naročito iz pro-očkih knjiga SZ.

Tako izabrane odlomke trebalo je zatim razdijeliti u zao-ružene perikope. Prevladalo je stanovište da u časoslovu vakog dana bude jedno biblijsko čitanje u dužini sadanjih riju, znači od 10 do 20 redaka. Teže su i sadržanije perikope, iaročito iz sv. Pavla, kraće a druge duže. Da se izbjegnu po-iavljanja i manje korisne stvari, neki su reci izostavljeni, ali ivijek tako da svaki odlomak tvori organsku cjelinu. Kod vake su perikope točno navedeni brojevi svih redaka koji e čitaju. Perikope iz nekih biblijskih knjiga nisu donesene o redosljedu njihovih poglavlja, jer je dokazano da je više outa proizvoljan, a ni prema kronološkom redu koji je vrlo eško ustanoviti, nego prema temama. Tako je npr. odmah u Došašću Izaija donesen ovim redom: o sudu, Gospodnjem lanu i pokori (gl. 1, 2 i 10, 13-14) pa tzv. Izaijina apokalipsa 24—25), između toga o Gospodnjem vinogradu (5.) i o Jese-jevu korijenu (11.) kao i Mihejevo (4. 5) obećanje spasenja, a od 17. XII poznata obećanja i tješenja iz drugog Izaije.

Mnogo je teže bilo uskladiti biblijska čitanja u misi i u časoslovu, za što se je založila i Sinoda biskupa god. 1967. U časoslovu se, naime, ne čita evanđelje a u misi se nedjeljom i blagdanom vrlo rijetko čita SZ. Uz to je za misu predviđen trgodišnji, a u časoslovu dvogodišnji ciklus. Prevladalo je načelo da se ista biblijska knjiga ne čita istegodine u misi i u časoslovu, a ako je to kada slučaj, da to bude barem u ra-zmaku od nekoliko mjeseci. Na taj se način postiglo da će se skupa u misi i časoslovu svake godine čitati svi glavni dije-lovi svih biblijskih knjiga, a neke od njih i cijele.

III Novi kalendar

Prije nego se potanje osvrnemo na načela po kojima su biblijske knjige razvrstane u novom časoslovu koristit će ne-što reći o novom kalendaru.

U tok se »per annum« uklapaju četiri liturgijska posebna razdoblja. Odmah na početku je tradicionalno Došašće (I) u kojemu su najviše istaknuti od 17. XII do Božića. Na taj se nadovezuje Božićno doba (II) sa sv. Stjepanom, Ivanom i Nevinom dječicom, s blagdanom sv. Obitelji u nedjelju po Božiću, s blagdanom sv. Bogorodice na osminu Božića (1. I), s blagdanom Bogojavljenja i Gospodnjeg krštenja u nedjelju po Bogojavljenju. Bez pretkorizmenih nedjelja Korizmeno doba (III) počinje Čistom srijedom i s uključenim nedjeljama traje 40 dana do Cvjetne nedjelje koja stoji na čelu najviše istaknute Svete sedmice. Od Uskrsa teče Uskrsno doba (IV) s blagdanom Uzašašća na 40. i Duhovima na 50. dan.

Vrijeme »per annum« ima dva dijela: prvi dio od 13. I do Čiste srijede i broji 5-9 sedmica već prema tome kada pada Pepelnica; drugi se dio nastavlja odmah poslije blagdana Duhova koji više nema osmine. Svih je tih sedmica »per annum« 34 ili nekih godina 33, a uvijek je zadnje nedjelje po Duhovima blagdan Krista Kralja, što odgovara eshatološkom raspoloženju zadnjih nedjelja liturgijske godine.

U tom toku posebna biblijska čitanja, različita od dosadašnjih, imaju tri tradicionalna blagdana: presv. Trojstva u nedjelju po Duhovima (Ef 1, 1-14), presv. Euharistije u četvrtak po 2. nedjelji (Izl 16, 1-15) i presv. Srca Isusova u petak po 3. nedjelji (Rim 5, 1-21).

Dok gore spomenuta zbirka himana ima barem koji poseban himan za još 42 dana, naš »Ordo« za cijelu Crkvu predviđa posebna biblijska čitanja samo za ova 23 blagdana i svetkovine: Bezgrešno začeće, Prikazanje Gospodina (2. II), Stolica sv. Petra, sv. Josipa (19. III), Blagovijest, Sv. Marko, Sv. Filip i Jakov (3. V), Pohođenje BDM (31. V), Rođenje sv. Ivana Krstitelja, Sv. Petar i Pavao, Sv. Joakim i Ana (26. VII), Gospodnje preobraženje, Uznesenje BDM, Rođenje BDM, Uzvišenje sv. križa, Sv. Mihael - Gabriel - Rafael (29. IX), Sv. anđeli čuvari (2. X), Sv. Luka, Sv. Šimun i Juda, Svi sveti, Spomen mrtvih, Posveta lateranske bazilike i Sv. Andrija.

K tome su dodana posebna čitanja »de communi«: Posvećenje crkve na prvom mjestu kao Gospodnji blagdan, za blagdane BDM (4 obrasca), apostola, mučenika i »svetih muževa«. Drukčije nego dosada i nego u zbirci himana ti se zadnji dijele: Sveti pastir (za papu ili biskupa 4 obrasca, za svećenika 2, za đakona 2, za učitelja Crkve 3), Sveti redovnik

3 i Sveti lajik 4. Poslije »Commune s. virorum« dolazi »Commune s. mulierum«: Sv. djevica 1, sv. redovnica 3 i sv. laika 3.

Usve je za cijelu Crkvu predviđeno blizu 700 perikopa iz S i NZ svaka sa svojim responsorijem, za sve dane u jednoj godini ili u dvije kad se radi o perihopama vremena »per annum«.

IV Kojim se redom čitaju biblijske knjige?

Uz ono što je gore općenito rečeno o čitanjima, i posebno o Izaiji u Došašću, još se moramo osvrnuti na druga vremena i dane. Na Božić je uzeta prva sadašnja lekcija (Iz 52, 1-9), a posebne su za Sv. obitelj (1 Petr 3, 1-17), Sv. Stjepana Dj 6, 8-7, 1, 2a, 44-60), Sv. Ivana (1 Iv 1, 1-2, 3) i Nevinu dječicu (Izl 1, 8-16. 22). Slijedećih se onda dana, u vezi s misnim čitanjima božićnog dana (Heb 1 i Iv 1), čita poslanica Kološanima koja iznosi čitav Kristov misterij i pogled na povijest spasenja. Na Bogojavljenje je lekcija tradicionalna a na Kristovo krštenje 1. i 2. pjesma o Sluzi Jahvinu (Iz 42, 1-8; 49, 1-9). Do 12. I su eshatološke perikope iz 60-66 i Baruha.

U Korizmi se čita povijest spasenja iz knjiga Izl, Lev i Br, kao što se nekad činilo u rimskoj liturgiji. Zadnje dvije sedmice dolazi na red Jer i Tuž, samo na Svetu subotu Hošejevo proroštvo o Gospodnjem uskrsnuću koje se više neće čitati u večernjem bogoslužju Svetog petka.

U osmini se Uskrsa čita 1 Pt poslanica zbog njezina pashalnog i krsnog značenja. Prema općoj liturgijskoj tradiciji Djela apostolska pružaju najprikladnije štivo za sve ostalo Uskrsno doba, jer je život prve Crkve i uopće Crkve provreo iz pashalnog misterija uskrslog i proslavljenog Krista, samo se prve četiri glave Dj čitaju u misi.

Vrijeme »per annum« sa svoja dva niza, svaki po 34 sedmice, počinje s knjigom Post (kao što se dosad činilo od Sedamdesetnice) i tako uvodi u korizmeno čitanje knjige Izl, ili s poslanicom Rim i drugima. Dok te u I godini idu redom većinom kako su u Bibliji, na njih se nadovezuju knjige SZ prema toku povijesti spasenja. U II. godini se prije čitaju preostale knjige SZ pa onda NZ. Za zadnje su sedmice liturgijske godine uvijek predložene eshatološke perikope iz proroka Dan (I god.) i iz Otk (II god.).

Važna je ova napomena (Ordo 17): »Možda će se neke perikope činiti teške i za naše vrijeme manje zgodne. Ipak su izabrane jer pripremaju bolje shvaćanje NZ u cjelokupnom vidu povijesti spasenja. Taj se odnos prema NZ često osvjetljuje responsorijem koji slijedi iza lekcije. Na taj način olakšava razmatranje SZ u svjetlu njegova izvršenja u NZ«.

V Responsoriji

Posebna (IV) radna grupa Vijeća imala je dosta briga s tim odgovorima na lekcije. Bilo je onih koji su mislili da respensoriji spadaju samo u korno moljenje časoslova. Vijeće je odlučilo i Sinoda je biskupa potvrdila da responsoriji ostanu i u zasebnoj molitvi časoslova kao elemenat razmatranja. Kvas Božje riječi, pročitane u »bogoslužju riječi« bilo časoslova bilo mise, treba prožeti svu našu dušu koja tome daje oduška u responsoriju koji slijedi lekciju.

Dosadašnji su responsoriji često slabo odgovarali toj svrsi. Redovito nisu bili odabrani u vezi s dotičnom lekcijom. Sjetimo se samo homilija korizmenih ferija s responsorijima iz nedjeljnog oficija u vezi s raznim patrijarsima. Većinom su responsoriji bili uzeti iz psalama i sami po se bi sadržajni i lijepi, ali bez veze s lekcijama redovito nisu bili ono što su trebali biti: odgovor na lekcije i kao njihov nastavak. Stoga ih se nastojalo temeljito obnoviti da bi pomogli shvatiti pročitani tekst, da bi se taj povezao s poviješću spasenja, da nas od SZ dignu u N, da čitanje Biblije pretvore u molitvu i kontemplaciju i konačno da svojim pjesničkim elementom pruže ugodnu raznolikost (Ordo 11).

Kao što je mjesto dosadašnjih triju biblijskih lekcija uvedena jedna tako će tu lekciju slijediti samo jedan responsorij. Uz neke stare (a još će tih biti uzeto među responsorije poslije drugoga, patrističnoga čitanja), dosta je njih preuzeto iz starih partikularnih časoslova (naročito iz klinijevskog i pariskog), a mnogo je nanovo sastavljenih. Ako nisu uzeti iz dotične lekcije kao njezina jeka, onda su ih potražili u drugim biblijskim knjigama, što je uvijek nad njima označeno. Vrlo ih je malo iz psalama koji su na taj način pridržani psalmodiji u užem smislu riječi. Često je jedan dio responsorija uzet iz S a drugi iz NZ, ali su ti lijepo povezani i tvore cjelinu koliko između sebe toliko s dotičnom lekcijom kojoj pripadaju. Svakako

unaprijed je isključena dosadašnja česta mogućnost da se iza neke lekcije nesumce mora uzeti responsorij koji nema s njom veze.

Svi su responsoriji novog časoslova temeljito pregledani i od VII radne grupe Vijeća »De cantibus in oficiis«, jer ako za koji dio, uz himan je poželjno da se kod Časoslova s pukom pjeva još responsorij.

Neki će možda požaliti što obnovljeni responsoriji više ne sadrže kratku doksologiju »Slava Ocu i Sinu i Duhu Svetome«. Naš »Ordo« ne spominje zašto je ona ispuštena. Bit će zato što posve ne odgovara značenju responsorija i što je često bila vrlo slabo povezana s njime. Treba priznati da je redovito bila izgovarana prilično makinalno dok su oči tražile u prvom dijelu responsorija onaj dio koji je još trebalo ponoviti. Obnovljena liturgija na svim područjima radije eliminira neke nebitne dijelove koji su dosada uzimani previše formalistički, što se naročito ne dolikuje za doksologiju kako je shvaća liturgija.

Spomenuli smo da su svi responsoriji novog časoslova uzeti iz biblijskih knjiga. Poslije drugog čitanja sigurno će mnogi biti izabrani i iz drugih spisa, kao što se vidi iz uzorka, prikazana u prošlom broju našeg lista, poslije lekcije iz poslanice sv. Ignacija antiohijskog Rimljanina. I u našoj zbirci upadaju u oči dva slična. Poslije biblijskog čitanja o svetoj redovnici slijedi poznati responsorij iz oficija sv. Agneza. A za svetu djevicu kao responsorij uzeta ova Augustinova parafraza Ps 44,26 koju neće biti lako dolično prevesti: »Concupivit Rex speciem tuam quam ipse fecit: Deus tuus est, rex tuus est: ✶ Rex tuus et ipse est sponsus tuus. V. Regi nubis Deo, ab illo dotata, ab illo decorata,ab illo redempta, ab illo sancta. ✶ Rex tuus«.

VI Lectiones breves

Vijeće je odredilo da se u Jutarnji i Večernji mjesto dosadašnjih kratkih »kapitula« priredе i duže lekcije koje će osobito poslužiti kad se ti časovi obavljaju s narodom. To je isto potvrdila i Sinoda biskupa. Za razliku od dugih biblijskih lekcija u »Službi čitanja« (kako će se odsad zvati matutin) ti će se kraći odlomci zvati »Lectiones breves«. Svi dosadašnji takvi odlomci nisu zadovoljavali, pa su neki izmijenjeni i k tome potraženi mnogi novi da njihova veća raznolikost pobuđuje zanimanje i pažnju onih koji će ih čitati i slušati.

Izbor je priređen po slijedećim načelima: a) Zadržana su sva zgodna sadašnja »capitula«; b) Izabrana su nova mjesta iz Sv. pisma koja ističu neku posebnu misao ili opomenu; c) Koliko je bilo moguće, sačuvan je značaj pojedinog kanonskog časa; d) Prema rimskoj tradiciji »capitula« nisu uzimana iz evanđelja; e) Za veće su časove određena duža »capitula«; f) U Večernji, gdje je sada mjesto zadnjeg psalma jedan kantik iz NZ, njezin je »capitulum« potražen samo u NZ; g) Budući da je kod zasebnog moljenja obvezatan samo jedan od malih časova, »capitulum« je za njih redovito istog značenja ili i uzet iz iste knjige (Ordo 12-13).

U novom će časoslovu biti preko 500 kratkih čitanja. Ako nam toliki responsoriji, uzeti iz cijele Biblije a najmanje iz psalterija, pokazuje koliko je molitveno blago i u ostalim svetim knjigama, ova čitanja svjedoče da je u njima nebrojeno poticanje za naše duhovno osvješćenje i djelovanje tokom svakoga dana kroz cijelu liturgijsku godinu sa svim njezinim vremenima, blagdanima i svecima.

U Došašću su kratka čitanja uzeta iz velikih i malih proroka SZ koja govore o dolasku Mesije, ali i iz apostolskih poslanica mjesta o paruziji, jer je i tom mišlju prožeto naše zemaljsko vrijeme Došašća. Za božićno su doba teme još bogatije: Mesija je došao, objavljen je cijelom svijetu u kojemu Božji Sin djeluje kao svjetlo u tami. U tom se pogledu posebno ističu kratka čitanja Božića, Bogojavljenja i Kristova krštenja u svim časovima tih za Krista i za nas tako značajnih dana.

Za korizmu su pripravljene dvije serije kratkih čitanja za sve časove. Kod Jutarnje prvih četiriju sedmica govor je o svetosti Božjeg naroda, kod malih časova općenito o pokori i o dužnostima kršćanskog života a Večernja donosi pozive k obraćenju. Posebna kratka čitanja u dvjema zadnjim sedmicama korizme ističu naročit značaj tih dana posvećenih uspomeni Kristove muke, kako to čine i drugi neki dijelovi časoslova i mise tog svetog vremena.

Kroz uskrsno vrijeme i kratka čitanja naravski govore o pashalnom misteriju, i to: kod Jutarnje i Trećeg časa općenito, kod Šestog posebno o krštenju, kod Devetog o kršćanskom životu koji proizlazi iz krštenja i kod Večernje o svećeništvu Krista i vjernika.

Za sedmice »per annum« sada će biti na raspolaganju četiri serije kratkih čitanja u svim dnevnim časovima, što odgovara četirima sedmicama na koje je razdijeljen psalterij.

Budući da »Crkva svetkuje uskrsno otajstvo svakog osmog dana« (Uredba 106), tom su misteriju posvećena kratka čitanja nedjelje i petka, svakog toga dana na njemu svojstven način. Utorkom ta čitanja kod malih časova govore pretežno o blaženstvima, srijedom o svetosti a četvrtkom o Bogu stvoritelju i njegovim djelima.

Mnogostruko su preuređena i obogaćena kratka čitanja svih blagdana i svetačkih dana. Za Povečerje je dosadašnji »capitulum« ostavljen poslije psalma tog časa kao kratko čitanje petkom, a za druge je dane u sedmici potraženo novo, vrlo prikladno. Zbog posebnog značaja tog zaključnog časa ta čitanja ostaju ista kroz čitavu godinu.

Na kraju neka je slobodno izraziti želju da što prije dobijemo u ruke na sličan sretan način priređen patristički lekcionar novoga časoslova za drugu lekciju kod »službe čitanja« za svaki dan. Uz već razvršten psalterij, uz već izdane nove himne časoslova, taj će dopunjak ovoga »Reda biblijskih čitanja« onda skoro omogućiti izdanje čitavoga časoslova da svećenici, redovnici i mnogi vjernici još bolje slave Boga i hrane svoje duše njegovim riječima i otajstvima.

o. Martin Kirigin OSB

NEMAJU GRIJEHA

Prvopričesnici

U savremenim sukobima unutar i izvan Crkve kao da nema ništa sigurnog, ni svetog ni stalnog. Dinamizam i posavremenje (ili posadašnjenje) kojega je donio duh II Vatikanskog Sabora kao da se pretvorio u čistu dijalektiku i relavitizam. Ruši se ne samo *stari* nego *svaki* pojam auktoriteta u Crkvi, unosi se sumnje i subjektivizam u tumačenje dogme i morala . . .

Među mnogim problemima, koji su u takvim uslovima uskrsli, je i problem prvopričesnika, bolje rečeno: priprava na prvu svetu pričest.

Nekršćanski janzenizam, kako je svima dobro poznato, nije lako pripuštao stolu Gospodnjem ni malene ni odrasle, jer da nisu dostojni, da ne shvaćaju . . . A oni koji su to »propovijedali« mirno su i mislili i pričešćivali se. Sigurno su sebe smatrali, ako su uopšte o tome ikada razmišljali, za

Budući da »Crkva svetkuje uskrsno otajstvo svakog osmog dana« (Uredba 106), tom su misteriju posvećena kratka čitanja nedjelje i petka, svakog toga dana na njemu svojstven način. Utorkom ta čitanja kod malih časova govore pretežno o blaženstvima, srijedom o svetosti a četvrtkom o Bogu stvoritelju i njegovim djelima.

Mnogostruko su preuređena i obogaćena kratka čitanja svih blagdana i svetačkih dana. Za Povečerje je dosadašnji »capitulum« ostavljen poslije psalma tog časa kao kratko čitanje petkom, a za druge je dane u sedmici potraženo novo, vrlo prikladno. Zbog posebnog značaja tog zaključnog časa ta čitanja ostaju ista kroz čitavu godinu.

Na kraju neka je slobodno izraziti želju da što prije dobijemo u ruke na sličan sretan način priređen patristički lekcionar novoga časoslova za drugu lekciju kod »službe čitanja« za svaki dan. Uz već razvršten psalterij, uz već izdane nove himne časoslova, taj će dopunjak ovoga »Reda biblijskih čitanja« onda skoro omogućiti izdanje čitavoga časoslova da svećenici, redovnici i mnogi vjernici još bolje slave Boga i hrane svoje duše njegovim riječima i otajstvima.

o. Martin Kirigin OSB

NEMAJU GRIJEHA

Prvopričesnici

U savremenim sukobima unutar i izvan Crkve kao da nema ništa sigurnog, ni svetog ni stalnog. Dinamizam i posavremenje (ili posadašnjenje) kojega je donio duh II Vatikanskog Sabora kao da se pretvorio u čistu dijalektiku i relavitizam. Ruši se ne samo *stari* nego *svaki* pojam auktoriteta u Crkvi, unosi se sumnje i subjektivizam u tumačenje dogme i morala . . .

Među mnogim problemima, koji su u takvim uslovima uskrsli, je i problem prvopričesnika, bolje rečeno: priprava na prvu svetu pričest.

Nekršćanski janzenizam, kako je svima dobro poznato, nije lako pripuštao stolu Gospodnjem ni malene ni odrasle, jer da nisu dostojni, da ne shvaćaju . . . A oni koji su to »propovijedali« mirno su i mislili i pričešćivali se. Sigurno su sebe smatrali, ako su uopšte o tome ikada razmišljali, za

»izabrane — privilegirane« u božanskoj obitelji. Možda čak za male »bogove«, a u najmanju ruku »kršćanske heroje — predestinirane svece«.

Veliki papa sveti Pijo X osudio je i modernizam sa svim njegovim zabludama, i ove ostatke janzenizma, te u ime Krista i njegove ljubavi pozvao sve k stolu Gospodnjem, da tamo crpve i milost i jakost i utjehu. Nije išla lako ta reforma. Bilo je kritike — prigovora. Pogotovo u vezi sa pričešćivanjem malene djece.

Stalno se ponavljao prigovor, da oni ne mogu razumijeti što je pričest, kao da su oni »mudri — farizeji« sve to razumijeli. Zaboravljali su, da je Euharistija jedna od najvećih tajni kršćanstva, gdje kraj svega studija i znanja ostaje — vjera. I to samo vjera — za sve bez razlike. I u tom činu vjere u pristunost Kristovu u Euharistiji baš maleni i nevini nisu imali nikakvih poteškoća, jer su to primali kao božju objavu i kao dar Božji.

Tkogod je sam pripremao (razumije se srcem i ozbiljnošću) djecu na prvu svetu pričest, bio je sam svaki put ponovo animiran gledajući kakvim žarom i kakvom vjerom su djeca očekivala svoj prvi susret sa svojim najvećim Prijateljem — Isusom u svetoj pričesti.

Kod te priprave se uvijek pokazalo koliko vrijedi domaći vjerski odgoj. Gdjegod su majke znale od rane mladosti s tjelesnom hranom ulijevati u duhovnu hranu vjerskog odgoja, ljubavi do Boga i svijesti sveprisutnosti Božje, tamo su djeca bila zaista bezazlena, nevina, mali anđelići. Oni su već vjerovali u istinsku, realnu, prisutnost Isusovu pod prilikom kruha — u svetoj hostiji. Pretvorba za njih nije bio nikakav problem. Oni su u svojoj nevinoj duši doživljavali prisutnost i blizinu i prijateljstvo Isusovo.

Gdjegod je vjeroučitelj sam imao živu i praktičnu vjeru u pristunost Kristovu nikada nije bilo poteškoća djecu prvog razreda osnovne škole pripremiti za prvu svetu pričest — i to »vrijednu — dostojnu«. Za takvu djecu je bio dan prve svete pričesti istinsko najveći i najsretniji dan u životu.

Razumije se, ako kateheta sam nije imao ljubavi i žive vjere u prisutnost Kristovu, ako to nije izrazio svojim ponašanjem kod vjeronauka, u crkvi, a naročito kod svete mise, onda je sva priprava ostala samo vanjska formalnost. Pogotovo kada su se i domaći brinuli samo za haljinice i fotografiranje . . .

Imam za sobom prilično godina iskustva, i to u vrlo nepovoljnim prilikama: u dijaspori, gdje su bili naši vjernici raštrkani među inovjercima; osim toga pripadnici svih mogućih narodnosti. Ipak je i tamo dan prve svete pričesti bio praznik — doživljaj — dan duhovne obnove za sve. Nikad nisam osjetio ni najmanje poteškoće kod pouke u prisutnost Kristovu u svetoj hostiji, o veličini toga prvog susreta i sjedinjenja s Kristom. A i potrebom ozbiljne priprave.

Problem pokajanja

Iz vjerskih novina, domaćih i stranih, doznajemo, kako se u pojedinim zemljama takmiče, kako bi bili što originalniji i u odnosu na prvopričesnike. U nekim su biskupijama počeli raspravljati o godinama u kojima se mogu djeca pripustiti svetoj pričesti, kao da to nije definitivno riješeno u dekretima svetog pape Pija X.

U nekim mjestima pak, (što je bio, možda se još pogdjegod zadržao neshvatljivi običaj) traže da se moraju djeca čak i po par godina ispovijedati, a istom onda pripustiti svetoj pričesti. Smatram da je ovo sada ipak anahronizam, koji isčezava.

Ali zato sa mnogih strana dolaze glasine, neka se djeca pripuštaju prvoj svetoj pričesti bez ispovijedi — jer da nemaju grijeha.

Ovo se pojavljuje u vezi sa onom zabludom, koja se širi sada u svećeničkim krugovima kao neka epidemija. Perfidno se nastupa protiv česte ispovijedi pod izgovorom, da je za svetu pričest dovoljno, da se čovjek nalazi u stanju posvećujuće milosti. Budući da je ispovijed neophodno potrebna samo za »smrtne« grijehe, zato nema potrebe često se ispovijedati. Dovoljno je skrušenje u duši, pokajanje . . .

Svi dobro znamo već iz osnovnoškolskog katekizma, da je za svetu pričest neophodno potrebna posvećujuća milost, a da se ta milost gubi smrtnim grijehom. A za smrtni grijeh da je nužno potrebna ispovijed, iako se svaki grijeh, pa i smrtni, oprašta već savršenim pokajanjem . . .

Ako smo mi svijesni, da je sveta ispovijed sakramenat — izvor milosti, onda je jasno, da ga nećemo zanemarivati i ne čekati, da smo već potpuno zaglibili — izgubili život milosti. Nego ćemo naprotiv to sredstvo rado koristiti kao predohranu, da ne dođe do te katastrofe, nedostojne pravog kršćana.

Tkogod još pamti nešto iz teologije, zna, da nam ispovijed po svojoj sakramentalnoj moći ne samo oprašta grijehe i kazne za grijeh (vječnu kaznu i dio vremenitih), nego da nam daje posebne milosti, da se lakše čuvamo grijeha, pogotovo onih kojih smo se skrušeno ispovijedili i koji možda predstavljaju za nas posebnu opasnost.

Već se primjećuju u onim krajevima, gdje su »pobornici novog shvaćanja« ispovijedi uspjeli vjernike »inficirati« tom zabludom (u suprotnom pravcu nego nekada janzenizam!), da tamo već nestaje pojam grijeha. Već su stigli do onog stepena »savršenstva«, da priznavaju samo četiri »smrtna« grijeha — za koje se treba ispovijedati.

Odakle ta zabluda? Tkogod je malo analizirao i nauku i pobornike, je vrlo brzo uočio, da je po srijedi laksizam i komodnost. Tkogod je okusio što znači sjediti u ispovjedaonici po 8 do 10 časova dnevno, pogotovo u kakvoj hladnoj noj crkvi za vrijeme korizme ili za vrijeme misija u velikoj vrućini, on zna, da je ta služba za svećenika zaista teška — prava žrtva. I tko nema pravog duha, želi da se je oslobodi. I eto, došla, kao naručena, ova nova teorija, pa si i napredan — progresivan — moderan — a istovremeno oslobođen neprijatnosti muke — žrtve. Drugo je pitanje, da li je to zaista Kristov duh — duh žrtvne — duh ljubavi prema dušama.

Koliko je duša spašeno i očuvano od moralnog i vjerskog brodoloma, ako su naišle na dobrog ispovjednika, koji nije automatski dijelio odriješenje nego bio i liječnik i savjetnik. Iako tjelesno iscrpljen ispovijednik je presretan kada nakon teškog tana pred svojim Bogom, kojega je zastupao u svetoj ispovijedi, polaže račun o prošlom danu, i pomisli na tolike iznemogle, ranjene i žalosne duše, koje još nisu bile mrtve, ali koje su bile u opasnosti (a tko nije?!), pa im je u ime Krista razapeta i Krista uskrsloga pružio prijateljsku i spasiteljsku ruku.

Nije ova nova nauka o ispovijedi od Duha Svetoga. Nije ona poticaj za obnovu i produbljenje duhovnog života. Ona je napast i zamka Sotone, iako dobro kamuflirana kao sve varke paklene.

Vratimo se našem problemu. Problemu ispovijedi prvopričesnika. Mnogi »teološki-modni novatori« na veliko propagiraju neka se mala djeca pripuste prvoj svetoj pričesti bez ispovijedi, jer oni još nisu kadri učiniti smrtni grijeh.

Lijepo zvuči. I komodno je. Kako privlačno, sirensko, ruho dobija jedna pastoralna zabluda.

Istina je, tako se barem nadamo, da malena djeca nemaju smrtnih grijeha. Iako kod današnjeg razvoja i prilika ne bi mogli ni u toj stvari biti baš apsolutno sigurni.

No, mi ovdje stojima pred drugim problemom. Svi znamo, pa i sami svećenici to osjećamo, kako najsvetije stvari lako postaju svagdanje, ako stalno ne obnavljamo pravilno razumijevanje razmatranjem i molitvom i studijem.

Dijete vrlo lako shvati kako je sveta pričest nešto uzvišeno i sveto i kako mi sami po sebi nikada toga nismo dostojni. Pristupamo zato pričesti ne zbog naših zasluga nego zbog dobrote i milosrđa našeg Spasitelja, koji želi da bude time naša duhovna hrana i lijek. Ali smo zato dužni, da sa svoje strane učinimo sve, da ne stavljamo prepreke djelovanju milosti, da odstranimo, koliko ovisi o nama, sve posljedice svoje grešne prošlosti — pokajanjem, iskrenom optužbom. Otpužba, priznanje grijeha u ispovijedi je za svako dijete najlakši način izražavanja pokajanja, a istovremeno potrebno poštovanje pred svetošću svete pričesti.

Usporedba sa umivanjem ruku i lica, iako nismo crni od blata, sa čišćenjem duše u ispovijedi i od malih grijeha, pomaže dijetetu da mu ispovijed postane i ostane nešto sveto i uzvišeno. Objasnit ćemo mu, da prije jela dobro dijete opere ruke, iako nisu vidljivo zaprljane, pa da treba i dušu tako očistiti od duhovne prljavštine — grijeha u svetoj ispovijedi. Taj sakramenat da je pralni prašak i voda za dušu, da bude dostojna da primi Isusa — ukoliko to od nas ovisi.

Na taj način će svako dijete i kasnije u životu očuvati osjećaj za dobro, lijepo, plemenito i sveto. Čuvat će se grijeha, malenih, da bi se očuvalo teških — smrtnih. Svi naime dobro znamo, da tko nema straha pred »malenim« prestupcima, neće dugo prezati ni pred velikima... Uzaludno je i besmisleno varati sebe i druge, da će kasnije svijest i pouka učiniti svoje, da ne bude grijeha. Što nije usvojeno, dok je duša još bezazlena — božja, to se neće postići kasnije, ka-

da bude svijet sa svim svojim grubostima prekrio sve svojom prljavštinom, zabludama, i kad budu strasti već u punom jeku!

Istina je, da dijete — prvopričesnik neće lako razlikovati savršeno i nesavršeno pokajanje, smrtni i mali grijeh, ali će, i te kako, shvatiti da je svaki grijeh nešto strašno u očima Božjim, da je nedostojno čovjeka. Da je uvreda Boga. Da je najveća nesreća za čovjeka. To se najlakše postigne, ako se svaki grijeh zorno prikaže kao rana na razapetom Kristu. Suze će izazvati u očima pripravnika za prvu pričest, ako si mu zaista živo, iz uvjerenja govorio o stradanju Kristovu, o njegovim ranama, o njegovom probodenom Srcu.

Dirljivo je promatrati malenu djecu, kako sa strahopoštovanjem čekaju na red kod ispovjedaonice. Ali tko može zaboraviti onaj blaženi pogled i nasmješak djeteta kad se vraća iz ispovjedaonice. U njegovim očima je zapaljeno novo svjetlo — odsjev ljepote i radosti u toj malenoj bezazlenoj duši. Tko ima pravo oduzeti Božjem miljeniku tu radost, tu ljepotu? Pa i za cijenu »najnaprednijih teorija«?!

Ako je bio pravi duhovni »kriminal« braniti djeci dolazak k Isusu u ranoj svetoj pričesti, tako je »kriminal« i oduzeti prvopricesnicima prvu svetu ispovijed — prije prve svete pričesti, prije nego im duša zaglibi u pokvarenosti i smrtnim grijesima!

Alojz Turk

NOVI NEDJELJNI LEKCIONAR

Donosimo opis i glavne značajke novog nedjeljnog i blagdanskog lekcionara koji će — nadamo se — na pokusnu upotrebu biti već u Došašću dopušten i u našim krajevima. Cilj je ovog izlaganja da se pripremimo kako bi novi nedjeljni lekcionar imao što veću korist u produbljenju i istinskom življenju naše vjere u Krista Gospodina.

Od proglašenja Uredbe o svetom bogoslužju, 4. prosinca 1963, kršćanski je puk učinio značajan napor da se obilnije i djelotvornije susretne u liturgijskom slavlju sa svetopisamskim tekstovima. Kod nas je tome mnogo pomoglo i izdavanje cjelovitog teksta Biblije u izdanju »Stvarnosti« i »Hrvatskog književnog društva svetog Ćirila i Metoda«, zatim brojni

da bude svijet sa svim svojim grubostima prekrio sve svojom prljavštinom, zabludama, i kad budu strasti već u punom jeku!

Istina je, da dijete — prvopričesnik neće lako razlikovati savršeno i nesavršeno pokajanje, smrtni i mali grijeh, ali će, i te kako, shvatiti da je svaki grijeh nešto strašno u očima Božjim, da je nedostojno čovjeka. Da je uvreda Boga. Da je najveća nesreća za čovjeka. To se najlakše postigne, ako se svaki grijeh zorno prikaže kao rana na razapetom Kristu. Suze će izazvati u očima pripravnika za prvu pričest, ako si mu zaista živo, iz uvjerenja govorio o stradanju Kristovu, o njegovim ranama, o njegovom probodenom Srcu.

Dirljivo je promatrati malenu djecu, kako sa strahopoštovanjem čekaju na red kod ispovjedaonice. Ali tko može zaboraviti onaj blaženi pogled i nasmješak djeteta kad se vraća iz ispovjedaonice. U njegovim očima je zapaljeno novo svjetlo — odsjev ljepote i radosti u toj malenoj bezazlenoj duši. Tko ima pravo oduzeti Božjem miljeniku tu radost, tu ljepotu? Pa i za cijenu »najnaprednijih teorija«?!

Ako je bio pravi duhovni »kriminal« braniti djeci dolazak k Isusu u ranoj svetoj pričesti, tako je »kriminal« i oduzeti prvopricesnicima prvu svetu ispovijed — prije prve svete pričesti, prije nego im duša zaglibi u pokvarenosti i smrtnim grijesima!

Alojz Turk

NOVI NEDJELJNI LEKCIONAR

Donosimo opis i glavne značajke novog nedjeljnog i blagdanskog lekcionara koji će — nadamo se — na pokusnu upotrebu biti već u Došašću dopušten i u našim krajevima. Cilj je ovog izlaganja da se pripremimo kako bi novi nedjeljni lekcionar imao što veću korist u produbljenju i istinskom življenju naše vjere u Krista Gospodina.

Od proglašenja Uredbe o svetom bogoslužju, 4. prosinca 1963, kršćanski je puk učinio značajan napor da se obilnije i djelotvornije susretne u liturgijskom slavlju sa svetopisamskim tekstovima. Kod nas je tome mnogo pomoglo i izdavanje cjelovitog teksta Biblije u izdanju »Stvarnosti« i »Hrvatskog književnog društva svetog Ćirila i Metoda«, zatim brojni

napisi o Bibliji, posebno bilten »Upoznajmo Bibliju« i članci u Svescima »Kršćanska sadašnjost«. U posljednje vrijeme i naša Biskupska konferencija odobrila je Lekcionar za radne dane. U Zadarskoj smo nadbiskupiji izdali posebni lekcionar, koji se nešto razlikuje od službenog, a koji je Vijeće odobrilo za upotrebu. U njemu se nalaze smjernice kako pristupati Božjoj riječi. Zatim smo na nekoliko rekolekcija, u pastoralnom dijelu, govorili o Bibliji, svakog mjeseca preko mjesečne rekolekcije za svećenike organiziramo »Bogoslužje riječi«, a grupa svećenika u Zadru svakog tjedna zajednički sprema propovijedi na temelju biblijskih tekstova. Zbog toga namjesto tradicionalnih »propovijedi« u obliku »govora« i moralizatorskih pouka homilaja postaje susret s navještenom Božjom riječi koju tumači, posadašnjuje i »situira« u život određene zajednice. Biskupske konferencije u svijetu su se pobrinule — a to je u posljednje vrijeme učinila i naša BK — za različite privremene lekcionare za pogreb, ženidbu i potvrdu, pa tako zajednica kršćanska, osim lekcionara u tjednu, ima i u drugim zgodama mogućnost obilnijega i raznovrsnijeg susreta s Riječju Života.

Sada se nalazimo na pragu novog razdoblja u povijesti rimske liturgije. Vijeće za provedbu Uredbe o sv. bogoslužju već je izradilo nedjeljni lekcionar koji će se, po prilici već u Došašću ove godine, dati na pokusnu upotrebu za sve zemlje, a već je dat na pokus Francuskoj i zemljama francuskoga jezičnog područja. Budući da se zajednica kršćana u najvećem broju okuplja upravo nedjeljom, uvođenje novog lekcionara tim je značajnije i pruža mnogo više mogućnosti susreta s Božjom Riječi za veliki dio naših kršćana. Međutim, potrebno je da se za to pripremimo kako nedjeljni lekcionar ne bi bio tek uvođenje nečega »novoga«, nego kako bi »obilnije, raznovrsnije i prikladnije čitanje Svetoga Pisma« (Uredba, br. 35) bilo prigoda da zajednica vjernika dublje proživljava svoju vjeru i susret s Kristom koji je središte Pisma. Zbog toga ćemo ovdje kratko iznijeti potrebe kojima odgovara novi lekcionar i kriterij prema kojima je sastavljen. U tu svrhu bit će potrebno da pogledamo koju važnost II Vatikanski sabor daje naviještenju Riječi u liturgiji i dosadašnji rad Vijeća u provođenju smjernica Sabora na tom polju. Zatim ćemo analizirati nedjeljni lekcionar i načela po kojima je izrađen te donijet prikaz reformirane liturgijske godine.

Pokusna upotreba lekcionara u tjednu i nedjeljnog lekcionara trebala bi biti i našem narodu prigoda da dade svoj doprinos u radu čitave Crkve, a ne samo da očekujemo gotove recepte izvana. To se može ostvariti jedino poznavanjem, uočavanjem i zauzetošću za Božju riječ i za pastoralne prilike u našim krajevima.

I BOŽJA RIJEČ I LITURGIJA

Mnogi kršćani s kojima se susrećemo žale se da ne shvaćaju Bibliju i da ne znaju kako je čitati. Zbog nedostataka biblijske kulture stran im je rječnik, mentalitet i književna vrsta Svetoga pisma, pa se zato ne mogu susresti niti s biblijskom porukom, koja je za kršćane — a i za sve ljude dobre volje — poruka spasenja i života. Ta zbunjenost pred Biblijom osjeća se i u svećeničkim redovima. Za vrijeme teološkog studija profesori SP govorili su o teorijama nadahnuća, o kanonicitetu Biblije, o kritici teksta te dali poseban uvod u pojedine knjige. Sve je to bilo postavljeno više apologetski: obrana od protestantskih naučavanja ili nastojanja da se opovrgne prividna proturječnost samoga teksta ili da se tekst uskladi s dostignućima znanosti. Sve je to bilo tako jednostrano, da današnji prosječni svećenik osjeća velike praznine u svojoj biblijskoj naobrazbi. Jedva da se današnji svećenik za vrijeme svoga školovanja susreo s ozbiljnijom egzegezom i proučavanjem velikih biblijskih tema. I današnji sistem predavanja Biblije traži obnovu te mnogo sustavniji i ozbiljniji pristup Riječi. Sve je to uvjetovalo da danas još postoji nepovjerenje napose prema čitanju Staroga zavjeta i prema njegovu načina izražavanja. Tako ćemo i danas naći kršćana koji s nepovjerenjem gledaju čitanje cjelovitog teksta Biblije. Istina, uvijek se govorilo pa i danas da je Biblija Božja riječ, i to čitava Biblija, u svim svojim dijelovima. Govori se da je sva Biblija Duhom nadahnuta. U praksi, međutim, ne pristupa joj se tako, ne vidi se dovoljno u njoj dah Života, ne pristupa joj se kao knjizi Duhom nadahnutoj i prožetom silom koja može preobražavati život pojedinca i zajednice. I teško netko od nas može iskreno u sebi reći ono što je napisao Jeremija prorok: »Kad mi dođoše riječi tvoje, ja sam ih gutao: riječi tvoje ushitiše i obradovaše srce moje« (Jer 15, 16); ili iskreno priznati ono što nam je napisano u poslanici Hebrejima: »Uistinu je živa i djelotvorna riječ Božja. Onaje oštrija od svakog dvosjeklog mača i pro-

dire do rastavljanja duše i duha, zglobova i moždine, i može suditi nakane i misli srdaca« (Hebr 4, 12). Kažem, ne možemo iskreno to za sebe reći iako se svom dušom borimo za ortodoksiju tih riječi. Ortopraksija je međutim drugačija: to ne pokreće naš život, to nas ne sili da »gutamo« Riječ tako da ona »djeluje u vjernicima« (1 Sol 2, 13) i da postaje za nas »sila Božja« (Rim 1, 16; 1 Kor 1, 18) za spasenje (usp. 1 Kor 1, 21; 9, 22; 10, 33; 15, 2; 2 Kor 2, 15; Ef 1, 13; 1 Sol 2, 16).

Biblijski pokret posljednjih vremena mnogo je pridonio da ozbiljnije pristupimo Riječi života. Taj pristup Bibliji dao je zamaha ne samo liturgijskom i ekumenskom pokretu, nego i samom produbljenju kršćanskog života. U tom smislu držimo da je izdavanje Biblije i njezina prisutnost u našem narodu događaj od neprocjenjive vrijednosti, upravo povijesni događaj koji m o ž e imati dalekosežne posljedice za kršćanski život u našem narodu i za sveopći napredak našega društva.

II Vatikanski sabor potiče na daljni napredak u ozbiljnijem pristupu Bibliji. Način kako se izražava Sabor govori nam da se Crkva, doduše, nikad nije iznevjerila Riječi Božjoj, da je uvijek imala pred očima ideal, ali kojemu nije uvijek davala dovoljno važnosti. Tako u Dogmatskoj konstituciji o božanskoj objavi čitamo: »Crkva je uvijek častila božanska Pisma slično kao i samo Gospodinovo Tijelo, budući da — osobito u liturgiji — ne prestaje uzimati i pružati vjernicima k r u h ž i v o t a tako s a s t o l a r i j e č B o ž j e kako sa stola Tijela Kristova... U svetim knjigama, naime, Otac nebeski s velikom ljubavi dolazi u susret svojim sinovima i s njima razgovara. Tolika je, naime, sila i moć u riječi Božjoj da je ona uporište i životna snaga u Crkvi, a sinovima Crkve ona je jedrina vjere, hrana duši, čisto i nepresušno vrelo duhovnoga života. Stoga za Sveto Pismo izvrsno vrijede riječi: Živa je uistinu Božja riječ i djelotvorna (Hebr 4, 12) koja ima moć da gradi i dade svima baštinu među posvećenima (Dj 20, 32; usp. 1 Sol 2, 13) (Br. 21).

Posebno je mjesto Biblije u liturgiji. Tu je njezina uloga nezamjenjiva. Stoga se ne može uopće govoriti o obnovi liturgije, a i kršćanskog života, ako se Bibliji, napose u liturgiji čitanjem i tumačenjem, ne dade prvenstveno mjesto. Uredba o sv. bogoslužju ističe: »U liturgijskoj službi ima najveću važnost SP. Iz njega se, naime, uzimaju čitanja i tumače u homiliji; iz njega se pjevaju psalmi; njegovim su nadahnućem i poticajem nastale molitve, i liturgijske pjesme; od njega čini

i znakovi primaju svoje značenje. Stoga za obnovu, napredak i prilagođavanje svete liturgije treba njegovati onaj ugodan i živi osjećaj Svetog pisma o kojemu svjedoči časno predaja istočnih i zapadnih otaca« (Br. 24).

I odgojna vrijednost liturgije u prvom se redu zasniva na Bibliji. »U liturgiji Bog govori svojemu puku, a Krist još i sada navješta evanđelje« (Br. 33).

Biblija tumači većinu liturgijskih obreda i simbola te pokazuje i ostvaruje pravi susret čovjeka s Bogom. Ona riječju i događajima tumači što se »sada i ovdje« ostvaruje. Zbog toga, da bi se jasnije istaklo jedinstvo riječi i sakramentalnih čina, Sabor određuje da se u liturgijskom slavlju — u bogoslužju riječi, u euharistiji i drugim sakramentima — »obnovi obilnije, raznovrsnije i prikladnije čitanje Svetog pisma« (Br. 35). Životnost susreta Boga i čovjeka u povijesti spasenja uvijek ostaje aktuelna. Siromaštvo u izboru biblijskih tekstova i susretu s njima podržava siromaštvo istinskog susreta čovjeka i Boga, zajednice i Boga u sadašnjem povijesnom trenutku. Zbog toga Uredba naglašava želju i potrebu da bi »vjernici svjesno, pobožno i djelatno učestvovali u svetom činu« kako bi ih »riječ Božja oblikovala«. Ona ističe: »Kako bi se vjernicima spremila bogatija hrana Božje riječi, neka se obilatije otvori biblijska riznica, tako da se kroz utvrđeni broj godina puku čitaju važniji dijelovi Svetog pisma« (Uredba br. 51). Ta želja Sabora vodila je Savjet u izradi novoga lekcionara.

Na taj način kršćanski puk, napose kod slavljenja euharistije, može se djelotvornije susresti s izvornom porukom spasenja. Upravo uvođenje obilnijeg i raznovrsnijeg čitanja Biblije u liturgiji stavlja nas pred probleme. Osjećamo da nismo zato dovoljno pripravljeni. Međutim, namjesto da pred tim otvaranjem riznice Božje riječi stojimo obeshrabreni, potrebno je nešto učiniti kako bi kršćanski puk istinski živio Riječ Života. Osobno čitanje i proučavanje najbolja je priprava za to. Uostalom, to je želja II Vatikanskog Sabora, izražena u Dogmatskoj konstituciji o božanskoj objavi. Mi smo skloni čekati detaljne propise i direktive od svojih biskupa, njihovo zalaganje i preuzimanje inicijative na tom polju. Međutim, to je previše što očekujemo. Bez osobne inicijative svećenika, teoloških škola i pastoralnih vijeća biskupi ne mogu uočiti sve naše probleme. Suradnja i dijalog, zalaganje i traženje — uvijek nam moraju biti na pameti. Tada će i Riječ u liturgiji postati tumač i djelotvorni znak našega spasenja.

II PRIPRAVNI RADOVI

1. Zajednički rad čitave Crkve

Vijeće za provedbu Uredbe nastoji koordinirati i pomagati sva nastojanja oko liturgijske reforme u duhu Sabora. To je jedno od najaktivnijih postkoncilskih tijela. Rad na obnovi liturgije Vijeće ne obavlja samo, nego traži mišljenje drugih kompetentnih osoba. Nakon petogodišnjeg rada u sprovođenju liturgijske obnove, Vijeće je posebnu brigu posvetilo upravo nastojanju da se dade pravo mjesto u liturgiji riječi Božjoj. Plod toga je lekcionar, ili bolje, različiti lekcionari koji su već dati na pokus i koje su mnoge BK prihvatile i provode u svojim zemljama. Najprije se predviđalo da vrijeme pokusne upotrebe budu 3 godine, a zatim se prešlo na 6 ili 9 godina kako bi konačno redakcija bila što dotjeranija. Međutim, već sada se vidi da je skoro nemoguće da se stvore tako čvrsta načela koja bi mogla trajno ostati, kao što je to bilo prije Sabora.

Ritam suvremenog svijeta zahtijeva veću elastičnost i mogućnost prilagođavanja nego je to bio slučaj prije. Zbog toga i odredbe Vijeća nisu krute i nemaju namjeru da budu zauvijek ustaljene. Svoj rad na obnovi liturgije Vijeće je već početkom 1964. godine raspodijelilo na različite komisije od kojih je ustanovljena jedna komisija za pripravu lekcionara: Coetus XI »De lectionibus in Missa«. Radom na lekcionaru najprije su započeli liturgičari. Proučili su biblijske perikope u starim i novim zbirkama različitih obreda Istoka i Zapada te su odredili neke čvrste točke koje treba poštivati i ukazali na varijante koje je dobro zadržati. Vijeće je prema smjernicama Sabora (Uredba br. 23) htjelo sačuvati zdravu predaju ujedno otvoriti put novim potrebama vremena. Bez sumnje da takav put ima veliku prednost jer se mogu dobro iskoristiti i upotrijebiti stara iskustva. Međutim, možda je za današnje vrijeme potrebniji put koji će poći od konkretne situacije, od sadašnjih potreba. Zadatak stručnjaka za biblijska pitanja bio je da odrede odnos između Staroga i Novog zavjeta, da izaberu najznačajnije odlomke te procijene mogućnost skraćivanja kojeg biblijskog teksta itd. Pastoralni svećenici su dali svoj doprinos tome da se čitanja prilagode mentalitetu i potrebama današnjeg kršćanstva. Na temelju toga rada Savjet je pripremio privremeni popis čitanja za nedjelje, blagdane i svetačke dane koji je 1967. godine poslan Biskupskim konferencijama, zatim učesnicima Biskupske sinode i ra-

zličitim specijalistima (njima 800) s područja egzegeze, liturgike, kateheze i pastorala kao i velikom broju župnika. Više odpolovice zapitanih poslalo je svoje odgovore. Nakon toga napravio se novi plan. Za savjet su upitani i članovi Biskupske sinode na zasjedanju u listopadu 1967. Vijeće je bilo u dvojbi da li da se uvede i treće čitanje u nedjelje i blagdane. Budući da je mišljenje na Sinodi bilo dosta podvojeno, Vijeće je za vrijeme pokusne upotrebe lekcionara dalo na slobodu da se uzmu dva ili tri čitanja.

2. Jedan ili više lekcionara?

Uz jedinstveni lekcionar za čitavu Crkvu, predviđaju se i posebni lekcionari koji će biti prilagođeni određenim prilikama i posebnim zajednicama. Neke BK, pa i naša, već su odobrile upotrebu nekih takvih lekcionara (votivne mise BDM, mise za potvrdu, ženidbu, pogreb, mise za djecu i omladinu). Opći lekcionar sadrži tri lekcionara: nedjeljni, za radne dane i svetački.

a) Nedjeljni lekcionar osim čitanja za nedjelje sadrži i čitanja za velike blagdane kao što su Božić, Bogojavljenje, Sveti četvrtak i petak, Uskrsnu noć, Uzašašće, Tijelovo i Srce Isusovo. Mi ćemo analizirati jedino lekcionar za nedjelje.

b) Dnevni lekcionar (ili Čitanja u radne dane) neovisan je od nedjeljnoga i nadopunjuje ga. U njemu su čitanja »neprekinuta« ili »polu-prekinuta« ili je izbor u skladu s liturgijskim vremenom (npr. od 17—24. prosinca). Većina zemalja ga već upotrebljava ad experimentum. Postaje dva tipa. Jedan su priredili njemački, a drugi francuski stručnjaci. U Francuskoj će sadašnji lekcionar za dane u tjednu ostati još na snazi jer žele dati prednost pripremanju i redakciji nedjeljnog lekcionara koji je bez sumnje pastoralno važniji.

c) Svetački lekcionar donosi čitanja za dane svetaca. Broj svetačkih blagdana je sveden na najmanju mjeru prema izričitoj želji Uredbe (br. 111). Taj lekcionar sadrži blagdane 1. i 2. reda te spomene 3. reda. Jedino blagdani 1. i 2. reda, koji slave neko Gospodinovo otajstvo, imaju prednost pred nedjeljom. Takvi su: Bezgrešno začeće, Prikazanje u hramu, sv. Josip, sv. Ivan Krstitelj, Sv. Petar i Pavao, Preobraženje Gospodinovo, Uznesenje BDM, Uzvišenje križa, Svi sveti, Posvećenje bazilike Spasiteljeve u Lateranu, svi blagdani mjesnih zaštitnika i posvećenje mjesnih crkava. Ostali blagdani

2. reda (njih dvadesetak) uglavnom su blagdani BDM, apostola i evanđelista. Čitanja spomena 3. reda prekidaju »lectio continua« ukoliko izričito govore o svecu ili otajstvu koje se slavi. Dodat će se i nekoliko zajedničkih misa za blagdane mjesnih svetaca.

Tim trima lekcionarima dodat će se izbor čitanja za različite mise koje se slave u posebnim prilikama ili za određene zajednice (usp. Uredba br. 38).

— Votivne mise (dvanaestak) Gospodinove ili svetaca koje se mogu služiti prigodom različitih kongresa ili hodočašća.

— Mise za različite obrede (dvanaestak), kao npr. prigodom potvrde, ženidbe, ređenja, pogreba, itd.

— Mise za različite prigode (dvadesetak), kao za mir, jedinstvo, itd.

Taj ogroman posao je tek započeo. Vijeće će nastojati uvažiti sve primjedbe koje će doći nakon eksperimentiranja u pojedinim narodima. Međutim, suvremeni pastoral se treba prilagoditi uvijek novim prilikama. Zato se već govori o izradbi različitih vrsta lekcionara: tematskih ili katehetskih za djecu i omladinu za vrijeme praznika: »bazični« lekcionar, raspoređen prema životnim okolnostima odraslih; »polu-lekcionar«, određen za župe koje ga budu htjele upotrebljavati, itd. Iz svega toga plana se vidi kako Vijeće želi pomoći stvarnim potrebama suvremenoga pastorala i dati široke mogućnosti u izboru biblijskih čitanja.

Već smo istakli kako se Savjet vodi načelom da se sačuva zdrava predaja. To je veoma dobro načelo. Međutim, rad u budućnosti morat će biti više prilagođen različitim socijalnim sredinama. Izbor tekstova Biblije za određenu zajednicu trebao bi biti prilagođen stvarnim životnim zahtjevima te zajednice. Primjer novoga francuskog katekizma za djecu, koji je uređen za različite socijalne sredine, prilagođen mentalitetu i okolnostima života, najbolji je putokaz kojim bi trebalo ići i u izboru čitanja za Mise. Svakako, drugačiji su problemi seljačke sredine od problema gradske. Jedni su problemi dekristijaniziranog, a drugi kristijaniziranog sela. Sve je to nemoguće staviti u okvire. I samo Vijeće davanjem više mogućnosti, u stvari, uočava složenost toga pitanja. Uvijek će ostati zadatak na pojedinoj Biskupskoj konferenciji da znade određene lekcionare prilagoditi svojim sredinama. A za to se u budućnosti traži više koordinacije između pastira, teologa i laika, sociologa i psihologa. Tom zahtjevu suvremenog pasto-

rala moći će se odgovoriti jedino zajedničkim radom, u duhu dijaloga i zajedničke zauzetosti za stvar Krista, zajedničkim odgovornim i zauzetim radom i vjernošću Duhu.

III NAČELA NEDJELJNOG LEKCIONARA

Struktura nedjeljnog lekcionara temelji se na trinarnoj shemi. Uređen je za tri godine, a svake nedjelje i blagdana dolaze tri čitanja. Nastojalo se da izbor bude što je moguće raznovrsniji. Donekle je izmijenjena i struktura liturgijske godine.

1. Ciklus od tri godine

Oslanjajući se na br. 51. Uredbe »da se kroz utvrđeni broj godina puku čitaju važniji dijelovi Svetog pisma«. Stručnjaci su se odlučili za nedjeljni lekcionar na tri godine. Taj je ciklus od tri godine jedna cjelina, te se može reći da se radi o jednom ciklusu raspoređenom na tri godine. Zbog toga neće se smjeti ispuštati niti okretati godine. Tri godine ciklusa naznačene su slovima A, B, C. Godina C je uvijek djeljiva sa brojem tri. Tako npr. godina 1971. je C, godina 1970. prema tome B, a 1969. A. Svaka liturgijska godina započinje došašćem, stoga npr. godina B koja je 1970, započinje studenim 1969. Osnova po kojem se razlikuje svaka godina u ciklusu jest evanđelje. Godine A čita se Matej, godine B Marko, a godine C Luka. Budući da je tekst Marka kratak, nadopunjuje se čitanjem iz Ivana. Neki važniji odlomci Ivanova evanđelja, kao što je Proslov, Isusov govor poslije Posljednje večere, Muka i neki drugi odlomci, čitaju se svake godine.

Veliki blagdani kao Božić, Bogojavljenje, Sveti četvrtak i petak, Uskrs, Duhovi i svi blagdani svetaca svake godine imaju ista čitanja ili su ista samo dva prva čitanja (Sveta obitelj, Isusovo krštenje, Nedjelja Muke, Uskrsna noć, Uzašašće, Srce Isusovo) ili je isto samo evanđelje (npr. 2. uskrsna nedjelja). Lekcionar za dane u tjednu uređen je samo za ciklus od jedne godine, osim prvog čitanja u vrijeme »per annum« (poslije Bogojavljenja i Duhova) gdje je ciklus od dvije godine.

2. Tri čitanja

Mise u nedjelje i blagdane imaju tri čitanja: prvo iz SZ (u uskrsno vrijeme zamjenjuje se čitanjem iz Djela apostolskih), drugo čitanje iz poslanica (ili iz Otkrivenja) i treće či-

tanje iz evanđelja. Time se obnavlja stara predaja Istočnih crkava, pa i rimske Crkve. U 4. st. u Antiohiju su bila npr. 4 čitanja: Zakon i proroci (kao u singogi) te poslanice i evanđelje. Jakobiti u zapadnoj Siriji čitaju do 6 čitanja od kojih tri iz SZ. U aramenskoj, galikanskoj, mozarabijskoj i ambrozijanskoj liturgiji imamo 3 čitanja. Vjerojatno je tako bilo i u Rimu do 4. st. Ostatak više čitanja u Rimskoj liturgiji imamo npr. u kvatrene dane.

Nastojalo se čitati bilo tematski bilo time što se neprekidno čita ista knjiga Svetoga pisma. Tematska povezanost nastoji čitanja usredotočiti na određenu temu. Neprekinuto čitanje ima izvor u liturgiji kada se čitala knjiga za knjigom tako da su se izabirali najznačajniji odlomci bez nastojanja da među čitanjima bude neka logička ili tematska veza. U novom izboru nedjeljnog lekcionara nije se uzelo isključivo ni jedno ni drugo načelo. Za velike blagdane i za posebno liturgijsko vrijeme (korizma, uskrsno, božićno) čitanja se odnose na misterij koji se slavi ili na značajku toga vremena. U vrijeme »per annum« (preko godine) čitanje je pólu-neprekinuto. Homilija se ne mora odnositi na oba čitanja. U nekim slučajevima to je i nemoguće.

Čitanje iz SZ uvijek je u vezi s evanđeljem koga to čitanje ili pripravlja ili omogućuje da se bolje shvati. U velike blagdane i u posebno liturgijsko vrijeme povezano je i s poslanicom. U vrijeme preko godine poslanica i evanđelje su uglavnom neovisni a u drugo vrijeme povezani. Nastojalo se da čitanja susljednjih nedjelja budu kako tako povezana i to radi pedagoških razloga. Tako se čitanja u došašću odnose na Gospodinov dolazak, a čitanja u korizmenim nedjeljama iz SZ daju presjek kroz pet osnovnih etapa povijesti spasenja.

U razdoblju eksperimentiranja moći će se jedno od dva prva čitanja ispustiti. Vijeće preporuča da se po mogućnosti čitaju sva tri čitanja koja svojom dužinom ne prelaze prijašnja dva čitanja. Ne bi se smjelo izostaviti čitanja iz SZ pod izlikom da ih vjernici ne razumiju. Ona osvjetljuje domašaj evanđelja i bliža su shvaćanja prosječnog čovjeka nego i poslanice koje imaju više doktrinalni značaj. Ukoliko bi se izostavilo koje čitanje, svećenik se mora držati nekih kriterija. Tako npr. ne bi se smjela prekidati ona čitanja koja su povezana, kao čitanje poslanice Efežanima (od 15—21. nedjelje preko godine) ili pet čitanja iz SZ u korizmi.

3. Kratkoća čitanja

Nastojalo se da prva dva čitanja budu uvijek kratka te ne obuhvaćaju više od 5—6 redaka. Zbog toga se koji put iz teksta dosta izostavljalo samo da bi se sačuvala kratkoća i povezanost. Evanđelja su uglavnom duža. Neka će se moći i skratiti (npr. uskrsnuće Lazara ili razgovor sa Samarijankom koja se čitaju u 4. i 5. korizmenoj nedjelji) ili neki govori (kao Mt 13 na 15. i 17. nedjelju preko godine A; tri usporedbe o milosrđu Lk 15 koje se čita u 24. nedjelju preko godine C).

4. Responzorijalni psalam i Aleluja

Nakon prvog čitanja uvijek dolazi responzorijalni psalam popraćen pripjevom kojim zajednica izražava svoje prihvaćanje Riječi koju je čula. Iza drugog čitanja dolazi pjevanje Aleluja s nekim biblijskim retkom. Rijetko je taj redak uzet iz psalama i uvijek je usmjeren na evanđelje. Da bi se olakšalo razumijevanje, a i izvođenje, teži se stihovi slobodnije mogu prevesti. Međutim, kako sve zajednice nisu u stanju izvoditi svake nedjelje drugi pripjev, osobito ako se pjeva, u lekcionaru je donesen i zajednički pripjev za sve korizmene nedjelje i drugi pripjev za uskrsne nedjelje.

5. Bogat izbor biblijskih tekstova

Sastavljači lekcionara su se trudili da pruže što je moguće bogatiji izbor biblijskih tekstova te tako pomognu produbljenju vjere i kršćanskog života. Zbog toga su izbjegnuti, napose u evanđelju, dubleti. Ista zgoda o kojoj izvještavaju sinoptici u svakoj se godini donosi jedino onda ako se radi o vrlo važnom predmetu (tako npr. Isusova kušnja, preobraženje). Time je omogućeno da se dobije cjelovit pregled Biblije, a u tri godine se čitaju gotovo sva evanđelja. Nastojalo se sačuvati vlastitu strukturu svakom evanđelisti. Zbog toga su bila neminovna i neka ponavljanja. Iz SZ su uzeti tekstovi koji prikazuju osnovne crte povijesti spasenja. Od poslanica prednost imaju parenetski dijelovi nad doktrinalnima. Većina perikopa iz dosadašnjeg lekcionara je ostala, osim što su koji put premješteni u druge nedjelje, ili prebačeni u radne dane. Isto tako čitanja velikih blagdana ostala su ista. Dodani su im samo odlomci iz SZ. Lekcionar u radne dane i Brevijar donose tekstove koji se ne nalaze u nedjeljnom lekcionaru.

6. Liturgijska godina

Vrlo su male promjene u kalendaru liturgijske godine. Uskrs nije točno određen u stalni dan kako su neki željeli. Većina promjena u stvari je obnova kalendara rimske liturgije 5. i 6. stoljeća.

Ukinute su nedjelje Pedesetnica, Šezdesetnica i Sedamdesetnica kako bi se korizmi dalo obilježje četrdesetnice. Ukinuto je i vrijeme muke. Današnja Cvjetnica (2. nedjelja Muke) ostala je kao jedina nedjelja Muke jer se na njoj čita izvještaj o Kristovoj muci. 1. nedjelja Muke postala je 5. korizmena nedjelja. Točno je provedena i uskrsna pedesetnica. Uskrsno vrijeme završava blagdanom Duhova, a ne proteže se još jedan tjedan kao prije. Bivše nedjelje poslije uskrsa zovu se sada uskrsne nedjelje sve do 7. uskrsne nedjelje poslije Uzašašća.

Neke su promjene i u ciklusu Božića i Bogojavljenja. Blagdan Svete obitelji je premješten na nedjelju u božićnoj osmini. Na Novu godinu je stavljen stari blagdan »Svete Marije, Majke Božje« koji se slavio u Rimu u drugoj polovici 6. stoljeća i prvoj polovici 7. stoljeća. Kristovo krštenje se spominje u nedjelju poslije Bogojavljenja, a ne osmi dan kao dosada.

Najveća je novost u uvođenju vremena »preko godine« (per annum) koje sadrži 34 nedjelje, označene brojevima 2-34 (1. nedjelje se slavi Kristovo krštenje). Više se neće govoriti o nedjeljama poslije Bogojavljenja i poslije Duhova, nego će se zvati »obične nedjelje« ili »nedjelje preko godine«. Formulari tih 34 nedjelja upotrebljavaju se za nedjelje između Bogojavljenja i 1. korizmene nedjelje čiji broj varira iz godine u godinu. 34. nedjelja uvijek završava proslavom Krista, Kralja svemira (ukinut je blagdan Krista Kralja u listopadu). Nedjelja Presvetog Trojstva je kao i dosada prva poslije Duhova. Blagdanima Duhova i Presvetog Trojstva daje se također redni broj u spisu nedjelja »preko godine«. Svake godine se prema tome ispuštaju dva ili tri formulara »običnih nedjelja«. Poradi nefunkcionalnosti ukinute su i kvatre. Biskupska konferencija svake zemlje može odrediti prosne dane u vrijeme žetve i sjetve.

IV PREGLED LITURGIJSKE GODINE

Razlikujemo odsada »posebno liturgijsko vrijeme« i vrijeme »preko godine«.

1. Posebno liturgijsko vrijeme

a) D o š a š ć e

Evanđelje četiriju adventskih nedjelja svake se godine razlikuje, ali rade o istim temama: Kristov povratak i naše iščekivanje (1.); obraćenje koje propovijeda Ivan Krstitelj i svjedočanstvo koje daje za Mesiju (2. i 3.); utjelovljenje s posebnim naglaskom na Marijino djevičansko materinstvo i vjeru u Spasitelja (4. Godina A — navještenje Josipu; Godina B. navještenje Mariji; Godina C pohođenje). Čitanja iz SZ su proročki navještaji prvoga ili drugoga Kristovog dolaska iz Izaije (ili iz drugih proroka). Poslanice su izabrane u skladu s temama toga doba: dva Gospodinova dolaska, iščekivanje i bdjenje, obraćenje, radost i mir).

b) B o ž i ć — B o g o j a v l j e n j e

Badnji dan ima formular samo za jednu misu i to večernju. Zbog toga će se redovito izostaviti. Kao i dosada ostaju tri božićne mise. Svaki se formular može uzeti u bilo koji sat dana. Dodana su tri čitanja iz Izaije. Bogojavljenje ima dosadašnja dva čitanja kojima je dodano čitanje iz poslanice Efežanima. Blagdan Bogojavljenja će se u Francuskoj prema odluci BK moći prenijeti na nedjelju poslije 1. siječnja. Većina čitanja za blagdane Svete obitelji, Materinstva BDM i Isusovo krštenje su nova.

c) K o r i z m a

Posebni izbor tekstova u korizmi povezan je sa značajem korizme kao vremena kada se katekumeni pripremaju na krštenje i kada se pokornici obraćenjem vraćaju Kristu. Zbog toga čitanja govore o osnovnim sakramentalnim temama, o povijesti spasenja, obraćenju i o vazmenom otajstvu.

Osnovne kateheze nalaze se u evanđeljima. Prve korizmene nedjelje uzima se evanđelje o Isusovoj kušnji, 2. nedjelje o preobraženju Isusovu. Te dvije nedjelje donose osnovnu pouku za pokornike. To je tzv. »Matejevska korizma«. Od 3-5. korizmene nedjelje imamo »Ivanovsku korizmu« koja pred očima ima katekumene i vjeru zajednice kršćana. U to su se

vrijeme u starini obavljala tri velika »skrutinija« (koja imamo i danas u obredu krštenja za odrasle). U starini se u to vrijeme čitao razgovor Isusov sa Samarijankom (3. nedjelje: tema vode i Duha), ozdravljenje slijepca od rođenja (4. nedjelja: tema svjetla i vjere) i uskrsnuće Lazarevo (5. nedjelja: tema smrti i života). Ta čitanja iz Iv 4, 9 i 11 su obavezna za godinu A, ali mogu se uzeti i drugih godina, osobito u zajednicama u kojima se katekumeni pripravljaju na krštenje. Za godinu B mogu se uzeti čitanja i drugi odlomci iz Ivanova evanđelja koji govore o Kristovu putu u slavu do koje dolazi po smrti, a za godinu C iz Luke dvije kateheze o obraćenju i izvještaj o posljednjoj večeri.

Čitanja iz SZ u korizmi svake godine čine katehetsku cjelinu neovisnu od evanđelja. Obrađuju 5 velikih paralelnih etapa povijesti: od prvih početaka (1. nedjelja: A Grijeh Adamov, B. Noa, C stari povijesni Credo Izraela) preko Abrahama (2. nedjelja) i Mojsija (3. nedjelja), Jošue, Davida i progonstva (4. nedjelja) te završava navještajem novog saveza kod proroka (5. nedjelja). Poslanice su najčešće povezane s evanđeljima, a katkada i s prvim čitanjem.

d) Sveti tjedan

Nedjelja Muke (sadašnja 2. nedjelja Muke ili Cvjetnica) zadržava svoja dosadašnja čitanja, a dodano je prvo čitanje iz SZ (3. pjesma o Sluzi Jahvinom iz Izaije). Muka se svake godine čita iz drugog sinoptika. Izvještaj o vazmenom janjetu (Izl 12) dolazi u Sveti četvrtak kojega su čitanja poslanice i evanđelja kao dosada. U Sveti petak imamo dva nova čitanja namjesto starih, i to 4. pjesma o Sluzi patniku (Iz 52-53) i jedno čitanje iz poslanice Hebrejima. Uskrsno bdjenje kojega je obred sada pojednostavljen (nakon blagoslova ognja i povorke s uskrsnom svijećom dolazi liturgija riječi, zatim liturgija krštenja, odnosno obnova krsnih obećanja te slijedi odmah euharistijsko slavlje od prikazanja). Ima 7 čitanja iz SZ (dva su obvezna, od kojih se prikaz preko Crvenog mora ima čitati svake godine).

e) Uskrsno vrijeme

Uskrsna nedjelja ima tri nova čitanja, i četvrto po izbor za večernju misu (Učenici u Emausu). Evanđelje Uskrsne nedjelje i 2. i 3. uskrsne nedjelje imaju ukazanja uskrslog Krista. 4. uskrsna nedjelja svake godine ima različiti odlomak iz

10. glave Ivanova evanđelja o »dobrom pastiru«. 5. i 6. uskrsna nedjelja imaju evanđelje iz Kristova govora nakon Posljednje večere, a 7. čitavu Kristovu velikosvećeničku molitvu.

U to vrijeme kada nam je očitovan novi život i kada započinje vrijeme Crkve, namjesto čitanja iz SZ uzima se prema predaji istočnih liturgija, ambrozijanske i galikanske, čitanje iz Djela apostolskih. Uzeti su najznačajniji kerigmatski Pavlovi i Petrovi govori kao i značajni prizori iz života prve crkvene zajednice. Drugo čitanje je prilagođeno uskrsnom vremenu i uzeto je ili iz 1 Petr (Godina A) ili iz 1 Iv (Godina B) ili iz Otkrivenja (Godina C).

Prije Uzašašća dodaje se čitanje iz poslanice Efežanima i paralelna mjesta evanđelja Matejeva i Lukina. Blagdan Uzašašća prema odluci BK može se prenijeti na slijedeću nedjelju.

Blagdan Duhova ima noćno bdjenje s izborom od 8 čitanja iz SZ. Predstojnik zajednice sam može izabrati što će se čitati. Evanđelje samog blagdana nije više o obećanju Duha Svetoga. Nova poslanica govori o karizmima (1 Kor 12).

2. Nedjelje »preko godine« (per annum)

Nedjelja poslije Duhova na koju se slavi blagdan Presvetog Trojstva ima tri formulara u kojima se spominje uloga svake božanske osobe u životu Crkve. Blagdani Tijelova i Presv. Srca Isusova, ako odrede BK, mogu se prebaciti na slijedeću nedjelju.

Od 2-34, nedjelje »preko godine« imamo neprekinuto čitanje sinoptičkih evanđelja. Prije korizme uzeti su odlomci o počecima Isusova javnog djelovanja. Poslije Duhova donose se usporedbe. Mk 6 se prekida na mjestu umnažanja kruhova te se zamjenjuje s Iv 6 koji se čita u šest navrata. Posljednje su nedjelje usredotočene na eshatološki govor. 34. nedjelje slavi se blagdan općeg Kristova kraljevstva (u biblijskom, a ne u socijalnom smislu kakav je taj blagdan bio prije, ustanovljen od Pija XI). Perikope iz SZ usklađene su prema evanđeljima. Ta povezanost je koji put usiljena budući da se nije našao odgovarajući odlomak u SZ ili se donio koji važan tekst značajan u sebi samome.

U poslanicama se iznose najbitniji i najrazumljiviji odlomci iz apostolskih pisama. Nemaju veze s evanđeljem osim slučajno. Povezanost s evanđeljem očituje se u okviru vazmenog otajstva gdje svi tekstovi nalaze svoje uporište.

ZAKLJUČAK

To su glavne značajke novog lekcionara. Teško je donijeti već sada sud o njima. Tek nakon eksperimentiranja vidjet će se prednosti i nedostaci.

Biskup René Boudon, predsjednik liturgijske komisije francuskoga jezičnog područja, napisao je u uvodnoj bilješki novog lekcionara da on predstavlja važan korak naprijed u slavljenju mise. »Pastiri i laici — kaže on — koji su zauzeti za oživljenje liturgije trebaju omogućiti da prikladnom katehezom njihove zajednice prime sve bogatstvo riječi Božje koja im se naviješta. Potrebno je da dijecezanski liturgijski odbori olakšaju zajednici upotrebu tog lekcionara i da skupe sve korisne primjedbe«. Kao dodatak teksta novog lekcionara koji je dat na pokus u nekim mjestima Francuske donesen je i upitni arak. U njemu se nalaze pitanja: da li su upotrebljavali dva ili tri čitanja, razlog tome i rezultat; kako su se izvodili responzorijalni psalmi i aleluja. Koje je probleme izazvalo uvođenje novog lekcionara, itd. »Vaši odgovori — kaže se u popratnoj riječi — pomoći se Nacionalnom liturgijskom centru da bolje odgovori pastoralnim potrebama Francuske kada novi lekcionar bude trajno uveden, a to će biti vrlo vjerojatno u došašću 1969«.

Takav pokus je veoma konkretan i koristan da se počne ozbiljnom liturgijskom obnovom na nacionalnom planu. Šteta što se takovi pokusi ne provode i u drugim zemljama, napose u sjemeništima i bogoslovijama. Tako bi se na nacionalnom planu moglo mnogo pomoći za liturgijsko-pastoralnu obnovu. Nažalost, kod nas se sve kreće dosta polagano i skoro nigdje nema eksperimentiranja. Dosta kasno je naša BK prihvatila na eksperimentiranje lekcionar u radne dane. A samo eksperimentiranje provodi se neplanski, više-manje je prepušteno inicijativi pojedinaca. Ne ide se zajednički naprijed pa se iskustva ne prenose i ne upotpunjuju.

Izdanje cjelovita teksta Biblije i novi nedjeljni lekcionar stavlja sve naše pastoralno svećenstvo pred ozbiljan problem: kako navieštati Riječ Života. Ljudi će razumijeti Bibliju ko-

liko ih na to pripravimo i koliko im svećenici homilijom pomognu da se Riječ »utjelovi« u život kršćana. Uvođenje lekcionara zahtijeva od svećenika i vjernika velik napor prethodnog proučavanja, usvajanja biblijske poruke i biblijskih tema. Plod biblijskog čitanja u nedjelje ne može se odmah očekivati. Ali svakako, riječ je Božja djelotvorna i sposobna da preobrazi našu nutrinu. U tom smislu potiče II Vatikanski sabor: »Iz riječi Pisma crpe zdravu hranu i sveto se osvježuje i služba riječi, to jest pastoralna propovijed, kateheza i svaka kršćanska obuka, u kojoj liturgijska homilija treba da zauzme izuzetno mjesto. Stoga svi klerici, u prvom redu Kristovi svećenici i ostali koji kao đakoni ili katehisti zakonito djeluju u službi riječi, moraju prijanjati uz Pismo neumornim svetim čitanjem i brižljivim proučavanjem, tako da nitko od njih ne postane jalov propovjednik Božije riječi izvana jer je ne sluša iznutra dok mora, posebno u svetoj liturgiji, neizmjerna bogastva riječi Božje dijeliti s vjernicima koji su mu povjereni. Jednako i sve Kristove vjerne, a osobito članove redovničkih družbi, Sveti Sabor jako i sasvim posebno potiče da učestalim čitanjem božanskih Pisama izuče »najuzvišenije znanje — Isusa Krista« (Fil 3, 8). Jer »ne poznavati Pisma to je ne poznavati Krista« (Dogmatska konstitucija o božanskoj objavi, br. 24. i 25).

BOGOSLUŽJE RIJEČI

II Vatikanski sabor u Uredbi o svetom bogoslužju naglašava važnost obilnijeg i raznovrsnijeg čitanja Biblije. Uredba u br. 35. izričito kaže: »Neka se u predvečeri većih svetkovina, u neke dane kroz tjedne došašća i korizme te o nedjeljama i blagdanima promiče sveta služba Božje riječi, posebno u mjestima gdje nema svećenika«. Susret sa Svetim pismom zajednicu uvijek suočava s pozivom koji joj Gospodin upravlja i koji se želi po Riječi s njom susresti. Dakako, već osobno čitanje Biblije suočava nas s Božjom porukom. Međutim, čitanje u zajednici dobiva još veći značaj jer se riječ »slavi« zajednički i postoji veće raspoloženje da riječ dade odgovor života.

Stoga bi bilo potrebno da Bogoslužje riječi što više uvodimo (razumije se, u skladu s odredbama svakoga biskupa koji predvodi liturgijsku obnovu u svojoj biskupiji), napose

u korizmi, došašću i u drugim prigodama (priprava za Prvu pričest, priprava na Mladu misu u župi, priprava za velike blagdane, na hodočašćima, zaštitnicima župe i sl.).

Kako organizirati Bogoslužje riječi? Potrebno se držati nekih načela i obdržavati značaj »književnog oblika« bogoslužja riječi.

Kao što misa ima svoj »oblik« i svoju strukturu, tako i bogoslužje riječi ima svoj oblik i svoju strukturu. Zajednica se okuplja da sluša Božju riječ, riječ koja govori o susretu čovjeka i Boga u povijesti spasenja. Ta riječ o prošlim događajima, napose o događajima Isusa Krista kome je sve smjeralo, upravljena je »danas i ovdje« zajednici. Svaka zajednica treba da se u svojim životnim situacijama susretne sa živim Bogom koji joj dolazi ususret po Riječi. Zbog toga slušanje Riječi zahtijeva razmišljanje o njoj, njezino »posadašnjenje« za svakog pojedinca i zajednicu. Zajednica odgovara na tu riječ izrazom svoga prihvaćanja, zahvaljuje Gospodinu na njegovim velikim djelima, priznaje svoju nemoć i grešnost te moli da je Duh obnovi i oživi. Zatim odlazi da riječ živi u svakidašnjici.

Evo kratkog nacrta:

1. Pjesma kojom se zajednica okuplja.
2. Pozdrav zajednici upravlja predstojnik.
3. Molitva (može se uzeti koji formular ili sam sastaviti već prema okolnostima koje su uvjetovale bogoslužje.)
4. Čitanja. Može se uzeti jedno ili više. Dobro je prije svakog čitanja s nekoliko riječi uvesti zajednicu u sam tekst da ga može bolje pratiti. Ako je samo jedno čitanje, onda odmah slijedi homilija. Ukoliko su dva ili više čitanja, tada se može između čitanja pjevati koja pjesma ili psalam koji će održavati stav zajednice prema pročitanoj riječi.
5. Homilija ima zadatak da »posadašnji« Božju riječ za prisutnu zajednicu. To ne bi smio biti »govor« ili »propovijed« nego »utjelovljenje« pročitane riječi u život zajednice. Najbolje je početi od konkretne situacije u kojoj se zajednica nalazi, od njezinih problema, zatim tražiti odgovor u Biblijskom čitanju i uočiti poziv koji Gospodin upravlja za rješavanje konkretnih problema zajednice.

6. Šutnja je veoma važan elemenat bogoslužja. Na nju trebamo ljude pomalo privikavati.
7. Vjerovanje ili koja prikladna pjesma (odgovor vjere na Božju riječ).
8. Molitva zajednice koja se može različito formulirati. Dosta je prikladan litanijski oblik tako da iza svakoga zaziva odgovara zajednica usklikom ili prošnjom. Ta molitva može imati tri dijela: a) zahvala za Božja djela u prošlosti i sadašnjosti; b) kajanje za nevjernost i prijestupe; c) prošnja da Gospodin vodi zajednicu svojim Duhom Svetim. Uzorak jedne takve molitve vidi u letku: Molitva za jedinstvo kršćana (izdano u Zadru) ili »Skupiti rasuto« (izdala »Kraščanska sadašnjost« Zagreb).
9. Očenaš (prije očenaša uvesti s nekoliko riječi u moljenje). Može se dodati i koji embolizam.
10. Blagoslov (npr. blagoslovi na koncu Pavlovih poslanica).
11. Pjesma.

Moralo bi se paziti da bogoslužje ne traje predugo, najviše 30-40 minuta.

Najbolje se o detaljima posavjetovati za Dijecezanskim liturgijskim odborom.

Josip Kolanović

— **Opaska Uredništva.** — Ovaj članak je nešto preuređen preštampan dozvolom auktora iz »Vjesnika zadarske nadbiskupije«, god. XIV (1969), br. 3, str. 28-41.

ŠTOVANJE PRESV. SAKRAMENTA

Javne su se pobožnosti u nekim našim krajevima znale velikim dijelom odvijati pred izloženim Svetotajstvom. Tako malo-pomalo iščeze pravo počitanje. Euharistija posta nam sredstvo pompoznosti u obredima koji su jedva još imali kakve veze s Isusom.

U pokoncilsko vrijeme valja u to zavesti drugačiji red. Večernja,[1] marijanske pobožnosti, krunica, lauretanske litanije i one svih svetih nisu zgodne za izlaganja presv. Sakramenta. Crkva želi tom zgodom ukloniti sve što stoji na putu pobožnosti prema Isusu.[2]

Sv. Kongregacija Obreda želi da vjernici nikad ne zaborave odakle potječe sv. hostija i kakav joj je smisao. Njezin je izvor žrtva, a sva joj je moć u sakramentalnom djelovanju što potiče na pričest.[3]

Ispravna pobožnost uvodi nas u tajnu otkupljenja te ćemo biti u stanju prigrliti milosti koje nam Isus nuđa.[4] To nimalo ne smeta uvjerljivijem otkrivanju vlastitih želja s molbom za se i za sve svoje, za mir i spasenje svijeta. U takve bismo nakane mogli, dapače, prikazivati svoj život.[3]

Sabor želi da u privatnim i javnim pobožnostima vodimo računa o liturgijskom vremenu,[5] te prema želji kalendara mislimo na određeniju snagu čudesne Kristove prisutnosti što nas nuka na duhovnu pričest.[6] Svečanije klečanje zgodno počima nakon sv. Mise koja završava s »Blagosivajmo Gospodina«, a hostija da bude maločas na njoj posvećena.[7]

Kad je klanjanje kraće, pokaznica se stavlja jednostavno na oltar. Traje li ono duže, onda se Svetotajstvo po mogućnosti diže na povišeno mjesto. Sve se mora srediti tako da vjernici ostanu u molitvi sjedinjeni s Isusom. Tome mogu pridonijeti čitanja, tumačenja Biblije, kratki nagovori, prilagođeni u čast Spasitelju. Neka i vjernicima bude udovoljeno da dođu do riječi prikladnim odgovorima i zgodnim pjesmama. Kroz neko izvjesno vrijeme valja u crkvu zavesti šutnju. Pobožnost završava blagoslovom s Presvetim.[8]

I u kraćim izlaganjima sv. hostije treba po mogućnosti posvetiti neko vrijeme čitanju riječi Božje, pjesmama, molitvi i šutnji.[9]

Gdje se večernjica ili kakva druga pobožnost vezivala s izlaganjem Svetotajstva, neka se to rastavi. Poslije pobožnosti otvori se svetohranište, svijet se u tišini pokloni Isusu, nakon toga može se udijeliti blagoslov.[10]

Kako dakle praktično srediti tu javnu pobožnost da sve dobro teče baš prema crkvenim propisima? Evo nekoliko sugestija.

Građa iz Biblije kod nas nije još nikako sređena. Stoga je dopuštena velika sloboda koja ne postizava uvijek najsnažniji učinak. Ovdje bih najprije izvadio iz evanđelja one dijelove koji su prikladniji za klanjanje, budući da ističu kakve odgovarajuće Kristove odlike koje on ima i danas u presvetom sakramentu:

Sveti Matej: 2,1—12; 31,3—17; 6,25—34; 7,24—29; 10,16—42; 11,25—30; 12,38—42; 13,44—46; 16,13—28; 17,1—13; 18,10—14; 19,27—30; 20,20—23; 21,10—13; 23,37—39; 25,31—46; 27,50—54; 28,16—20.

Sveti Marko: 2,1—12; 3,31—35; 4,35—41; 5,21—24+35—43; 5,24—34; 8,14—21; 8,34—38; 10,13—16; 10,46—52; 11,12—14+20—25; 12,28—34.

Sveti Luka: 1,39—56; 2,8—20; 2,25—35; 3,15—18; 4,17—22; 7,1—10; 7,11—17; 9,57—62; 10,17—24; 11,5—13; 12,4—12; 12,22—31; 12,49—50; 15,1—7; 15,8—32; 17,5—6; 17,20—37; 19,29—40; 19,41—44; 21,12—19; 22,66—71; 23,27—32; 24,13—35; 24,26—43.

Sveti Ivan: 1,9—18; 1,24—54; 3,1—21; 3,28—36; 4,4—42; 5,12—46; 6,26—58; 7,14—33; 7,37—39; 7,45—53; 8,12—20; 8,21—20; 8,21—29; 8,31—36; 8,48—59; 9,1—41; 10,1—21; 10,22—39; 11,1—17+38—44; 11,18—37; 12,20—36; 12,37—50; 13,1—17; 13,31—35; 14,5—11; 14,15—24; 14,25—31; 15,1—11; 15,12—17; 15,18—27+16,1—4; 17,1—26; 18,4—9; 18,13—24; 18,33—38; 20,11—17; 20,24—29; 21,15—23.

Ovi bi tekstovi došli u obzir napose kad obavljamo klanjanje svetotajstvu prema uputama nadbiskupskog duhovnog stola u Zagrebu, ali bi nam mogli dobro poslužiti kao oksočna daska i inače zato da sami Isusa pozdravimo.

Osim u evanđelju naći ćemo dobre i sočne hrane i u drugim knjigama Novoga Saveza. Evo najistaknutijih mjesta gdje Isusova osoba snažnije iskače i dolazi posebno lijepo do izražaja:

Djela apostolska: 2,22—36; 3,12—26; 4,7—12; 4,24—31; 5,28—32, 9,11—18; 10,34—43; 13,22—39; 26,11—23.

Poslanica Rimljanima: 1,16—25; 5,6—21; 6,3—11; 8,18—34; 14,7—15; 15,29—33.

Prva poslanica *Korinćanima:* 1,18—31; 2,2—9; 6,14—20; 7,20—24; 9,12—23; 10,16—22; 11,17—32; 15,12—28; 15,53—58.

Druga poslanica *Korinćanima:* 1,3—11; 2,14—17; 3,4—18; 4,3—18; 5,1—10; 5,14—21; 6,15—18; 8,9+13—15; 10,4—11; 13,2—11.

Poslanica *Galaćanima:* 1,1—10 2,19—21; 3,13—14; 3,27—28; 4,4—7; 5,7—18.

Poslanica *Efežanima:* Sva prva četiri poglavlja i 5,1—14.

Poslanica *Filipljanima:* 1,21—30; 2,5—11; 3,7—21.

Poslanica *Kološanima:* 1,10—28; 2,2—3; 2,9—15; 3,1—4; 3,16—17; 4,2—4.

Druga poslanica *Solunjanima:* 1,5—12; 3,1—5.

Prva poslanica *Timoteju:* 1,15—17; 2,1—10; 3,14—16; 4,8—10; 6,13—19.

Druga poslanica *Timoteju:* 1,8—12; 2,8—14.

Poslanica *Titu:* 2,11—14; 3,4—8.

Poslanica *Filemonu:* 1,8—20

Poslanica *Hebrejima:* 1,1—13; 2,5—10+14—18; 3,1—8; 4,12—16; 5,7—9; 7,22—27; 9,11—15; 9,24—28; 10,5—14; 10,19—31; 12,2—6; 13,11—15.

Prva Petrova poslanica: 1,3—12; 1,18—25; 2,9—10; 2,21—25; 3,14—22+4,1; 4,13—19.

Druga Petrova poslanica: 1,2—11; 3,11—18.

Prva Ivanova poslanica: 1,1—7; 2,1—6; 3,1—9; 3,21—24; 4,7—21; 5,12—15.

Judina poslanica: 1,20—25.

Knjiga Otkrivenja: 1,5—9+13—18; 7,14—8,4; 12,9—12; 14,1—5; 19,5—9; 11—16; 21,1—7; 21,9—11+22—27; 22,1—6; 22,11—14; 22,16—17.

Napokon, neće biti na odmet ako navedem još gdjekoje mjesto iz Staroga Saveza. Evo ovdje najistaknutijih i sasvim prikladnih odlomaka iz psalama i proroka. U psalmima obično ne navodim retke, nego samo broj psalma o kojem se radi i to prema našem najnovijem izdanju Biblije, a kod proroka moradoh citirati i retke. Napominjem da su često retci u Vulgati drugačiji nego u našem izdanju. Na žalost nisu o tome vodili računa oni koji su nam pružili tekstove za nove lekcije, pa gdjekada ti tekstovi ispadaju sasvim kusasti. Tko pripravlja tekstove mora imati pri ruci i Vulgatu i našu Bibliju te uspoređivati brojeve! Ovdje navodimo, kako rekoh brojeve, iz naše Biblije!

Psalmi: 2, 5, 8, 16, 19, 22, 23, 24, 25, 27, 40, 41, 45, 47, 61, 63, 69, 72, 78,1—4+7+15+16+20+52—55+68—72; 84, 85, 86, 89, 91, 93, (95, 96, 97, 99, 100, 102, 13—29; 103, 104,1—15; 110, 111, 113, 116, 118, 119, 123, 138, 139, 145.

Čitanje iz proroka *Izaije:* 12,1—6; 22,20—25; 25,6—9; 35,1—10; 40,1—11; 45,2—8; 49,6—15; 50,4—10; 52,7—15; 53,1—12; 55,1—11; 60,1—6; 60,19—22+61,1—2; 62,2—12; 63,7—9+15—19; 64,1—4; 66,1—2.

Čitanje iz proroka *Jeremije:* 11,18—19; 23,3—6; 31,1—14; 33,14—17.

Čitanje iz *Baruha:* 5,1—7.

Čitanje iz proroka *Ezekijela:* 17,22—24; 34,11—31; 36,24—29; 37,23—28; 43,1—7; 47,1—9.

Čitanje iz proroka *Danijela:* 3,51—59+89—90; 7,9—10+13—14+27; 9,20—26.

Čitanje iz proroka *Joela:* 4,16—20.

Čitanje iz proroka *Miheja:* 2,12—13; 6,1—4; 7,8—15+18—20.

Čitanje iz proroka *Habakuka:* 3,3—6+10—11+13.

Čitanje iz proroka *Zaharije:* 6,11—15; 8,1—3; 9,9—12, 12,5+7—8+10; 13,7—9; 14,5—11.

Ovaj će popis olakotiti organiziranje klanjanja prema novijim propisima, donešenim u duhu sabora, pa i prema uputama naših ordinarija. Čitajući pojedine tekstove valja se sjetiti kako su oni potekli iz Božje ruke te nam otkrivaju izvorne misli i najdublja raspoloženja što i danas zahvaćaju i ispunjuju srce našega Boga i Spasitelja, budući da je on na našim oltarima jednako dobar kakav je bio za svoga života. Biblija nam dakle dočarava ono čega ne vidimo, a u što ipak vjerujemo.

Kod javnog klanjanja netko bi mogao ovakve i slične misli zgodno istaći kako bi prisutnima pomogle da se s većim plodom svi zadube u neizrecivo bogatstvo Božjega Srca te bi koji časak tišine dobro poslužio za intenzivniju misaonu molitvu. Sveta Kongregacija Obreda napominje kako za vrijeme spomenutih nagovora ne bi valjalo prekrivati svetotajstvo nikakvim velom ni koprenom.[11]

Time bi bio prvi dio klanjanja završen.

U drugom bi dijelu klečanja došla više da izražaja zajednička pobožnost. Njezina bi srž bila zgodno sređena molitva vjernika, protkana pučkom pjesmom. Evo nekih priprostih sugestija za lakše snalaženje:

Valja se prije svega služiti obilatim bogatstvom što nam ga je Crkva stoljećima spremala i zgrnula te nam ga danas pruža već gotovo. Građu bismo za predmolitelje za sada možda još najlakše nalazili u pojedinim litanijama što sadrže cijelu riznicu dobro i dugo smišnjanih, gdjekada upravo divnih pohvala u čast Isusu, njegovu Srcu i predgragocjenoj Krvi.

Bila bi tu mudrost u pronalaženju zgodnih odgovora koje bi vjernici doista razumjeli te se po njima svjesnije povezivali s Isusom na oltaru, a u drugu bi ih ruku mogli ipak dosta lako pamtiti, a možda čitati gdjegoda bilo iz kakvog molitvenika, bilo iz misala ili pjesmarice.

Evo da donesem nekoliko konkretnijih primjera.

Kod litanija imena Isusova onaj »smiluj nam se« mogao bi se zgodno zamijeniti ovakvim odgovorima: Isuse, Sine Boga živoga, Klanjamo ti se, blagoslivljamo te, hvalimo te, slavimo te; Ti si ovdje među nama prisutan na oltaru!

Pogledaj nas!
Tvoji smo, tvoji hoćemo da budemo!
Tko vjeruje u tebe, neće ožednjeti nikada!
Evo nas da popravimo nemar i uvrede kojima ljudi odasvud udaraju na ljubezno srce tvoje.

U privatnom bi klečanju pred svetohraništem mogla majka još mnogo slobodnije zamijeniti zaziv »smiluj nam se« npr. ovakvim:
Sjeti se moga sina, ne daj da zaluta s pravoga puta!
Oslobodi našu obitelj svakoga zla (naš narod, domovinu).

Kod onih zaziva: Po otajstvu svetoga utjelovljenja svoga, mogli bi se također odgovori slobodno prilagoditi klanjanju: daj Isuse da upoznamo neizrecivo bogatstvo što nam ga pružaš s oltara!
Daj Isuse, da te uzljubimo kako zaslužuješ!
Privuci nas k sebi, Isuse.

Slično bismo mogli postupati kod litanija Srca Isusova. Mladom su svijetu te litanije dosta nezgrapne, jer nitko nikad u životu neće reći: Srce Antino, smiluj mi se! Još bi se moglo podnijeti kad bi čovjek rekao: Anto, da mi je ganuti tvoje srce ili kako da ganem tvoje srce? Mogle bi se kod klečanja donekle pojednostavniti litanije Srca Isusova na ovakav način: Uz zaziv: Srce Isusovo, Sina Boga živoga mogao bi slijediti:
Ovdje kuca dan i noć za nas, a mi se okupismo oko njega!
Ovdje u tišini misli na sve ljude, a mi mu se klanjamo!
Molimo te, otkrij nam svoje tajne, ti, knjigo zapečaćena sedmerostrukim pečatom (Otk 5,1).
Uputi nas u svoje svete nakane da za njih živimo i umiremo!
Nadopuni što nedostaje našoj slabosti!
Zapali naša srca božanskim ognjem da živimo samo za tvoje nakane!
Napuni nas svojim svetim mislima!
Učini srce naše po srcu svome!
Daj da te upoznamo i uzljubimo kako zaslužuješ!
Dođi blagoslovljeno kraljevstvo tvoje!
Daj da se napijemo iz tvog izvora što nam ga otvaraš na svojim oltarima!
Tvoju neizrecivu puninu prinosimo ti u zadovoljštinu za naše grijehe!
Pomiri nas među sobom i s Bogom!
Tebi se klanjamo i ovdje na oltaru i na nebeskom prijestolju slave!

Vjerujemo u tvoju neizrecivu ljubav!
Uzdamo se u te! Klanjamo ti se!
Utisni naša imena duboko i neizbrisivo u svoja sjećanja!
Ne zaboravi nas!
Sjeti se koliko su te stajale naše duše!
Daj nam udjela u svojim brigama!
Evo nas pred tobom: tvoji smo, tvoji hoćemo da budemo!

Uz litanije Krvi Isusove mogli bismo također zamijeniti zaziv »Spasi nas« na mnoge načine. Evo nekoliko primjera:
Usjeci nam u pamet snagu silnog vapaja u korist besmrtnih duša.
Probudi u nama ljubav prema skupo plaćenom svijetu!
Svojom cijenom nadopuni što nedostaje našim nastojanjima za spas duša!
Napoji nas svojom čudesnom snagom i preobrazi našu ljestvicu vrednota!
Probudi u nama poštovanje prema Srcu iz koga si provrela!
Sjedini nas s Bogom i pomiri među nama!
Tko od tebe pije, neće ožednjeti nikada!
Dopusti da dođemo k tebi i napijemo se, pa će rijeke žive vode poteći iz naše nutrine!
Natopi čitav svijet i preobrazi ga da bude pun Boga našega!
Klanjamo se ljubavi onoga Srca odakle si provrela!

Ako neki zazivi možda ne znače baš napose mnogo onoj grupi što se skupila u crkvu na klanjanje, može se pokoji slobodno izostaviti. Valja se čuvati svakog ukalupljivanja! Uz malo truda mogli bismo naći sasvim zgodnih zaziva i u Vjerovanju, liturgiji pred Uskrs, u crkvenim himnima, Svetom Pismu itd.

Naši bi odgovori mogli biti i živa molba, sasvim prilagođena konkretnoj nakani zbog koje smo se eventualno skupili na klanjanje. Evo nekih uzoraka: Isuse, Sine Boga živoga, oslobodi naš hrvatski narod od svakoga zla (od svakoga grijeha i slično).

Kad bi neki svećenik raspolagao s inteligentnim čitačima, onda bi se ta pobožnost mogla razvijati mnogo svježije, s puno invencije i snalažljivosti. Za kakav Gospin blagdan bismo u tom slučaju bili u stanju unijeti u pobožnost čak i litanije Gospine, a da se nimalo ne ogriješimo o propise svete Kongregacije Obreda. Evo kako: Prvi bi predmolitelj počimao ovako:
Sveta Bogorodice
Sveta Djevo Djevice itd.

Puk bi odgovarao:
Pomozi svojim molitvama da ganemo presveto Srce tvoga Sina.
Pomozi nam ganuti Srce svoga Sina.

Drugi bi predmolitelj nadodavao sadržaj zaziva litanija Srca Isusova ovako:
(Što je) u tvome krilu od Duha Svetoga sazdano.
Što je sveti hram Božji itd.

Dakako da se tu može postupati s velikom slobodom ako imamo dva do tri inteligentna predmolitelja, đaka ili studenata ili nekoliko bistrih seljaka.

Inače bismo mogli umjesto smiluj se kod litanija Srca Isusova govoriti: »Bilo našem narodu (našoj župi, svetoj Crkvi) izvor sposenja«.

Uz onaj dio litanija Sviju svetih ili Imena Isusova: Po rođenju svome mogli bismo zgodno moliti:
Daj da naše majke budu prave kršćanske majke!
Daj da naši muževi budu doista muževi muževni kršćani!
Daj da naša djeca budu doista prava kršćanska djeca (Božja djeca).
Kod onoga: Od svakoga zla mogli bismo govoriti:
Oslobodi, Gospodine, našu djecu, napose onu kojima je najveća potreba tvoga milosrđa!
Oslobodi, Gospodine, današnji svijet!
Sačuvaj, Isuse, naš hrvatski narod!

Ovakav se način može razvijati samo uz znatnije i aktivno sudjelovanje puka u molitvi vjernika. Onaj tko predvodi mora prije svakog zaziva što ga puk prihvaća, napomenuti kako treba da odgovara. Najjednostavnije da se već sve unaprijed s nekima, recimo, četvoricom još i uglavi, pa će oni u svemu drugima prednjačiti. Ostali će lakše prihvatiti. Osim toga je dobro da prije samih molitava napomene puku kakav treba biti zajednički zaziv, odnosno, odgovor, a zatim još se oslanja na neke koji imaju sve točno napisano pri ruci.

Tamo gdje sve to ne bi baš bilo najlakše moguće, došao bi u obzir jednostavniji način zajedničke molitve nalik na nekakvu krunicu. Za nju treba odabrati samo pet prikladnih zaziva i odgovora. Svaki će od njih desetak puta ponavljati, a zatim slijedi pučka pjesma. Zazivi mogu biti mnogo jednostavniji od gornjih. Svaka prikladna strelovita molitva došla bi u obzir. Kad krunicu obavlja pojedinac sam, može ona biti još daleko slobodnija. U njoj ću preporučiti bolesnu majku,

dijete, sina, muža u pogibelji, obraćenje bliske osobe i stotinu drugih konkretnijih potreba. Ljubav je domišljata i dosjetljiva.

Dobro je da se puk polako uputi u ovakve načine. Bit će mu lakše u crkvi za vrijeme šutnje. Inače ne zna što bi radio, pa se dosađuje.

Valja naglasiti da je Crkvi do klečanja, bilo javnog bilo privatnog veoma mnogo stalo. To je pokazala time što ga i danas u smanjivanju oprosta, ipak dariva potpunim oprostom kad netko ostane s Isusom kroz po sata.[12]

1. Bogoslužje, misal i brevijar za vjernike, J. Radić, Makarska 1965. str. 420—284.

2. Notitiae (liturgijski časopis Savjeta za sprovođenje liturgijske Konstitucije), br. 38, str. 133—134.

3. Euharisticum mysterium br. 50, AAS 59 (1967) str. 567.

4. Presbyterorum Ordinis (Dekret o svećenicima) br. 5.

5. Sacrosanctum Concilium (liturgijska Konstitucija) br. 13.

6. Eucharisticum mysterium br. 58, AAS 59, str. 570.

7. Eucharisticum mysterium br. 59, AAS 59, str. 570.

8. Eucharisticum mysterium br. 62, AAS 59, str. 571.

9. Eucharisticum mysterium br. 66, AAS 59, str. 572.

10. Notitiae (liturgijski časopis Savjeta za sprovođenje liturgijske Konstitucije) br. 39, str. 134.

11. Eucharisticum mysterium br. 62, AAS 59, str. 571, a uz to komentar u Notitiae br. 39, str. 135.

12. Manuale delle indulgenze, Roma 1968, br. 3.

o. R. Grafenauer

Opaska uredništva. — Za provođenje onoga što pisac predlaže kod javnog bogoslužja potrebna je suglasnost crkvene vlasti.

DOKUMENTI O OBNOVI REDOVNIŠTVA

Sv. Kongregacija o redovnicima objelodanila je *Instrukciju »Renovationis causam«* u cilju da olakša prilagođenje odgoja redovnika zahtjevima našeg vremena. Ova Instrukcija utvrđuje bazu za duhovni preporod redovništva, jer je ono bitni elemenat (Osser. Rom. Nro 35 od 12. II. 1969) obnove čitave Crkve kakvu hoće II Vatikanski Sabor. Eto, zato je od izvanredne važnosti Instrukcija »Renovationis causam« i za sve kategorije redovništva i za svu Crkvu.

Ukratko ćemo istaknuti, jasno i točno, *načela*, na kojima se ona bazira, da izvrši ovu ulogu. I naglasit ćemo *na koji način* ona organizira *pripravu* mladog redovnika da ga ospo-

dijete, sina, muža u pogibelji, obraćenje bliske osobe i stotinu drugih konkretnijih potreba. Ljubav je domišljata i dosjetljiva.

Dobro je da se puk polako uputi u ovakve načine. Bit će mu lakše u crkvi za vrijeme šutnje. Inače ne zna što bi radio, pa se dosađuje.

Valja naglasiti da je Crkvi do klečanja, bilo javnog bilo privatnog veoma mnogo stalo. To je pokazala time što ga i danas u smanjivanju oprosta, ipak dariva potpunim oprostom kad netko ostane s Isusom kroz po sata.[12]

1. Bogoslužje, misal i brevijar za vjernike, J. Radić, Makarska 1965. str. 420—284.

2. Notitiae (liturgijski časopis Savjeta za sprovođenje liturgijske Konstitucije), br. 38, str. 133—134.

3. Euharisticum mysterium br. 50, AAS 59 (1967) str. 567.

4. Presbyterorum Ordinis (Dekret o svećenicima) br. 5.

5. Sacrosanctum Concilium (liturgijska Konstitucija) br. 13.

6. Eucharisticum mysterium br. 58, AAS 59, str. 570.

7. Eucharisticum mysterium br. 59, AAS 59, str. 570.

8. Eucharisticum mysterium br. 62, AAS 59, str. 571.

9. Eucharisticum mysterium br. 66, AAS 59, str. 572.

10. Notitiae (liturgijski časopis Savjeta za sprovođenje liturgijske Konstitucije) br. 39, str. 134.

11. Eucharisticum mysterium br. 62, AAS 59, str. 571, a uz to komentar u Notitiae br. 39, str. 135.

12. Manuale delle indulgenze, Roma 1968, br. 3.

o. R. Grafenauer

Opaska uredništva. — Za provođenje onoga što pisac predlaže kod javnog bogoslužja potrebna je suglasnost crkvene vlasti.

DOKUMENTI O OBNOVI REDOVNIŠTVA

Sv. Kongregacija o redovnicima objelodanila je *Instrukciju »Renovationis causam«* u cilju da olakša prilagođenje odgoja redovnika zahtjevima našeg vremena. Ova Instrukcija utvrđuje bazu za duhovni preporod redovništva, jer je ono bitni elemenat (Osser. Rom. Nro 35 od 12. II. 1969) obnove čitave Crkve kakvu hoće II Vatikanski Sabor. Eto, zato je od izvanredne važnosti Instrukcija »Renovationis causam« i za sve kategorije redovništva i za svu Crkvu.

Ukratko ćemo istaknuti, jasno i točno, *načela,* na kojima se ona bazira, da izvrši ovu ulogu. I naglasit ćemo *na koji način* ona organizira *pripravu* mladog redovnika da ga ospo-

sobi za izvršenje svih zahtjeva koje na njega postavlja njegovo zvanje. »L' Osservatore« posvećuje ovom problemu četiri vrlo značajna članka: Br. 32, 34, 35, 38 tek. godine.

I. VAŽNOST DOKUMENTA

Drugi Vatikanski Sabor jako insistira na tradicionalnom nauku koji se odnosi na sveopće zvanje svih članova Crkve — *na svetost.* (Lumen gentium, V. poglavlje). Sabor tvrdi kako svi Kristova vjernici, bilo u kojim životnim uvjetima, mogu i moraju težiti na *savršenstvo ljubavi.* Na taj način Sabor je pokazao čisto i bistro da je njegov glavni cilj *duhovni preporod vjernika* preko kojeg bi se postigli svi drugi ciljevi, a posebno *proširenje Kraljevstva Božjega,* (Ad Gentes, br. 23); *ujedinjenje kršćana* (Unitatis redintegratio, br. 7); *apostolat lajika (Apostolicam actuositatem,* br. 3); *efikasna prisutnost kršćana u svijetu,* (Gaudium et spes, br. 43).

U ovom duhovnom preporodu Crkve, redovnici imaju odigrati nezamjenljivu ulogu. Čita se u »Lumen Gentium«, br. 44: »Zavjet evanđeoskih savjeta znak je koji može i mora vršiti snažan utjecaj na sve članove Crkve da ih oduševi, sa zanosom, ispunjati sve dužnosti kršć. zvanja.« Stoga je preporod redovničkoga života od vrhunske važnosti za postignuće cilja koji je Sabor postavio. To je on izrazio u dekretu »Perfectae *Caritatis* (br. 18) ovim riječima: »Adekvatan preporod redovničkog života ovisi prije svega od izgradnje njegovih članova«. Sad je sv. Kongregacija redovnika objelodanila *Instrukciju »Renovationis causam«* uprav za to: *Kako treba provesti tu formaciju mladih redovnika.*

Vrhovni auktoritet Crkve fiksira *opće norme,* koje će se moći primijeniti za upriličiti formaciju redovnika zahtjevima našeg vremena, kao i vlastitim ciljevima svake pojedine redovničke obitelji.

Evanđeoski savjeti dio su sadržaja Objave. Ali Crkva, kao od Krista proglašeni »Auktoritet, pod vodstvom Duha Svetoga, pobrinula se da izrazi čisti nauk i uredi praksu.« (Lumen gentium, br. 43).

Crkva je skrupulozno izvršila svoj zadatak, odobravajući i usklađujući redovnička Pravila koja su joj vjernici, svake časti dostojni, donosili na odobrenje. Ona, asistirana od Duha Svetoga, svjedočila je da su njihova Pravila sposobna voditi

njihove sljedbenike do savršenstva. Crkva nije nikada prestala bdjeti, da redovničke obitelji ostanu vjerne normama savršenstva.

Uprav u ovom smislu Crkva je i sada jednako nastupila. Ona je poslije II Vatikanskog Sabora preporučila da se razvije široki zamah revizije Pravila i Konstitucija na Generalnim Kapitulima svih Redova poslije široke konzultacije svih redovnika. Što se tiče formacije mladih redovnika, svi su Generali Redova jasno se izrazili da ona potpuno ne odgovara potrebama raznih Obitelji u sadašnjem redovničkom zakonodavstvu. I oni su uputili sv. Kongregaciji mnoge peticije koje su članovi sv. Kongregacije dugo proučavali, i u spomenutoj Instrukciji propisali norme za reformu redovničkih Ustanova. Budući da danas ima mnogo redovničkih Obitelji, rasutih po svim kontinentima, s članstvom najrazličitijih osobnosti, sv. Kongregacija nije htjela nametnuti uniformirane zakone, već je ostavljeno svakoj redovničkoj obitelji sloboda prilagoditi formaciju svojih redovnika prema raznim uvjetima mjesta i vlastitim specifičnim ciljevima pojedinih Redova.

Osim toga, budući da je čitav svijet u neprestanom vrenju i mijenama, nije bilo moguće »a priori« odrediti, najbolja rješenja. Stoga je Crkva cijenila za zgodno dati jedan period širokih iskustava u kojem će redovničke Obitelji otkriti najbolja rješenja.

Glavni je cilj Instrukcije *spasiti bitne vrednote* redovničkog života. Danas je redovnički život pod zasjedom »sekulariziranja« kojemu je cilj: odnose s Bogom i Njegovim kultom zamijeniti s odnosima ljubavi prema braći i predanja vremenitim obvezama, koje su, u apostolatu sve urgentniji. Mnogi redovnici krivo misle i čine da te obveze od njih traže *napuštanje samostanskog života* i potpuno se približiti svijetu da ga evangeliziraju i da se u nj ucijepe.

Što se tiče *apostolata,* Instrukcija naglašava da nijesu sve vrste apostolske akcije zgodne za redovnike već samo one forme koje su *u skladu* s njihovim zvanjem *Kristovih svjedoka i ljudi posvećenih Bogu.* U naše doba apostolska akcija traži svačiju suradnju, ali zahtijeva da joj se svako posveti prema vlastitom zvanju. Kad bi se primijenilo ovo razborito načelo, koliko bi bilo manje poteškoća i nesreća u redovima svećenika i redovnika koji nasrću u apostolske akcije koje ne odgovaraju njihovu zvanju!

Radi ovog razloga Instrukcija insistira na primat *nutarnjeg* života redovnika apostola. U tom je smislu energično govorio Papa Pavao VI Generalima redova 23. V 1964.

»U preporodu Vaših zavoda morate se pobrinuti da dadete uvijek glavni dio duhovnom životu Vaših redovnika. Mi apsolutno nećemo da između Vaših redovnika, posvećenih djelima vanjskog apostolata, prevlada krivo mišljenje da bi najprije trebalo pobrinuti se za vanjsku akciju, a onda, poslije nje, na nutarnje savršenstvo, kao da bi to bio zahtjev našeg vremena i nužni odgovor sadašnjim potrebama Crkve. Zanosna aktivnost i ozbiljni duhovni život ne samo da nijesu u protimbi, nego tako su usko povezani da ne mogu napredovati nego u zajednici. Djelima treba nadodati žarku molitvu, brigu za čistoću savjesti, podnošenje suprotnosti, aktivnu ljubav za sve inicijative u pitanju spasenja duša. Ako se propuste ove vrijednosti, apostolski napori neće postići znatnu plodnost. Duša koja trune u mlakosti neće uspjeti da na dulji rok izbjegne skrite pogibli niti u vršenju svete službe.

Sve je ovo jeka nauka Ekumenskog Sabora koji je naglasio da članovi Zavoda posvećenih apostolskim djelima moraju »čitav svoj *redovnički život proniknuti apostolskim duhom* i svoju *apostolsku akciju oživjeti religioznim duhom.* Ako redovnici hoće odgovoriti svome zvanju, slijediti Isusa Krista i služiti Isusa Krista u svim njegovim članovima, treba da *njihova apostolska aktivnost izvire iz njihovog intimnog jedinstva s Bogom.*« (»Perfectae caritatis«, br. 8).

II FUNKCIJA DOKUMENTA

Da se može odrediti kakva danas mora biti formacija redovnika, Instrukcija opominje da se ona mora potpuno orijentirati na *vječni zavjet.* Radi ovog cilja aktuelni je zahtjev redovničke formacije da je se *mora što više produljiti,* što više je učiniti progresivnom i bolje upriličenom vlastitoj svrhovitosti svakog pojedinog Instituta.

1. *Narav vječnog zavjeta.* Redovnički zavjet kojim se redovnik javno obvezuje prakticirati evanđeoske savjete, bitno je *jedno totalno posvećenje Bogu,* koji postavlja redovnika na službu Crkve i uključuje, po svojoj naravi, da je vječan.

Već po Sakramentu sv. Krista kršćanin je utjelovljen u Isusa Krista. U krepost ovog utjelovljenja, njegova ljudska narav, obogaćena darovima božanske milosti, posvećena je

kultu Boga i određena nastaviti *Kristovu: prosvjetiteljsku, otkupiteljsku posvećujuću misiju,* čiji on postaje član. Preko redovničkog zavjetovanja, vjernik uklanja sve zapreke koje bi mu mogle priječiti ostvarenje njegova kršć. zvanja.

Caritas orijentira život redovnika prema svrsi same egzistencije Isusa Krista koja je bila: *Kult Boga* i prosvjetiteljska i posvećujuća akcija među ljudima. Ovu Kristovu misiju Crkva ima zadaću izvoditi na zemlji. Crkva, koja u ime Boga prima javne zavjete redovnika, posvećuje ga na službu svoje vlastite misije na zemlji: »odavle dužnost, za njega - raditi prema vlastitim snagama i prema vlastitom zvanju bilo preko molitve, bilo preko efektivne aktivnosti, utemeljiti i učvrstiti Kraljevstvo Božje u dušama, i proširiti ga posvuda po svijetu«. (Lumen gentium, br. 44).

Dakle redovničko posvećenje nije orijentirano samo za vlastito dobro redovnika nego i za opće dobro Crkve i na ostvarenje biti redovničkog života, bez da su, za taj cilj, neophodno potrebna vanjska djela apostolata. Kontemplativci, na pr. primjerom svoga života, žrtvom zahvalnicom poklanjaju Bogu bez prestanka, svojim zagovorom i svojim ujedinjenjem s žrtvom Kristovom, na eminentan način, apostolsku funkciju njihova redovničkog zvanja. (»Perfectae caritatis« br. 7).

Jedno ovako totalno posvećenje Bogu mora biti, po svojoj prirodi - *vječno.*

Ljubav, zaista, koja nadahnjuje ovako posvećenje, je takvo da navede redovnika da se liši mogućnosti staviti pod znak pitanja svoj totalni dar. Ocijepljenje, koje traži ovako posvećenje, ne podnosi da redovnik, poslije nego se potpuno dao na službu Bogu, pokuša otrgnuti jedan dio vlastitih osjećaja, vlastitih misli, vlastite aktivnosti. Bez sumnje, u izvanrednim slučajevima, Crkva će moći redovnika dispenzirati, koji je bilo radi vlastitiog grijeha, bilo radi kojeg drugog motiva, postao nesposoban vršiti ono što je obećao. Ali ove izvanredne dispense ne priječe da redovničko posvećenje bude *totalno i definitivno.*

Jedan čin ovako važan i odlučan ne može se izvršiti, a da kandidat za redovnički život nije postigao *dovoljnu zrelost,* i *ljudsku* i *duhovnu,* koja ga sama čini sposobnim primiti, u punoj svijesti, obvezu do smrti. On mora jasno upoznati posebnu vrstu života svoga Istituta u kojem će provoditi svoj život posvećen Bogu.

2. Priprava duga, postepena i odgovarajuća fizionomiji svakog Istituta. Priprava za redovničko zavjetovanje ima 2 etape: *Novicijat* i period *privremene kušnje* koji teče između svršetka novicijata i polaganja vječnih zavjeta.

S novicijatom se otvara redovnički život: on je njegova inicijacija.

»Bio bilo kakav cilj pojedinog redovničkog Istituta, novicijat ima za glavni cilj uputiti novicu o temeljnim zahtjevima redovničkog života i o praksi, u vidu savršene ljubavi, evanđeoskih savjeta čistoće, siromaštva i posluha«.

Ipak treba potsjetiti da su uvjeti, u kojima je redovnik pozvan živjeti duhovni život vrlo različiti bilo da je on stupio u čisto kontemplativni Red ili u jednu redovničku Obitelj, posvećenu apostolskoj akciji ili kojoj dobrotvornoj ustanovi. Dosad je život u novicijatima za sve kandidate bio bitno isti. Novica, živeći rigorozno odijeljen od svijeta, bez ikakve vanjske aktivnosti, posvećivao se vlastitoj nutarnjoj formaciji i učio je upoznati zahtjeve redovničkoga života u meditaciji, molitvi i duhovnom čitanju.

Međutim, učinilo se da, u Istitutima, posvećenim apostolatu, novicijat mora uskladiti s načinom života redovničke Obitelji koju je novica odabrao. Zaista, vrlo je važno da, već od početka redovničkog života, novica shvati i prihvati temeljni problem njegova budućeg života: *Ujedinjenje kontemplacije s akcijom.* Zato, kroz godinu novicijata, starješine će moći uvesti posebne periode, da ih provedu s novicima izvan novicijata. U vrijeme ovih perioda novice će moći upotpuniti svoju ljudsku formaciju i upoznati ambijenat koji će kasnije biti pozornica njihova apostolata - evangelizacije vjernika. (»Perfectae caritatis«, br. 2). Ali se ne smije izvrnuti njihova prvotna svrhovitost: formacija za život jedinstva s Bogom u akciji, preko koje se oni (novice) uključuju u vlastitu svrhovitost novicijata koja sastoji u sticanju adekvatne formacije u redovničkom životu u njihovu Istitutu. Starješine će morati strogo poštivati ovaj cilj svog »eksperimenta«. Onome koji bi se čudio za ustanovu ovih perioda izvan novicijata, treba spomenuti da ih je predviđao sv. Ignacij u vidu: hodočašća, asistencije u bolnicama, prisustvovanju pučkim misijama i raznim oblicima sv. službe.

Poslije novicijata, formaciju se mora nastaviti sve do svečanih, vječnih zavjeta koji će biti najmanje 3 godine poslije svršenog novicijata, a najviše poslije 9 godina.

Postavljen je i problem *privremenih* zavjeta, još od vremena pontifikata Pija IX. Oni su imali prednost što su kandidata ucijepljivali u redovničko stanje.

Može ih se i zadržati. Ali ovakovi privremeni zavjeti imaju i velike poteškoće: Vrijede privremeno, ali oni koji ih polažu imaju direktnu nakanu za njihovu vječnost. Uz to, lakoća kojom se za njih dobiva dispensa, umanjuje im cijenu. Stoga su neki mišljenja da se dokinu, da ih se zamijeni jednostavnim *obećanjem* Redu, *zakletvom* itd. Da se kandidata pripravi, iz ovog privremenog redovničkog stanja, za vječne zavjete, nužno je prakticiranje evanđeoskih savjeta u vidu savršene ljubavi.

Starješine će moći dopustiti kandidatima *privremena* odsustva u pojedinačnim slučajevima u cilju kušanja zvanja i rješenja poteškoća koje bi ga mogle kolebati pred definitivni vječni zavjet.

U jednu riječ, Instrukcija nije ništa mimoišla da pruži kandidatu za redovnički život *mogućnost* priprave, s punom sviješću odgovornosti, za definitivnu odluku vječnih zavjeta.

Fra Krsto Kržanić

PROBLEM MLADIH

Danas se govori i piše o novoj revolucionarnoj mladeži, mladeži koja protestira. Svjedoci smo raznih manjih neobičnih pojava u njihovu vladanju, a bili smo svjedoci i javnih manifestacija u kojima su se studenti izjašnjavali protiv raznih negatnvnih pojava u društvu, posebno u onome što se ticalo njihova života i rada. Nisu pošteđene nikakve ideologije niti društveni sistemi. Istok, zapad, sjever i jug, čitava kugla zemaljska osjetila je val mlade generacije koja tek nastupa u život i traži nove putove za rješavanje društvenih neprilika i koja se bori za jedan novi i bolji svijet.

Želim se zadržati na psihološkoj oprečnosti između dvaju stadija ljudskog života, između mladenačke i zrele dobi, između starih i mladih, sa svrhom da pronađemo, koliko je moguće, istinske razloge ovim pojavama i da sagledamo nutarnji mehanizam života u razvoju.

Poznato nam je da naši stariji često naglašavaju pogreške mladih i da često puta sva njihova kritika ostaje na tom da se naljute na tu neshvaćenu generaciju a da ništa pozitivno ne poduzmu.

Postavljen je i problem *privremenih* zavjeta, još od vremena pontifikata Pija IX. Oni su imali prednost što su kandidata ucijepljivali u redovničko stanje.

Može ih se i zadržati. Ali ovakovi privremeni zavjeti imaju i velike poteškoće: Vrijede privremeno, ali oni koji ih polažu imaju direktnu nakanu za njihovu vječnost. Uz to, lakoća kojom se za njih dobiva dispensa, umanjuje im cijenu. Stoga su neki mišljenja da se dokinu, da ih se zamijeni jednostavnim *obećanjem* Redu, *zakletvom* itd. Da se kandidata pripravi, iz ovog privremenog redovničkog stanja, za vječne zavjete, nužno je prakticiranje evanđeoskih savjeta u vidu savršene ljubavi.

Starješine će moći dopustiti kandidatima *privremena* odsustva u pojedinačnim slučajevima u cilju kušanja zvanja i rješenja poteškoća koje bi ga mogle kolebati pred definitivni vječni zavjet.

U jednu riječ, Instrukcija nije ništa mimoišla da pruži kandidatu za redovnički život *mogućnost* priprave, s punom sviješću odgovornosti, za definitivnu odluku vječnih zavjeta.

Fra Krsto Kržanić

PROBLEM MLADIH

Danas se govori i piše o novoj revolucionarnoj mladeži, mladeži koja protestira. Svjedoci smo raznih manjih neobičnih pojava u njihovu vladanju, a bili smo svjedoci i javnih manifestacija u kojima su se studenti izjašnjavali protiv raznih negatnvnih pojava u društvu, posebno u onome što se ticalo njihova života i rada. Nisu pošteđene nikakve ideologije niti društveni sistemi. Istok, zapad, sjever i jug, čitava kugla zemaljska osjetila je val mlade generacije koja tek nastupa u život i traži nove putove za rješavanje društvenih neprilika i koja se bori za jedan novi i bolji svijet.

Želim se zadržati na psihološkoj oprečnosti između dvaju stadija ljudskog života, između mladenačke i zrele dobi, između starih i mladih, sa svrhom da pronađemo, koliko je moguće, istinske razloge ovim pojavama i da sagledamo nutarnji mehanizam života u razvoju.

Poznato nam je da naši stariji često naglašavaju pogreške mladih i da često puta sva njihova kritika ostaje na tom da se naljute na tu neshvaćenu generaciju a da ništa pozitivno ne poduzmu.

Doista, širom svijeta imamo negativnih pojava kod mladih. Sjetimo se »tady bois« u Engleskoj, »besprizornih« u Rusiji, koji su nestali dosta drastičnim postupkom. Pravda je prošle godine pisala o mladim ljudima obojega spola, koji su kršili pravila lijepog vladanja i ugrožavali sigurnost svojih kolega.

U Italiji i po Evropi poznati su čupavci. Postoje čak i naselja »beat« koja su formirana bez ikakvih građanskih pravila. Nastoje da opovrgnu buržoaski sistem života svojim čoporaštvom. Preziru red, rad i rat te odbijaju svaki osobni napor koji bi im bio nametnut sa bilo koje strane. Tu i tamo ponekad službenici javnog reda i morala postupe onako kako bi trebali njihovi roditelji postupiti, ali to ne ostavlja neki dublji utisak na njihove nesređene mlade duše.

Tu i tamo poneki novinar pronađe kod njih nzvrstan materijal za neki zanimljiv članak, koji redovno bude napisan sa trgovačkom namjerom, i opet ti mladi ljudi ne uspijevaju da se oslobode svojih mladenačkih iluzija.

M l a d o g čovjeka možemo promatrati sa više gledišta, i svaki ga put drukčije vidimo. Zašto? To je teško pitanje na koje nije jednostavno odgovoriti. Čovjek je najveća stvarnost svemira i njegova problematika sigurno spada među najzamršenije. Shvatiti mladi život u razvoju sa svim njegovim kompleksnim problemima možda bi značilo, odnosno bilo isto što i shvatiti sami život u njegovu unutarnjem gibanju i u odnosu na vanjski svijet.

Mladost možemo smatrati kao životno razdoblje od djetinjstva do odrasle dobi (Josselyn). Ova definicija nije potpuno jasna jer pretpostavlja da su djetinjstvo i odrasla dob označena točnim granicama. Iako ne možemo govoriti o točnim granicama, ipak postoje životna djelovanja vlastita ovim trima fazama ljudskoga života.

Možemo reći (prema Irene M. Joselyn) da je mladost period ubrzanog fizičkog i duševnog razvoja (dozrijevanja). Počinje od 10—12 godine. U fizičkom smislu završava razvojem žlijezda s unutrašnjim izlučivanjem, a u duševnom smislu formira se zrelost onda kada pojedinac poprimi stalni (ustaljeni) način života u odnosu na unutarnje borbe i zahtjeve vanjskog svijeta, tj. kad čovjek zauzme svoj osobni stav prema životnim pitanjima i, tako reći, počne samostalno živjeti svojim osobnim životom.[1]

---

[1] Irene Josselyn, L' adolescente e il suo mondo, st. 7-8, Firenze, 1964.

Potpuna razdioba očitovanja životnog djelovanja na mladenačku i zrelu dob nije moguće niti poželjno. Život je tako sastavljen da se ne može biti ni trajno ozbiljan, niti trajno zbijati šale.

Promatrajući životni razvoj čovjeka, ubrzo naiđemo na životne sukobe raznog porijekla i raznih vrsta. Dugo se držalo da čovjek dolazi na svijet bez ičega. Gol u svakom pogledu. Međutim, to nije istina. U intelektualnom smislu je doista »tabula rasa«, ali u životnom smislu čovjek se rađa sa izvjesnim kapitalom osjetnih spoznaja i sposobnosti. Dijete se rađa sa nasljednim osobinama svojih roditelja i pređa, i to je nešto što će biti presudno za čitavi njegov daljnji život. Čovjek se rađa u konkretnom ambijentu koji na njega utječe i prisiljava ga da zauzme jedan odgovarajući stav.

Danas se svi psiholozi i odgojitelji, barem pisci pedagoških djela, slažu u tom da je presudno razdoblje za čovjeka upravo njegov prvi susret s okolinom i njegova prva godina života. Čovjek u prvoj godini mora naučiti vrlo mnogo i mora se upriličiti i uskladiti sredini u kojoj se pojavio i u kojoj se nalazi. Kroz djetinjstvo dijete prima upute, savjete i naređenja. Vrši ih prema osobnim sklonostima i nastoji posebno nasljedovati starije. Odgojitelji nastoje iskoristiti pojedine sklonosti djece da ih razviju i da što bolje upoznaju dijete, nastoje ga promatrati u raznim situacijama. Za odgojitelje dijete je postalo predmet zanimanja kad je pošlo u školu. Međutim, istinski odgoj ne počinje tek sa šestom ili sedmom godinom, već od prvog časa njegova začeća. Suvremena pedijatrija i pedagogija nastoji odgojiti majku da bi mogla dobro odgojiti dijete.

Mi svi težimo za tim da postanemo netko, da postanemo odrasli i samostalni ljudi. To je najveća stvarnost i vrijednost u svemiru pa neće biti baš jednostavno ostvariti. To ćemo postići odgojem. Osoba bez odgoja određuje se za primitivizam, neće nikad postiti osoba u punom smislu riječi. Također je ista stvar s društvom. Društvo bez odgoja osuđeno je na kulturnu iscrpljenost. Slučaj Sparte i Atene to jasno pokazuje. Sparta, koja je sav svoj odgoj usmjerila na vojničku vještinu, propala je mnogo prije od Atene, koja je imala širu koncepciju odgoja i dozvoljavala samoinicijativu u odgoju. Kao što su različiti ljudi s različitim sposobnostima, tako je također i različit odgoj ljudi. Nemamo nikakve magične formule koja

bi vrijedila za sve ljude i za sva mjesta i vremena. Ne samo to. U odgoju jednog te istog čovjeka mijenjaju se odgojne metode i pedagoški postupci.

Svi se slažu da djecu i mlade ljude treba odgajati do zrelosti. Međutim, da treba i starije odgajati, to se nije dosada pretpostavljalo. Danas kažemo da odgoj ne svršava s muževnom dobi. Nekoć se mislilo da se razum iza 18 ili 20 godina ne razvija. Ustvari, njegov razvoj ne prestaje. Razum se stvarno kroz čitav život odgaja i razvija. Odgoj ne prestaje sa zrelom dobi. Upravo u zreloj dobi čovjek spoznaje šire i dublje pa prema boljim spoznajama zauzima i čvršći i odlučniji stav i upoznaje svoje pravo mjesto u stvarnosti.

»Kulturan je samo onaj koji poznaje svoje mjesto i svoju ulogu u sveukupnoj stvarnosti« (Ortega y Gasset, Cfr. Krieckemans, Pedagogia generale, p, 423, La Scuola, 1966), a to se može postići tek nakon dugogidšnjeg iskustva.

Pedagoški problem

Svi se slažemo u tom da mladi čovjek mora postići autonomiju, postati svijestan svoje odgovornosti, ostvariti samostalnost, ali u praksi koji roditelj ne dršće na pomisao da mu dijete radi nešto bez njegova neposrednog nadzora? Koliko je teška pomisao da će sin napustiti kuću, da će kćer otići drugom čovjeku?

U društvenom pogledu nije ništa bolje. »Premda naša civilizacija priznaje pravo pojedinca na osobni izbor naravi svojeg osobnog razvoja, ipak je u praksi spremna suditi one koji ne poštuju razliku između slobode i dozvoljenosti«.[1] Društvo prima samo one koji se ponašaju po njegovim pravilima. pravilima.

Nalazimo se pred mladim ljudima koji rastu, razvijaju se, putuju prema slobodi i neovisnosti, idu za puninom života. Oni žive od ideala i od onog što se trenutačno nalazi u njima. Mladi čovjek je prepun želja i nada, te često puta ne uspijeva niti da ih sagleda, a još manje ih može izraziti. Čovjek u razvoju je često puta pun protivurječnih težnja. Svoje odnose prema drugome često iskazuje u suprotnim činima. Može intenzivno ljubiti i sa istom intenzivnošću mrziti koji minut kasnije. Predmet njegova čuvstva može biti ista osoba ili neka druga.

---

[1] Irene M. Josselyn, L' adolescente e il sno mondo, str. 34, Firenze, 1964.

Ove protivurječnosti mlado biće lome i gone naprijed. Život osjećaja tjera ga naprijed. Intelektualni kapacitet nije često puta dorastao tolikim zbivanjima i osjeća se naprosto nesretnim. Osjeća, vidi, da bježi sam sebi. Ne uspijeva biti svoj. Zato su stare odgojne knjige predstavljale u slici mladića sa životinjom i anđelom u jedinstvenom tijelu.

Kroz djetinjstvo čovjek nije imao životnih problema. Posjedovao je samo fizičke potrebe. Sada je nastupilo vrijeme ljudskog formiranja. Mladost je vrijeme borbe između dva svijeta. »Od ovih jedan pripada budućnosti, tj. odrasloj dobi, drugi prošlosti, tj. djetinjstvu; sadašnjost je vrijeme i nastojanje da se ove dvije faze stave u skladni odnos jedna prema drugoj.« (H. Deutsch, Psicologia della donna nell' adolescenza st. 112 Boringhieri, 1957). Mladić počinje misliti. Oblikuje pomalo svoje mišljenje. Dosada su se za te stvari brinuli otac i majka. Sada on sam osjeća potrebu za izražajem i za osobnom afirmacijom. Prva stvar što mu se ispriječila na put jesu upravo ona bića koja su mu najdraža — roditelji. I oni postaju predmet njegovih kontradikcija. Čas su prestrogi, bez veze sa životom, zastrajeli, konzervativni itd, a malo kasnije su idealni, puni znanja i životne mudrosti, osjećaja i razboritosti.

U odgoju roditelji gledaju sami sebe u svojoj djeci i u njima gledaju produžetak svojeg života. Strahuju da ne bi doživjeli iste poteškoće i tragedije kao i oni. Umjesto da surađuju s odgojiteljima, nastavnicima i psiholozima, oni podsvjesno drže svoju djecu premladima. Upravo zbog ovakvog njihovog stava, mladim ljudima (dječacima i djevojčicama) roditelji su u ovo doba simbol dječje svijesti, od koje se moraju osloboditi da bi postigli zrelost. Josselyn, o. c. st. 89).

Mladi čovjek polazi u školu i kritizira nastavnike. Neki će mu biti idealni, neki neznalice a neki opet suvišna bića. On o svakom stvara svoja mišljenja. Teško bi se našao profesor srednjih škola koji bi bio zadovoljan ocjenom svakog svojeg đaka.

Društvo opet ima stereotipnih i zastarjelih forma na pretek. Sreća je za srednjoškolce da ne uče građansko pravo. Inače bi trajno štrajkovali protiv paragrafa.

U ovo vrijeme čovjek traži razumijevanja, ljubavi, oslonac. To što on proživljava, to nikada i nitko nije proživljavao. Njegov život mu se čini jedinstveni život na svijetu. Svaki pojedinac doista i jest zasebna i jedinstvena osoba sa

svojim osebujnostima. Obraća se kolegama i istomišljenicima. Sada se stvaraju trajna prijateljstva a isto tako dječja prijateljstva često puta odlaze u nepovrat. U tim razgovorima i povjerenjima možemo gledati unutarnju potrebu čovjeka za razumijevanjem, za ljubavlju, što je vlastito svakoj dobi. Rađaju se prijateljski planovi i međusobna povjerenja. Više nego ikada mladi čovjek je žedan istine i sigurnosti. Ništa čudno da u doba presudnog razvoja traži smjernice za svoj rad. Nalazi se pred životom kao da tek sada počinje živjeti, kao da do sada nije ni postojao. Sada on osobno stvara, upošljava se i osjeća sreću i strah vlastite odgovornosti. Osjeća da sam sebe izgrađuje i da mu nitko više ne može nametnuti svoje mišljenje. Povodi se samo za osobnim uvjerenjem.

Odgojitelj sada ima pune ruke posla. Kako voditi mladog čovjeka a da ipak on sam sebe vodi? Metoda rada bit će primjer, asistencija i osobni susreti. Treba urediti sredinu da ga i ona pomaže, jer je ona od presudnog značenja. Bude li vedra i pozitivna, znatno će biti olakšano prebroditi unutarnje krize. U lošoj sredini morat će se suočiti s posebno teškim situacijama zbog pomanjkanja vanjske podrške u rješavanju svojih unutarnjih problema. Harmonija razuma i osjećaja bit će mu često puta začarani vrt, a duh viteštva prijat će mu samo teoretski.

Mladi ljudi sada uzimaju svoju sudbinu u vlastite ruke. Postaju odgovorni za svoje čine. Sami se odlučuju za ono što rade. Vlastita inicijativa ih oduševljava, ali ih obavezuje na trajnu kontrolu osobnog rada i brižljivu disciplinu vlastitih prohtjeva. Pitanje seksa ima gotovo neprotumačivu važnost u ovim burnim prelaznim danima.

Vjerski problem prelaznog doba

Vjerski odgoj mladog čovjeka predstavlja jednu od presudnih komponenata u formiranju skladne ličnosti, jer religija daje sintezu ljudskom životu, odgovara na nerješiva znanstvena pitanja odakle, kamo i zašto?

Vjerska problematika mladih ljudi karakterizira se posebno čestim vjerskim krizama. One se posebno odražavaju kod djece neškolovanih roditelja. Njihovi roditelji često puta nisu u stanju da zadovolje te mlade duhove u potrazi za istinom. Dapače, tuđa im je i sama vjerska problematika kao takva. Oni o tom nisu razbijali glave. Uvijek je netko drugi za njih rješavao takve probleme.

Možemo uglavnom ukratko prikazati poteškoće u vjerskom odgoju s kojima se treba suočiti. To su: 1. Čudotvornost dječje i sadašnje vjere. 2. Sudar vjere i znanosti, misterija i razuma (ovo posebno kod dječaka). 3. Moralne poteškoće.

1. Dijete shvaća na konkretan i čudotvoran način. Tako je u vjerskom pogledu kod njega sve čudotvorno živo i opipljivo. Međutim, sada mladi čovjek shvaća stvarnost onakvu kakva jest. Opaža ograničenost stvari i zbilja svakidašnjeg života pobija mu sve one njegove djetinje junake i svetinje. Ponekad ga uznemiri, na pr. spoznaja da je svećenik čovjek kao i svi drugi ljudi. Posebno kad opazi da i on ima svojih pogrešaka. Obično će susret s duhovnim licima imati veliku ulogu u njegovu vjerskom stavu prema vjerskim vrednotama. Poteškoća će biti u tom kako će se osloboditi čudotvornosti svojeg dječjeg gledanja a da ne napusti to gledanje potpuno, nego što više da ga pretvori u plodno shvaćanje Božjeg djelovanja u svijetu i u ljudskom životu.

2. Sudar vjere i znanosti posebno osjećaju dječaci. On se otvara svijetu i nastoji da pozitivnim metodama, koje uči u fizici, riješi pitanja koja mu se nameću. Međutim religija je »ekstraznanstveni aksiom, koji se znanstveno ne može dokazivati.« (J. Milton Singer, Sociologia della religione, ss. 3-4, Boringh. Torino, 1961.) Njegovo pouzdanje imaju pozitivne znanosti iako ih je tek počeo proučavati. To je za mlade ljude očaravajuće i priznaju im neospornu životnu vrijednost.

Budući da u religiji nema nekih službenih, opipljivih eksperimenata i odgovarajućih vidljivih rezultata, javljaju se u mladom čovjeku pitanja o samoj osnovanosti religije. Jasnoća znanstvenih postignuća utječe da ni ne misli, na pr. da u mnogim njezinim rezultatima ima mnogo ostataka. Danas smo u ovoj točki otišli mnogo naprijed, ali toga treba biti svijestan. »Malo bi ih danas zastupalo mišljenje da bi se analizom boja, slikara i njihovih zaštitnika moglo iscrpsti značenje umjetnosti. Tako smo danas manje skloni nego nekoć da sa slične točke promatramo religioznu analizu. Učenjak mora pripustiti da njegovi sudovi, plod jednog objektivnog studija, ne iscrpljuje značenje stvari.« Ibidem, s. 4. Na ovom terenu javljaju se krize koje često puta završavaju katastrofalno, napuštanjem vjerskog života i svega onoga što je s njim u vezi. Obično osuđujemo takve ljude, ali u tom pretjerujemo. Tom čovjeku je nedostajala sigurna ruka voditeljica, bio je prepušten sam sebi i nije uspio riješiti tako zamršene stvari. Pro-

pao je jer je i mogao propasti. U tom je to veća besmrtna vrijednost odgojiteljske prisutnosti da predusretne sve moguće krize i da mladom čovjeku omogući sigurno snalaženje u vrtlogu pitanja koja mu stvarnost nameće svakim danom. Djecu treba učiti da doživljavaju sakramentalni život, da dožive svoju Prvu i svaku drugu Pričest, da svijesno uvide svoje pogreške i da stvore iskrene i stvarne odluke. Odluka »biti dobar« nije ništa. Stvarne male odluke odgajaju i spajaju s Bogom. Koliki naši kolege bili su skupa s nama na vjeronauku i na prvoj Pričesti, a danas su, da se izrazim riječima sv. Pavla, »neprijatelji križa Kristova.« I mi smo mogli isto napraviti a nismo napravili. Možemo tražiti razloge u nerazumijevanju sa strane roditelja, katehete, u negativnom utjecaju okoline, ali uza sve to, činjenica da su napustili vjeru svojeg djetinjstva upravo u danima svojeg razvoja navodi nas na zaključak, da oni nisu nikada ili vrlo rijetko doživjeli nešto od svoje vjere.

Danas, kad smo svjesni znanstvene ograničenosti i njezine relativne vrijednosti, sama znanost ne bi smjela biti razlogom ozbiljnih sukoba s religioznim nazorima. Životno svjedočanstvo tolikih suvremenih učenjaka jasno pokazuje kako se može pozitivna znanost složiti sa vjerskim uvjerenjem i praksom.

3. Moralne poteškoće sačinjavaju posebnu problematiku. To je ono što najviše smeta. Mladi ljudi se fizički i intelektualno razvijaju; često puta ne mogu uskladiti svoje težnje prema jasnim spoznajama svrhovitosti svojih sklonosti i osjećaja. Ustvari, još ne poznaju sami sebe. Tek se otkrivaju. Njihovo biće im je koji put pravi začarani vrt. Osjećaj mlade djevojke i poletni duh mladića ne nailaze na odgovarajuće razumijevanje. Mladim ljudima više nego kruha, treba afektivne sigurnosti. U mladim danima se odlučuje o svemu i po prvi put čovjek nastupa svijesno i odgovorno. Zato mu je, više nego ikada, potrebna vedra obiteljska sredina. Karakternost i moralna visina očeva primjera davat će mladim ljudima sigurnost i smjernice, a majčinsko razumijevanje odgajat će im srca i plemenitost duha, pa će u njihovoj prisutnosti sve njihove protivurječnosti dolaziti na svoja mjesta stapajući se u skladnu cjelinu.

Oštrica istočnog grijeha najviše se osjeća upravo u mladenačko doba. Nesklad između razumskih i osjetnih težnja najočitiji je upravo u vrijeme formiranja zrelog čovjeka. Ka-

ko prebroditi ovaj perod bez negativnih posljedica i ostvariti skladnu ličnost, to je osobni problem svakog pojedinca.

Crkva ima dosta pomagala kojima dolazi ususret mladim ljudima. To su u prvom redu molitva i sakramenti ispovijedi i pričesti. Vjerski ideali su uvijek djelotvorni. Ponos da smo djeca Božja, da smo katolici, članovi velike Božje obitelji, da nosimo Boga u svom srcu, to su poticaji da ostanemo vjerni veličini našeg dostojanstva.

Čist naraštaj je uvijek nešto najljepše, najvrednije i najpohvalnije. Zdrava, čista i idealna mladež jest garancija obiteljske, župske, narodne i općeljudske sreće. Beskompromisni stav prema osobnim slabostima, svesrdno zalaganje u osobnom usavršavanju, uzorno vladanje, vjernost vjerskim i moralnim principima, sve su to smjernice i ideali što ih mladi ljudi nalaze i primaju iz bogatstva crkvene životne mudrosti. Na taj način oni pomalo dolaze do saznanja da je život na zemlji putovanje i upoznavanje Boga, te ostvarivanje jednog poslanja što ga kršćanin ima u sveukupnoj svjetskoj stvarnosti.

Morat ćemo se posebno boriti za ostvarenje vedre sredine u kojoj žive mladi ljudi. Nedosljednost vjernika, njihovo nepoklapanje ideala sa životom, stvara kod mladih ljudi strašan utisak. Pretjerani individualizam, manjak društvenih kreposti, skrivanje osobnih uvjerenja, sve su to velike zapreke i smetnje koje samo štete životu koji teži prema svojoj punini.

Uza sve osobne poteškoće koje ih muče, mladim ljudima se pojavljuje i društvo koje im vrlo malo pomaže, dapače, sa svojim protivurječnostima još im pribavlja veće muke. Kakvo čudo da se današnja mladost ne snalazi u vrtlogu životnih strujanja i suprotnih ideologija.

Društvena podijeljenost, obiteljska nestalnost, ideološka nesigurnost potenciraju, a ne ublažuju životne poteškoće mladih.

Mladim ljudima treba prikazati pravu, naprednu i revolucionarnu crtu Kršćanstva. Krist je došao da spasi, da otkupi i uzdigne ljude. S ljudskim slabostima nema kompromisa, već ih treba odstraniti iz dnevnog života. Kršćanstvo je najveća kriza čovječanstva, jer je Krist postavljen za znak kojem će se protiviti sve negativne sile svijeta. On će svojim prisustvom uvijek stavljati ljude u krize dok god ih ne privede luci spasenja, dok ne pronađe svoju pravu vrijednost i svoje pravo mjesto, dok god čovjek ne postane skladna osoba i ne bude slavio Troosobnog Boga kao svojeg Stvoritelja i Oca.

o. Stanko dr Anić

ANDRE FROSSARD KONVERTIT

»Bog opstoji. Ja sam se s njim susreo«. Ovih dana, piše filozof Jean Guitton (L' Osser. Rom. br. 35, od 12. II 69.) izišla je knjiga pod gornjim naslovom u Francuskoj. Napisao ju je *André Frossard,* jedan od najgenijalnijih, tvrdi Guitton, žurnalista koji svaki dan piše za »Le Figaro«, duhovitu i humorističku notu pod naslovom »Cavalier Seul«.

André Frossard je sin L. O. Frossarda, koji je bio 31 godinu generalni sekretar kmunističke partije Francuske. Njegova baka, sa strane očeve, bila je Židovka. U njezinu selu bila je sinagoga, a nijedna crkva. Sa strane njegove majke, djedi su mu protestanti. Čitava njegova obitelj bila je prožeta velikodušnim *humanizmom, ali bez religije.* Bog je u njihovim očima bio utočište za neznalice, jer mu je cijenu oborila znanost. Isus im je bio žrtva bogatih.

Što se tiče mladog Andrije on je živio: bez nemira, bez gorčine, bez problema. Svijet mu je bio dostatan. Religiju je cijenio kao folklor. On je bio gospodin, tip »l' enfant du siécle«, multipliciran na našoj planeti u milijardu egzemplara.

I evo, iznenada . . .

I sad Guitton prepisuje osobnu izjavu mladog Andrije Frossarda koji doslovno piše u svojem gorespomenutom djelu:

»Osmi je srpanj. Ljeto je veličanstveno. Preda mnom je pravac ulice Ulma. Otvara svoj osunčani rov sve do Panthéona . . . Kakve su moje misli? Ne sjećam se. Neodređene kao obično . . . Moje nutarnje stanje? . . . Moje je stanje savršeno bez ijednog od onih duševnih uzbuđenja koji, kako se kaže, naginju na misticizam«.

»Nemam metafizičkih nemira. Posljednji su me mučili u 15. godini . . . I ništa mi nije objavio, pa sam kasnije, odrekao se da jurim za njim. Vjerovao sam, sa svojim prijateljima socijalistima da je svijet jedna politika i jedna povijest, i da je metafizika razonoda koja najteže razočara. Na svaki način, kad bih ja vjerovao u opstojanost jedne istine, svećenici bi bili posljednji kod kojih bih za nju pitao, a Crkva, koju ne poznajem nego preko njezinih nekih vremenitih zlih čina, bila bi posljednje mjesto gdje bih je tražio.

Moje zaniman'e nije ništa učinilo da ublažim svoj *skepticizam,* ali je mnogo doprinijelo da se ugasi strah koji je moje klonulo mladenačko doba zadalo mojim roditeljima. Vršim ga, premda premlad, i od nedavno, jer mi je ono moglo prouzrokovati ona razočaranja, sposobna proizvesti u sebi praz-

ninu, osjet samoće, povoljan za razvitak religioznog osjećaja. Nemam nikakav žalac, i ne rabim ga za nikoga. Na općem planu godište je mirno, bez nacionalnih uznemirenja, bez izravnih prijetnji izvana. Alarm još nije jeknuo... Moje je zdravlje dobro. Sretan sam u mjeri kojoj se može biti i može se znati. Večer se najavljuje ugodna, i očekujem.«

»Suviše, napokon ne osjećam nikakvu znatiželju o religioznim stvarima koje su iz jedne druge epohe. 17 je časova i 10 minuta. *Do dva minuta ja ću biti kršćanin«.*

»Prije svega, ove su mi riječi sugerirali: *Duhovni život.* Nijesu mi rečene, sam ih ne formuliram. Shvaćam ih kao da su izrečene blizu mene pod glas od osobe koja vidi što ja još ne zapažam«.

»Posljednje slovo ovog preludija koji odjekuje u meni jedva dira granicu svjesnoga, a već počinje mlaz u suprotnom pravcu. Ne kažem da se nebo otvara; ne otvara se, već leti, u jedan mah, šutljivo sjevanje, iz te nesumnjive kapele u kojoj je otajstveno bilo zatvoreno. Kako ga opisati s ovim slabim riječima koje se protive da me služe i prijete da će zapriječiti moje misli da ih povjere u spremište himera«. Slikar kojemu bi bilo dato da vidi nepoznate boje, čime bi ih naslikao? Kristal je neuništivi, neizmjerne prozirnosti, neizdržive svjetloće (jedan bi me stepen više uništio), radije je blu(plavo), svijet, jedan drugi svijet blistavila i zbijenosti da suzbija naš svijet u krhke sjene nedovršenih sanja. On je stvarnost, on je istina, ja ga vidim sa tamne obale gdje se još zadržajem. Ima red u svemiru i na vrhuncu, s onu stranu zavjese magluština sjaji se — očevidnost Boga, očevidnost postala prisutnost, očevidnost koja je postala osoba Onog kojeg bih ja čas prije zanijekao, a kojeg kršćani zovu Oče Naš, i od kojih doznajem da je sladak, od slatkoće nikojoj drugoj slične, koja nije jedno pasivno svojstvo... već jedno svojstvo aktivno, koji satire, nadvisuje svako nasilje; sposobno učiniti da se lomi najtvrđi kamen i tvrđe od kamena, ljudsko srce«.

Njegov upad, prodoran i potpun, izjednačuje se radosti koja nije drugo nego ushit spašenoga, radost brodolomca na vrijeme iz mora izvučenoga, ipak s tom razlikom što je u onom istom času kad sam izdignut na spasenje, svjestan sam blata u kojem sam bio, a da to nisam znao, i pitam se, dok se vidim da sam još u njem do pola tijela, kako sam mogao disati i živjeti!

»U isto vrijeme darovana mi je je jedna nova obitelj *Crkva*, s misijom da me vodi, gdje treba da idem, budući da je očevidno da, protiv prividnosti, ostaje mi neka stalna distanca da je prevalim koju se ne može dokinuti nego zavrnivši gravitaciju«.

»Sve ove gravitacije koje se ja mučim prevesti u nesrazmjeran izraz ideja i slika, simultane su, zahvaćene su jedne u drugima, i poslije godine i godine ne bih im iscrpio sadržaj. Sve je dominirano od prisutnosti, s onu stranu jednog neizmjernog sabora, Onoga čije više nikada ne bih mogao pisati ime u strahu da ne povrijedim njegovu nježnost, pred kojim imam sreću da sam sin oproštenja koji se budi da nauči da je sve dar«.

»Vani je bilo lijepo vrijeme. Svijet prethodno izgrađen od kamena i asfalta bio je veliki perivoj gdje mi je bilo dopušteno igrati tako dugo koliko se nebu svidjelo. Prijatelj, koji je uza me koračao i koji, činjaše se da je u mojoj fizionomiji nešto posebna otkrio, gledao me je liječničkom upornošću.

— Što je s tobom?

— *Katolik sam,* i kao da nijesam izričito rekao, nadodao sam: *apostolski i rimski,* da moja vjeroispovjest bude potpuna.

— Ti imaš oči zabliještene (Reče on meni, a ja njemu odgovorih):

— *Bog opstoji,* i sve je istina. A on:

— Ne, kad bi ti vidio sebe! I odgovara Frossard:

— Ja se nisam vidio. Bio sam jedna sova u pola dana, koja iskušava sunce«.

»Pet minuta kasnije, na terasi kafane Sv. Andrije Des Arts, sve sam ispričao svome prijatelju. Napokon, sve ono što sam ja uspio reći o mojem hvatanju u koštac s neizrazivim o svijetu koji mi se iznenada objavio, o svom stvarnom blistajućem, koji je uspio razbiti bez buke hram moga djetinjstva i sveo moje krajolike na plinovito stanje. Ruševine mojih nutarnjih zdanja ležale su na tlu. Motrio sam prolaznike koji su prolazili bez da su vidjeli, i mislio sam na čuđenje koje će buknuti u njima kad me susretnu što sam ja malo minuta prije učinio. Siguran da će istu avanturu imati i oni prije ili kasnije, unaprijed sam uživao o začuđenju nevjernika i onih koji sumnjaju, a da se ne spaze. Jedan je od nas dva evocirao

onog teatralnog diktatora, koji je dao nebu dva minuta da ga munjom usmrte ako se ne objavi javno: izazov je prazan i apsurdan do neizmjernosti od jednog zrnca prašine, radi čega smo prasnuli u smijeh. Bog je bio, i bio je prisutan, objavljen i skrit, zakrabuljen od odsjeva ovog koje bez govora i figura učinio je sve shvatiti i sve ljubiti. Dobro vidim ono što slični izvodi mogu imati neumjerena, ali što mogu učiniti, ako je kršćanstvo istinito, ako je u njemu jedna istina, ako je ova istina jedna Osoba, koja neće da bude nespoznatljiva«.

»*Čudo* je trajalo jedan mjesec. Svako jutro, ja sam u zanosu ponovno nalazio ono *svjetlo* koje je učilo izblijediti sunce; onu *slatkoću* koju neću nikada zaboraviti, i koja je — svoje teološko znanje. Nužda da produžim na ovoj planeti moj boravak, kad mi je nebo bilo na dohvat ruke, nije mi izgledalo puno jasno, i ja sam ga prihvatio radi zahvalnosti više nego radi uvjeren a. Ipak svjetlo i slast svaki su dan pomalo gubili od svoje intenzivnosti. Napokon su iščezli bez da sam ja u tolikoj mjeri ostao u samoći. Istina bi mi bila data, drukčije imao bih je tražiti, poslije nego sam je našao. Jedan otac Duha Svetoga stavio se da me pripravi za sv. Krštenje, poučivši me u vjeri o kojoj, ne treba ni spominjati. nisam znao ama baš ništa. Ono što mi govori o kršć. nauku, ja sam pazio i s radošću primao. Nauk Crkve bio je do posljednjeg zareza istinit i primio sam na znanje svaku crtu s podvostručenim aklamacijama, kako je pozdravlja jedan dobro upravljen udarac na cilj. Samo me je jedna stvar iznenadila: *Euharistija,* ne da bi mi ona izgledala nevjerovatna, nego da je bož. ljubav našla to nečuveno sredstvo da se dade, i zadivilo me, nadasve, da je izabrala *kruh,* da ga učini Euharistijom, koji je hrana siromaha i glavna ishrana djece. Od svih darova, koji su se predamnom pojavili, od kršćanstva, on je (kruh) najljepši«.

Ovako doslovno o svome čudovišnom obraćaju *Frossard.* Njegova vjeroispovijest sliči obraćenju velikoga *Ratisbonea,* zapaža Guitton, u crkvi sv. Andrije delle Fratte, a koje je pobudilo ogromnu senzaciju. O tom je Guitton na nagovor svoga glasovitog učitelja profesora H. *Bergsona* napisao jednu malu studiju. U njoj tvrdi: »Uopće, obraćenja su spora. Poznajem samo dva iznenadna slučaja — sv. Pavla i Ratisbonea«. I André Frossard doživio je iznenadno, neposredno obraćenje, neposrednu očevidnost Nevidljivoga. Da li će kao on - i masa ljudi doživjeti slično obraćenje? Guitton veli: To je tajna budućnosti!.

Fra Krsto Kržanić

EKUMENIZAM V VSE ŽUPNIJE!

Odlok o ekumenizmu začenja z bezdami: »Pospeševati obnovitev edinosti med vsemi kristajni to je eden izmed glavnih ciljev drugega Vatikanskega zbora. »Bolj jasnih besed ne potrebujemo, da nam vsem ekumenizem postane ne samo velika zadeva, ampak tudi sveta stvar, za katero bi se morali v prvi vrsti duhovniki ogreti. Preko njih pa naj bi ta ogenj zajel tudi široke množice vernih. Danes nam je bolj kot kdajkoli poprej jasno, da se edinstvo ne da doseči samo za mizo, kjer bi se sestali najvišji predstavnik ločenih krščanskih Cerkva, ampak da morajo za to dejanje tudi verniki dozorevati. Le na ta način lahko pričakujemo trajne sadove pri obnovi krščanske edinosti. Iz zgodovine nam je znano da sta bili že dve združitvi z krščanskim vzhodom, ki pa ste obe propadli, ker obnovljena edinost ni imela globlje in širiše podpore v množicah vernikov.

Ekumenski pravilnik na začetku navaja besede Vatikanskega zbora: »Skrb za obnovitev edinosti je stvar celotne Cerkve, tako vernikov kot pastirjev, in zadeva vsakogar po lastni zmožnosti. »Potemtakem je lahko usodno, če duhovniki še vedno čakamo, da se bo drugje kaj zganilo. Tako čakanje ne more biti v prid duhovni obnovi vernikov po željah in smernicah Vatikanskega zbora. Verniki morajo začutiti, da je tudi njih delež pomemben in da zato nihče ne sme ostati ob strani. Za načrtno ekumensko delo nam pa manjka ustrezno vodstvo. Zato bi nujno rabili ekumensko glasilo. Pred vojno se že Cistracijanci v Stični izdajali tak mesečnik z imenom »Kraljstvo božje« Obnova tega mesečnika bi bila nadvse zaželjena. Milogrede naj omeni še prilogo »Glasa koncila« — Poslušni duhu«, ki smo je z veseljem pozdravili in sprejeli. Toda po par številkah je priloga vsahnila, ne da bi dosedaj zvedeli za razloge, ki so povzročili njeno prenehanje. Glavni urednik Dr. Tomislav Šagi je v prilog omogočil sodelovanje tudi drugovercem, ker je seveda razumljivo, če gre za obnovo krščanske edinosti. V Nemčiji izhaja taka revija že več kot dve desetletjito; je zelo lepo urejevana »Una sancta«, v kateri lahko beremo prispevke katoliških, protestantskih in pravoslavnih teologov. List izhaja pod geslom: Hoffen gegen alle Hoffnung! Namen lista je, da kristjane različnih verskih skupnosti zbližuje.

Spodbude za ekumensko delo po župnijah pa tudi pričakujemo od ekumenskih komisij, ki naj bi se ustanavljale po škofijah, Nekatere naše škofije že imajo take komisije, toda njih delo zaenkrat še ne prinaša vidnejših sadov. Zato bi se morali duhovniki lotiti dela na lastno spodbudo. Vsaj enkrat na mesec naj bi povabili vernike k ekumenskem shodu. Kako oblikovati tak shod je zaenkrat prepuščeno posameznikom, vsekakor je primeren nagovor in potem še molitvena ura za edinost kristjanov. Knjižice za molitveno ura imamo. Tudi obnova Apostolstva Sv. Cirila in Metoda, v mariborski škofiji pa bratovščine Sv. Cirila in Metoda, je bial v nekaterih župannijah izvedena. Toda kar se še ni izvedlo, se lahko še vedno zgodi, ker za to gotovo še ni prepozno, tembolj, ker kaže da jo do krščanske edinosti še daleč.

Ker si je ekumensko gibanje postavilo za cilj zbližanje vseh kristjanov, ki naj bi obrodilo z edinstvom vseh kristjanov v eni cerkvi, se je treba lotiti ekumenskega dela z gorečnostjo, ki pa ne sme biti fanatizem. Za pravilno ekumensko delo je Vatikanski zbor postavil pet temeljnih načel, ki naj bi pravilno usmerjali ekumensko delo. Vsak duhovnik jih mora dobro poznati, zato ne bo odveč, če se majhno nanje ozremo.

Najprej moramo opustiti vse besede, obsojanje in dela, ki bi žalili nezedinjenje brate in so večkrat krivična do njih. Pater Anton Koren D. J. meni, da so Slovani po naravi bolj sposobni, da premostijo psihološke neprijatnosti, kot pa Grki, ki so v tem oziru preveč racionalni in zato tudi manj prilagodljivi.**

Drugo ekumensko načelo svetuje teologom v spornih vprašanjih, naj v razpravah z ločenimi brati ne govorijo zviška, temveč kot enaki z enakimi. Po strani naj pustijo vse nacionalne in verske predsodke ter iščejo samo resnico, ki bo edina kristjane tudi rešila vseh medsebojnih razprtij.

Tretje ekumensko načelo priporoča sodelovanje katoličanov z ločenimi brati na kulturnem, gospodarskem in političnem področju. Tako sodelovanje najlažje obrodi bogate sadove, tembolj, ker je moderni svet danes tehnično tako povezan, da ni več mogoče razločevati med pripadniki različnih veroizpovedi pri delu za blagor države, naroda in celega človeštva.

Najpomembnejše je četrto načelo, ki govori o molitvi. Vse krščanske Cerkve molijo za sveto edinost. Lahko smo veseli, da imamo med katoličani najstarejšo molitveno organizacijo, ki jo je kot bratovščino ustanovil že škof Anton Martin Slomšek leta 1851. Namen te bratovščine je bil moliti zlasti za edinost z vzhodnimi kristajni. Zato naj bi bila naša sveta dolžnost, da bi s to organizirano molitvijo nadaljevali. Vatikanski koncil toplo priporoča tako skupno molitev tudi z ločenimi brati. Take sestanke imenuje cerkveno-duhovne prireditve. Medtem je seveda »communicatio in sacris« le izjemoma dovoljena iz tehtnih razlogov, če seveda katoliška in pravoslavna hierarhija soglašata. Gre za tri zakramente: sv. pokoro, sv. obhajilo in sv. maziljenje.

Peto ekumensko načelo pa poziva vse krščanske Cerkve k notarnji obnovi. Katoliška Cerkev je že precej storila z namenom, da poglobi versko življenje svojih vernikov. Gre predvsem za poglobitev svetopisemskega študija, za liturgično gibanje, za uspešnejše oznanjevanje božje besede, za laični apostolat, za nove oblike redovniškega življenja, potem delo za posvečenje družinskega življenja, rov vzpon socialnega nauka Cerkve, razni tečaji, sinode in zborovanja. Dovolj imamo dokazov, da cerkveno življenje ne miruje, in čeravno je tu in tam hudo upadlo, je cerkev kot celota danes povsem sveža in podjetna. Tudi v drugih krščanskih Cerkvah se da tako obnova zaznamovati, da celo pri nekrščanskih verstvih lahko govorimo o duhovnem prerodu. (npr. Budhizem)

V celotno obnovo duhovnega življenja in delovanja Crkve moramo nujno vplesti kot eno izmed odločilnih silnic-delo za edinost, torej ekumensko gibanje. Opustitev dejanja je lahko včasih huj-

---

** Kraljevstvo božje, 1. 1966 Misli s potovanja po Atosu in Makedoniji, str. 145.

še kot napačno ravnanje. Naj nam zgodovina ne očita neživljenjskosti in duhovne kratkovidnosti. Prav zato še posebej sezimo po ekumenizmu in ker »Charitas Christi urget nos« (Sv. Pavel). Če bodo naša prizadevanja v doglednem času obrodila svoje sadove, potem bomo lahko s starčkom Simeonom hvalili Boga: »Zdaj odpuščaš, Gospod, svojega služabnika po svoji besedi v miru, ker so videla moje oči tvoje zveličanje, ki si ga pripavil pred obličjem vseh narodov.« (Luka, 2, 29—31.)

Vilko Šolinc

GOSPA ČATRNJSKA U PROMINI

(Pastoralno - liturgijsko - povijesne bilješke)

Pod Prominom crkvica se bijeli
ko da su je anđeli donijeli,
a uz crkvu vitka stabla stoje,
blago šume, nikog se ne boje,
grobni humci bez reda se steru,
sjene šute, pa se skromno veru
do zvonika što ponosno stoji,
vedro gleda ko da stado broji.

Ovim narodnim stihovima opisuje autor prominjske povjesnice u versima dosta plastično sadašnju crkvu Gospe Čatrnjske sa zvonikom i grobljem, njen smještaj i izgled. Uspela se nečujno uz sjeverni okrajak Male Promine, tiho leži u zavjetrini uz čatrnju žive vode i s uzvisine vedro promatra krševitu visoravan, koja se stere od Velebita i Knina Bukovicom i Ravnim Kotarima sve do planine Promine, starog Drniša, Moseća i Visoke.

O crkvi Gospe Čatrnjske kao i o župi Promini još nitko nije opširnije pisao. Tu i tamo po koji kraći prikaz u Šematizmima franjevačke provincije presv. Otkupitelja ili šibenske biskupije, kao i u knjigama o Marijinu štovanju u našem puku fra Karla Balića »Kroz Marijin perivoj« (Šibenik 1931, str. 13—14) i fra Ante Crnice »Hrvati i Marija« (Zagreb 1953, str. 112—113, ciklostilom). O arheološkim ostacima, starim natpisima, uopće starinama, nalazištima, staroj Promoni, o planini Promini, o općini, rudnom blagu, privredi itd., pisali su naši stari eminentni pisci F. Bulić, I. G. Urlić, A. Vukičević, F. Marušić, D. Hirc, J. Pikler, Č. Bronić, F. Ž. Donadini, J. Alačević, M. Glavinić i dr. u »Bulletino di archeologia e storia Dalmata«, »Il Dalmata«, »Ilirske narodne novine«, »Smotra Dalmatinska«, »Hrvatski planinar«, »Zadrugar« i ostalima. Fra Petar Bačić, Miljevčanac, vrsni poznavalac i ustrajni istraživalac domaće povijesti, ostavio je u rukopisu marljivo skupljenu građu »Župe i župnici Franjevačke Provincije Presv. Otkupitelja« i »Povijest Franjevačkog samostana Visovac«, gdje se dotiče bar u najosnovnijim crtama župe Promine i crkve Gospe Čatrnjske (str. 86; str. 469).

GOSPINA CRKVA

Šematizam franjevačke provincije presv. Otkupitelja od g. 1906. (str. 81—82) piše o župi Promini i napominje odmah na početku kako se u staro vrijeme spominje pod imenom Lukar (selo

še kot napačno ravnanje. Naj nam zgodovina ne očita neživljenjskosti in duhovne kratkovidnosti. Prav zato še posebej sezimo po ekumenizmu in ker »Charitas Christi urget nos« (Sv. Pavel). Če bodo naša prizadevanja v doglednem času obrodila svoje sadove, potem bomo lahko s starčkom Simeonom hvalili Boga: »Zdaj odpuščaš, Gospod, svojega služabnika po svoji besedi v miru, ker so videla moje oči tvoje zveličanje, ki si ga pripavil pred obličjem vseh narodov.« (Luka, 2, 29—31.)

Vilko Šolinc

GOSPA ČATRNJSKA U PROMINI

(Pastoralno - liturgijsko - povijesne bilješke)

Pod Prominom crkvica se bijeli
ko da su je anđeli donijeli,
a uz crkvu vitka stabla stoje,
blago šume, nikog se ne boje,
grobni humci bez reda se steru,
sjene šute, pa se skromno veru
do zvonika što ponosno stoji,
vedro gleda ko da stado broji.

Ovim narodnim stihovima opisuje autor prominjske povjesnice u versima dosta plastično sadašnju crkvu Gospe Čatrnjske sa zvonikom i grobljem, njen smještaj i izgled. Uspela se nečujno uz sjeverni okrajak Male Promine, tiho leži u zavjetrini uz čatrnju žive vode i s uzvisine vedro promatra krševitu visoravan, koja se stere od Velebita i Knina Bukovicom i Ravnim Kotarima sve do planine Promine, starog Drniša, Moseća i Visoke.

O crkvi Gospe Čatrnjske kao i o župi Promini još nitko nije opširnije pisao. Tu i tamo po koji kraći prikaz u Šematizmima franjevačke provincije presv. Otkupitelja ili šibenske biskupije, kao i u knjigama o Marijinu štovanju u našem puku fra Karla Balića »Kroz Marijin perivoj« (Šibenik 1931, str. 13—14) i fra Ante Crnice »Hrvati i Marija« (Zagreb 1953, str. 112—113, ciklostilom). O arheološkim ostacima, starim natpisima, uopće starinama, nalazištima, staroj Promoni, o planini Promini, o općini, rudnom blagu, privredi itd., pisali su naši stari eminentni pisci F. Bulić, I. G. Urlić, A. Vukičević, F. Marušić, D. Hirc, J. Pikler, Č. Bronić, F. Ž. Donadini, J .Alačević, M. Glavinić i dr. u »Bulletino di archeologia e storia Dalmata«, »Il Dalmata«, »Ilirske narodne novine«, »Smotra Dalmatinska«, »Hrvatski planinar«, »Zadrugar« i ostalima. Fra Petar Bačić, Miljevčanac, vrsni poznavalac i ustrajni istraživalac domaće povijesti, ostavio je u rukopisu marljivo skupljenu građu »Župe i župnici Franjevačke Provincije Presv. Otkupitelja« i »Povijest Franjevačkog samostana Visovac«, gdje se dotiče bar u najosnovnijim crtama župe Promine i crkve Gospe Čatrnjske (str. 86; str. 469).

GOSPINA CRKVA

Šematizam franjevačke provincije presv. Otkupitelja od g. 1906. (str. 81—82) piše o župi Promini i napominje odmah na početku kako se u staro vrijeme spominje pod imenom Lukar (selo

u uvali na sjevernoj strani između Velike i Male Promine), jer je pod njim bila crkva Marijina Porođenja. Ta bi crkva bila još od vremena starih hrvatskih kraljeva domaće krvi, možda stara i tisuću godina. Sve se to temelji — veli šematizam — na spomenicima, iskopanim na tom mjestu. Ovu tvrdnju usvaja i fra Karlo Balić u spomenutoj knjizi.

Staru Gospinu crkvu porušili su Turci za Kandijskog rata (1645—1669), kao što su srušili i ostale. Narod se povukao u primorje. Kad su se ponovno vratili kućama, obnovili su i crkvu, koja je sve do 1784. bila župska crkva prostrane župe Promine, mada je župnik zbog praktičnih pastoralnih razloga morao se premjestiti ponajprije u Ljubotić, a 1740., kad je dobio kuću i kapelu sv. Roka, u Čitluk, gdje stanuje svo do danas.

Ova mala Gospina crkva služila je za duhovne potrebe prominjskih vjernika sve do 1797., kad je poduzetni misnik iz Promine fra Nikola Vucić (župnik u Promini 1786—1827), koji je sagradio novu župsku crkvu u Oklaju (Kula), započeo iz temelja novu, lijepu i veću crkvu u Lukaru u čast Marijina Porođenja. Natpis nad ulaznim vratima crkve svjedoči da je poglavita zasluga oko podizanja crkve uz župnika bila i crkvene bratovštine (navode se imena Ivana Bilušić, Ivana Bagić, Nikole Sarić i Nikole Knezović, glavnih župnikovh pomagača). Radove su izveli Ivan Ivinović i Mate Perica.

Stoljeće kasnije izgradio je apsidu i oltar radišni župnik fra Danijel Marin, Kninjanin koji je sagradio također apsidu i u župskoj crkvi sv. Mihovila.

Novosagrađena crkva, ako dijelom (oltar i sakristija) podignuta na kemnu, a dijelom (lađa) na nasipu, izdržala je do danas. Kad se za I svjetskog rata dobrano narušila, pomišljalo se na gradnju opet nove crkve, i to ispod novog groblja na kolarištu. Prvi nacrt iz 1915. izradio je splićanin Josip Mitrović, a drugi domaći sin ing. Ilija Čavlina. Do ostvarenja nije došlo zbog gospodarske krize upravo u to vrijeme. Da bi se crkva spasila od rušenja, poduzeo je marljivi župnik fra Vice Rosandić temeljiti popravak 1934—37. Osim četiri zida i glavnog oltara sve je restaurirano. Tada je sagrađen i novi kameni zvonik.

Za tisućgodišnjicu krunjenja hrvatskog kralja Tomislava (925—1925) tadanji prominjski župnik fra Lujo Plepel, književnik i pisac, podigao je novi Gospin oltar od bijelog kararskog mramora. To prilikom otvoreno je i novo groblje, uz staro oko crkve.

Prema predaji, koja je i danas živa, prvi stanovnici Promine bili su četiri brata Validžića, koji su se nazelili ispod Male Promine, uz čatrnju i gustu šumu. Oni su sagradili i prvu Gospinu crkvicu. Kad je vepar Validžuši pojeo dijete u kolijevci, otselili su se u Čitluk, a njive poklonili Gospi Čatrnjskoj. Zato se i pjeva u pjesmi:

Uz čatrnju crkvu sagradiše,
djelom svojih ruku ukrasiše,
posvetiše dobroj Majci Krista . . .
Sliku Majke brzo nabaviše,
na oltar je časni postaviše,

dadoše joj ime po studencu —
živom vrutku i susjednom zdencu,
prozvaše je Gospom od čatrnje...

SLIKA GOSPE ČATRNJSKE

U crkvi u Lukaru štuje se od pamtivijeka Marijina slika, što je sasvim razumljivo, kad je crkva posvećena Marijinu Porođenju. Nitko ne zna reći, tko ju je izradio i nabavio. Na njoj nema nikakva potpisa ili godine izrade. Sudeći po vanjskim obilježjima mogla bi biti stara koliko i sadašnja crkva, možda i dva stoljeća. Najvjerojatnije je da ju je nabavio glasoviti četrdesetgodišnji župnik i mještanin Promine fra Nikola Vucić, kad je sagradio crkvu i predao je kultu. Obzirom na vrijeme i naše veze s Mlecima, moglo bi biti da je tamo i izrađena. No to su sve proizvoljna nagađanja, jer o njoj — koliko je do danas istraženo — nemamo nikakva povijesnog dokumenta.

Slika prikazuje Majku Mariju s Djetićem Isusom koji joj stoji u krilu. Marija je prikazana realistički kao mlada majka, ponešto zaobljena lica, doista mila pogleda, ovisoka i jačeg vrata. Lijevom rukom podržava Dijete Isusa, a desni kažiprst i palac dotiču se vršcima, dok su ostali prsti ispruženi normalno i slobodno.

Mali Isus prikazan je kao dijete u stojećem stavu. Desnom rukom se dotiče majčina vrata, a u lijevoj drži kuglu. I on je oblijih forma tijela, prilično gološav, a gleda ravno i ugodno.

Boje su ni tamne ni svijetle, s laganim prelazom na tamnije. Teško je bez stručnog izučavanja reći nešto određenije o umjetničkom dosegu ove slike, koja je izrađena na platnu.

Slika se od 1925. do 1965. nalazila na vrhu novog oltara s natpisom: Čudotvorna Gospa Čatrnjska, moli za nas. U sredini oltara bio je lijepi kip Gospe Lurdske osrednje veličine.

To je bilo ne malo protuslovlje. U crkvi Gospe Čatrnjske u centru pažnje Gospa Lurdska, a sliku Zaštitnice crkve skoro nitko nije ni zapažao. Da anomalija bude veća, u procesiji na Malu Gospu nosila se jedna druga Gospina slika. I pobožni puk i hodočasnici mislili su da je to slika Gospe Čatrnjske.

Da bi se taj nesporazum otklonio, nagovorio je prominjski misnik župnika fra Stanka Brčića da sliku Gospe Čatrnjske stavi na sredinu oltara, a kip Lurdske ukloni. Tako je Zaštitnica Promine 1965. došla na svoje pravo mjesto.

ZNAČENJE GOSPE ČATRNJSKE

Suvišno je naglašivati, kad se omjere povijesne činjenice, koliko je značenje Gospe Čatrnjske za župu Prominu. To je njihova prva crkva, i to župska crkva.

Kad Prominjac prvi dođe,
odmah Majci crkvu gradi,
da mu čuva nove dvore,
da mu miljem život sladi.

Iako je župnik nakon mnogo vremena, kako su se sela redala po visoravni, morao napustiti prve dvore i sići među svoje stado; premda je sagrađena u središtu Promine nova župska crkva, ipak prvenstvo ljubavi i pažnje zadržala je crkva Gospe Čatrnjske.

Još od davnih naših kralja
k ovoj crkvi puk naš ide,
ljubav svoju da iskaže,
da Majčino lice vide.

Prvi temelj nikad se ne zaboravlja. Bez Majke ne može se živjeti!

Zato je za Prominu najveća župska svetkovina bila i ostaje blagdan Male Gospe (8. 9.). Taj dan tko god može micati ide u posjet Gospi Čatrnjskoj. Svečanost traje cijeli dan. Do svršetka Mise i procesije isključivo duhovna, a popodne i na večer pomiješana s kolom i pjesmom.

Prominjac ima tri duhovna središta u svojoj neposrednoj blizini: pod Prominom Gospu Čatrnjsku, na rijeci Krki na predivnom otočiću Gospu Visovačku, u kolijevci hrvatskog kraljevstva pod kninskom surom forticom sv. Antu. Posljednjih godina uvode se hodočašća Gospi Sinjskoj i Gospi od Biskupije.

Od najstarijih dana hodočastili su Gospi Čatrnjskoj ne samo Prominjci, već i pravoslavni i katolici iz kninske krajine, a također i iz susjednog dijela drniške župe. U granuće sunca već su pravoslavci u Lukaru, nose iskrene darove Čatrnjskoj Gospi zbog isprošene dobre ljetine, prisustvuju katoličkoj liturđiji i sa svojom braćom dijele veselje dana. Anticipirani ekumenizam! To sve opjevava pjesma Gospi Čatrnjskoj, koju već obilno koristimo:

Uz Prominjce drage tvoje
k tebi, Majko, mnogi hode,
osmog rujna k tebi hrle,
dolaze ti u pohode.

Iz kraljevskog tvoga Knina,
Biskupije, Kninskog Polja,
iz Potkonja, sa Vrbnika,
iz Kosova i Vrpolja,

iz Orlića i Palače
i dalekog Golubića,
sa Lišnjaka Trbounja
i susjednog Velušića . . .

Osim Male Gospe u ovoj crkvi Prominjci slave i druge Marijine svetkovine — Svijećnicu, kad župnik obavezno svima dijeli male svijećice, Blagovijest, Bezgrješno Marijino Začeće, a posebno Veliku Gospu. Na taj dan se negda okupljala samo starčad, koji nisu mogli na Visovac. Posljednjih poratnih godina sve više dolaze i mlađi, posebno nakon potapljanja na Veliku Gospu na Visovcu 1958., kad je nekoliko hodočasnika izgubilo živote. Ispovijedanju i pričešćivanju taj dan kao da nema kraja.

Zanimljivo je napomenuti da se nakon II svjetskog rata i neke druge svečanosti sve više vežu uz crkvu Gospe Čatrnjske. Posljednji župnici — fra Anđelko Šimić i fra Tomislav Duka — započinjali su i završavali svoju odgovornu pastirsku službu upravo u ovoj Marijinoj crkvi, i to baš na Malu Gospu. Veoma rječito i značajno!

I ne samo to. G. 1965 na Malu Gospu proslavio je u ovoj crkvi svoj srebrni svećenički jubilej domorodac fra Ivan Bilušić. Tim povodom održana je lijepa domaća svečanost i izdana mala pjesmarica»Oj Promino« (Zagreb 1965).

1968. također na Malu Gospu došao je Gospi Čatrnjskoj proslaviti srebrni misnički pir i o. Mirko Validžić. Sreća je bila sklona pa se uklopio u »slavlje« i njegov kolega, a dugogodišnji prominjski župnik fra Anđelko Šimić. Župnik, djeca, pjevači, rodbina, mještani, hodočasnici i prijatelji izrazili su im radost molitvama, riječima i pjesmom.

Sve su ove činjenice veoma utješne i poučne. Prominjski puk naginje se svome izvoru. U toj spontanoj težnji kao da se nazire siguran ziak sutrašnjice: U ovom ćete znaku uspjeti. S Majkom se sve može!

U Z R U B . . .

Jednostavna je povijest crkve i slike Gospe Čatrnjske u Lukaru u Promini. Posjedujemo malo povijesno utvrđenih činjenica, ali su nam i ove dosta rječite i značajne.

Malo je neobično ime crkve i slike — **Gospa Čatrnjska.** Nije se teško dosjetiti zašto se tako prozvala. U blizini crkve — nekih 150 m na istok — »nalazi se bunar ili čatrnja žive vode, koja nikada ne presuši« — kako dobro zapaža fra Ante Crnica pišući o ovoj crkvi i slici (Hrvati i Marija, str. 112) — pa »se i crkva i sveta slika po njoj zove Gospa Čatrnjska ili od Čatrnje...«

Gospina slika prije neznatne restauracije, koja je učinjena 1965., bila je dobrim dijelom zastrta srebrnim ovojem ili — kako naši stari rekoše »košuljicom« — kako je to negda bio običaj u Dalmaciji. Uz tu »košuljicu« bilo je i srebrnih listića sa slikom krune ili nečeg drugog. To je sve uklonjeno da slika zasja u pravoj ljepoti. Samo su ostale pozlaćene krune Marije i Isusa s nekoliko ne baš skupocjenih kamenčića. Nisu ostali na slici ni dragocjeniji pokloni (naušnice, lančići i slično). Minulo je vrijeme zlata.

Sav ovaj nakit Gospine slike svjedoči da su se mnogi i mnogi molili Gospi Čatrnjskoj i da su postigli željene milosti, činili zavjete i bili uslišani. U istom duhu donose se darovi svake godine na Malu Gospu bilo od pravoslavaca ili katolika.

Ja se sećam iza II svjetskog rata kako su darivane zlatne naušnice u znak zahvalnosti zbog ispunjenja zavjeta, jer se muž živ i zdrav vratio kući.

A jedna dobra i pobožna majka pričala mi je 1965. kako se zavjetovala Gospi Čatrnjskoj i molila da čuje za sina, koji joj se nije javljao dvanaest godina. Treći dan iza učinjenog zavjeta sanjala je izgubljenog sina, a nakon slijedeća tri dana primila je njegovo pismo.

Sličnih slučajeva ima nebrojeno.

G. 1965. ispjevana je i uglazbljena pjesma u čast Gospe Čatrnjske. Ugodno se i zanosno pjeva u blizini svete Prilike.

Pred tobom, dobra Čatrnjska Gospe,
Prominjci tvoji skrušeno mole;
žele ti uvijek ostati vjerni,
oni te, Majko, sinovski vole!

Pothvat župnika fra Tomislava Duke da se štovanje Gospe Čatrnjske, stoljećima ukorijenjeno u dušala Prominjaca, pravoslavnih i katolika kninske, a dijelom i drniške krajine, još više učvrsti i raširi, da se dvori dobre Majke što više poljepšaju, zaslužuje svaku pohvalu i potporanj.

* * *

Završit ćemo naš kratki izlet u davnu i nedavnu prošlost crkve i slike Gospe Čatrnjske u Promini s iskrenom željom da se Marijino štovanje sve više pojača u dušama samih Prominjaca kao i susjednih pravoslavaca i katolika.

Nek dugo i dugo prominjska djeca izgovaraju stihove iz pjesme svojoj Zaštitnici s mnogo zanosa i sreće:

O Čatrnjska dobra Gospe,
Ti si Majka našeg puka,
blagoslovi nas Prominjce
i budi nam vječna luka!

Tvoja ruka, Majko dobra,
neka milost na nas prospe!
Uz Prominjce uvijek budi,
o Čatrnjska naša Gospe!!

I kad svake godine na tradicionalnom kolarištu zaigra naše staro kolo, oglasi se starinska pučka pjesma u suton najvećeg duhovnog prominjskog blagdana — Male Gospe; dok »slavljenje« s novog zvonika raznese raspjevanost kosinom Male i Velike Promine i postranom krševitom visoravni u želji da poveže sva srca i sve duše u jedinstvenu cjelinu, da prenese pozdrav kule Trošelj Nečven-kuli i Čučevu, da zaplovi Krkom niz kristalno zapjenjene slapove; i kad u plaštu smirene rujanske noći započnu zrikavci pjesmu sjetne čežnje nad pokošenim strništima i bremenitim vinogradima, nek sadržajni amen oglasi Danica jekom pjesme Prominjaca:

Prominjci mi smo, junačkog soja,
ponosni, gordi na prošlost davnu.
Ustrajno, složno gradimo sebi
budućnost sretnu, budućnost slavnu!

M. V. Ćelkanović

FERNAND LELOTTE — DR. SREĆKO BOŠNJAK:

MLADEŽ PRED BOGOM

Molitvenik za đake i omladinu. — Str. 254, džepnoga formata. — Izdalo »Hrv. književno društvo sv. Ćirila i Metoda«, Zagreb I., Trg kralja Tomislava 21.

Naš zaslužni prevodilac dobre katoličke literature sa francuskoga, župnik iz Drežnice u Hercegovini, Dr. Srećko Bošnjak, napravio je opet jedan vrlo dobar izbor, kad nam je, — tvrdo ukoričeno, u džepnom formatu, — poklonio ovo, na svoj način klasično,

Pothvat župnika fra Tomislava Duke da se štovanje Gospe Čatrnjske, stoljećima ukorijenjeno u dušala Prominjaca, pravoslavnih i katolika kninske, a dijelom i drniške krajine, još više učvrsti i raširi, da se dvori dobre Majke što više poljepšaju, zaslužuje svaku pohvalu i potporanj.

* * *

Završit ćemo naš kratki izlet u davnu i nedavnu prošlost crkve i slike Gospe Čatrnjske u Promini s iskrenom željom da se Marijino štovanje sve više pojača u dušama samih Prominjaca kao i susjednih pravoslavaca i katolika.

Nek dugo i dugo prominjska djeca izgovaraju stihove iz pjesme svojoj Zaštitnici s mnogo zanosa i sreće:

O Čatrnjska dobra Gospe,
Ti si Majka našeg puka,
blagoslovi nas Prominjce
i budi nam vječna luka!

Tvoja ruka, Majko dobra,
neka milost na nas prospe!
Uz Prominjce uvijek budi,
o Čatrnjska naša Gospe!!

I kad svake godine na tradicionalnom kolarištu zaigra naše staro kolo, oglasi se starinska pučka pjesma u suton najvećeg duhovnog prominjskog blagdana — Male Gospe; dok »slavljenje« s novog zvonika raznese raspjevanost kosinom Male i Velike Promine i postranom krševitom visoravni u želji da poveže sva srca i sve duše u jedinstvenu cjelinu, da prenese pozdrav kule Trošelj Nečven-kuli i Čučevu, da zaplovi Krkom niz kristalno zapjenjene slapove; i kad u plaštu smirene rujanske noći započnu zrikavci pjesmu sjetne čežnje nad pokošenim strništima i bremenitim vinogradima, nek sadržajni amen oglasi Danica jekom pjesme Prominjaca:

Prominjci mi smo, junačkog soja,
ponosni, gordi na prošlost davnu.
Ustrajno, složno gradimo sebi
budućnost sretnu, budućnost slavnu!

M. V. Ćelkanović

FERNAND LELOTTE — DR. SREĆKO BOŠNJAK:

MLADEŽ PRED BOGOM

Molitvenik za đake i omladinu. — Str. 254, džepnoga formata. — Izdalo »Hrv. književno društvo sv. Ćirila i Metoda«, Zagreb I., Trg kralja Tomislava 21.

Naš zaslužni prevodilac dobre katoličke literature sa francuskoga, župnik iz Drežnice u Hercegovini, Dr. Srećko Bošnjak, napravio je opet jedan vrlo dobar izbor, kad nam je, — tvrdo ukoričeno, u džepnom formatu, — poklonio ovo, na svoj način klasično,

djelce belgijskog apologete i omladinskog radnika i pisca, isusovca F. Lelotte-a. Iza kako je, već odavna, prevedeno na sve skoro glavne svjetske jezike (engleski, njemački, talijanski, španjolski, nizozemski), dobili smo ga tako i mi. Naša katolička mladež. Svoj vjerski priručnik. Pravi svoj »Vade mecum«.

Sve je najbolje u njemu, što danas treba katoličkoj mladeži; osobito onoj muškoj. I mala apologetika. I mali katekizam. I upute u kršćanski moral, u duhovni i liturgijsko-molitveni život, u savremene apostolsko-socijalne probleme i zadatke. I — molitvenik. A sve to u bogatu izboru i na izrazito savremen način: po željama i ukusu današnje mlade generacije, bez puno insistiranja na sistematici i strogo logičnom slijedu. Auktor je, Lelotte, očito dobro poznaje, tu svoju današnju mladež: s njom suosjeća; za nju i među njom živi; nastoji da joj se približi. Ali opet i u potpuno crkvenom duhu: bez napuštanja visokih životnih kriterija i ideala evanđeoskog kršćanstva.

Sve je u ovoj knjizi ne samo ortodoksno, nego i svijesno upravljeno na odgoj kršćanske elite. U tu svrhu auktor dosljedno primjenjuje prokušana sredstva, uglavnom tradicionalne, katoličke askeze i pedagogike, ali askeze i pedagogike obogaćene svim pozitivnim tekovinama moderne psihologije i stavljene u okvir suvremenog života: u svemu trijezno i uravnoteženo. Došlo je u njoj na svoj račun i ono naravno i ono nadnaravno u životu mladih ljudi. Kao ideal postavlja im u njoj auktor plemenitu sintezu jednoga i drugoga: Bogom i vjerom oplemenjeno čovještvo.

Kako to po prilici izgleda, vidi se već iz slijeda i naslova poglavlja: 1. U prijateljstvu s Bogom, 2. Okupljeni u Crkvi, 3. Sveta Misa — izvor života, 4. Pod zaštitom Majke Božje, 5. Spremi se za životni zadatak, 6. S čistom savjesti, 7. Stoj u prvim redovima, 8. Osobito u trpljenju i pred smrću, 9. Uzdignuta pogleda k nebu.

Svega se je, eto, tu auktor dotakao, što mladoga vjernika može i mora da zanima. Za sve mu, s čim će se susresti u životu, daje savjete.

A značajno je, i da auktor sve to oslanja, najviše, na osobni kontakt mladoga čovjeka s Bogom: kroz molitvu i sakramente. Molitvom i refleksijama (razmatranjima) ta je zlatna knjižica najbogatija. Bezbroj je u njoj molitvenih obrazaca. Sve one tradicionalne i klasične, liturgijske i izvanliturgije, molitve, — među njima i krunica, i litanije, i Put križa, — ali i stotine onih individualnih: od poznatih i nepoznatih ljudi. Za sve nakane; za sve prilike i situacije.

Nijesu sve ove, — nove, individualne, — jednake vrijednosti. Ima ih i pomalo bizarnih. Ima ih, i koje, po našemu mišljenju, previše popuštaju današnjem, i u katoličkim krugovima modnom, idealiziranju erotike i mladenačkih prijateljstava i ljubavi. No ima ih, i koje su pravi biseri: iz kojih progovaraju duše, što su se posve predale Bogu, a pune su fine, delikatne, religiozne intuicije, ali i istinskog ljudskog i socijalnog osjećanja. To je duhovni jezik savremene katoličke elite. Neke su od njih kao stvarne, i da ih čovjek uzme za predmet razmatranja: pune su asketskih inspiracija i pobuda.

Ne će se sve iz ove knjige svima mladim ljudima svidjeti. Ali svakomu će se od njih, ako samo ozbiljno uzimlje život i religiju, mnogošta u njoj, sigurno, svidjeti. Svatko će u njoj naći i za sebe solidne,duhovne hrane. I ja sam, po njoj, čitajući je za recenziju, mnogo puta obavio svoje dnevno razmatranje. S mnogo koristi.

I svatko, ovu knjižicu, može bez straha uzeti u ruku. Nikoga ona ne će pokolebati u njegovim kršćanskim shvaćanjima, ni odvesti na krive i pogibljene ideje. Prokušana je to duhovna hraga. Sve je u njoj u skladu i sa teorijom i sa praksom Crkve. I sve je upravljeno na Boga i na vječnost: na Krista i na Kraljevstvo Božje. I sve je puno Gospe.

Knjigu toplo preporučujemo i omladini, — osobito školskoj i studentskoj, — i dušobrižnom svećenstvu. Mirne je savjesti mogu svećenici turiti u ruke svakome katoličkom mladiću i djevojci. Tko je od njih bude čitao, — češće i ozbiljno, — ne će nikada postati otpadnik, a pogotovu ne će nikada postati bezvjerac. Ne će se, lako, ni moralno pokvariti.

Samo, ne bi trebalo, da ovo bude ni jedina ni zadnja knjiga ove vrsti, prevedena na naš jezik iz stranih katoličkih literatura. Uz mnoštvo nevrjednih i konfuznih, pa dosta puta i loših i sablažnjivih, stvari, što se u katoličkim književnostima zapada danas bacaju na tržište, ima, još uvijek, i pravih bisera. Treba ih samo pronaći. I popularizirati ih: kroz našu prijevodnu literaturu. Misija je to onih među nama, koji poznaju strane jezike i koji prate duhovni i kulturni život na katoličkom zapadu. Katoličkih i svećeničkih inteligenata zdrava religioznog ukusa, — onoga, što smo prije zgodno zvali »sensus catholicus«, — i izoštrena kritičkog osjećaja!

Dr. Č. Č.

PIERO BARGELLINI — O. KVIRIN ORLIĆ:

CVJETIĆI SV. KLARE

Str. 178, u velikoj šesnaestini. G. 1968. — Naručuje se na adresu: O. Dr. Kvirin Orlić, CAVTAT, Franjevački samostan. — Cijena 8 n. d.

Ne znam, — u knjizi o tom nema podataka, — kako je došlo do talijanskih originala ove knjižice. Ne znam, ni iz kojega vremena datira, ni koji joj je književni supstrat. Bit će, da se sadržajno oslanja o stare zbirke historijskih podataka i legendi, iz pera suvremenika sv. Franje i sv. Klare, Tome Celano-a. Knjižica inače i po naslovu i po načinu pripovijedanja, očito, predstavlja pandan »Fioretti«-ma iz života sv. Franje. No obrada joj je, — barem u redakciji, u kojoj pred nama leži, — svakako moderna: i po jeziku i po koncepciji. Po literarnoj je maniri romansirana biografija; služi se živim, kratkim, slikovitil stilom; legendarno se u njoj isprepliće sa istorijskim; puna je poezije, idiličnosti, romantike, koja osvaja; rječnik joj je korektan i sočan. Ne možeš je više ispustiti iz ruku, čim si joj pročitao prve stranice. Ja sam je na dušak pročitao: zapravo za jednu večer. Puno duhovne koristi, podstreke, pa, na nekim mjestima, i ganuća.

Ne će se sve iz ove knjige svima mladim ljudima svidjeti. Ali svakomu će se od njih, ako samo ozbiljno uzimlje život i religiju, mnogošta u njoj, sigurno, svidjeti. Svatko će u njoj naći i za sebe solidne duhovne hrane. I ja sam, po njoj, čitajući je za recenziju, mnogo puta obavio svoje dnevno razmatranje. S mnogo koristi.

I svatko, ovu knjižicu, može bez straha uzeti u ruku. Nikoga ona ne će pokolebati u njegovim kršćanskim shvaćanjima, ni odvesti na krive i pogibljene ideje. Prokušana je to duhovna hraga. Sve je u njoj u skladu i sa teorijom i sa praksom Crkve. I sve je upravljeno na Boga i na vječnost: na Krista i na Kraljevstvo Božje. I sve je puno Gospe.

Knjigu toplo preporučujemo i omladini, — osobito školskoj i studentskoj, — i dušobrižnom svećenstvu. Mirne je savjesti mogu svećenici turiti u ruke svakome katoličkom mladiću i djevojci. Tko je od njih bude čitao, — češće i ozbiljno, — ne će nikada postati otpadnik, a pogotovu ne će nikada postati bezvjerac. Ne će se, lako, ni moralno pokvariti.

Samo, ne bi trebalo, da ovo bude ni jedina ni zadnja knjiga ove vrsti, prevedena na naš jezik iz stranih katoličkih literatura. Uz mnoštvo nevrjednih i konfuznih, pa dosta puta i loših i sablažnjivih, stvari, što se u katoličkim književnostima zapada danas bacaju na tržište, ima, još uvijek, i pravih bisera. Treba ih samo pronaći. I popularizirati ih: kroz našu prijevodnu literaturu. Misija je to onih među nama, koji poznaju strane jezike i koji prate duhovni i kulturni život na katoličkom zapadu. Katoličkih i svećeničkih inteligenata zdrava religioznog ukusa, — onoga, što smo prije zgodno zvali »sensus catholicus«, — i izoštrena kritičkog osjećaja!

Dr. Č. Č.

PIERO BARGELLINI — O. KVIRIN ORLIĆ:

CVJETIĆI SV. KLARE

Str. 178, u velikoj šesnaestini. G. 1968. — Naručuje se na adresu: O. Dr. Kvirin Orlić, CAVTAT, Franjevački samostan. — Cijena 8 n. d.

Ne znam, — u knjizi o tom nema podataka, — kako je došlo do talijanskih originala ove knjižice. Ne znam, ni iz kojega vremena datira, ni koji joj je književni supstrat. Bit će, da se sadržajno oslanja o stare zbirke historijskih podataka i legendi, iz pera suvremenika sv. Franje i sv. Klare, Tome Celano-a. Knjižica inače i po naslovu i po načinu pripovijedanja, očito, predstavlja pandan »Fioretti«-ma iz života sv. Franje. No obrada joj je, — barem u redakciji, u kojoj pred nama leži, — svakako moderna: i po jeziku i po koncepciji. Po literarnoj je maniri romansirana biografija; služi se živim, kratkim, slikovitil stilom; legendarno se u njoj isprepliće sa istorijskim; puna je poezije, idiličnosti, romantike, koja osvaja; rječnik joj je korektan i sočan. Ne možeš je više ispustiti iz ruku, čim si joj pročitao prve stranice. Ja sam je na dušak pročitao: zapravo za jednu večer. Puno duhovne koristi, podstreke, pa, na nekim mjestima, i ganuća.

Već su joj naslovi poglavlja privlačni i karakteristični: Cjetnica, Vrata mrtvih, Talac raja, Edvarovnova kći, Stric Monaldo, Agneza, Gospođa siromaština, Ručak u šumi, Poljubac poslužnici, Ruže, Hortolane, Pepeo, Zadnji susret, Obrana siromaštva, Križ na kruhu, Anđeoski kruh, Saraceni Fridrika II., Bolest i mukotrpnost, Papina povelja, Pratnja djevice, Sveta Klara.

Predgovor je knjizi, — prikaz duhovnoga lika i historijsko-religiozne uloge sv. Klare, — napisala s puno topline i unkcije, naša poznata religiozna pjesnikinja — liričarka, klarisa S. Marija od Presvetoga Srca.

Čitava knjižica intonirana je, razumije se, duboko nadnaravno i diše autentičnim duhom sv. Franje i njegova pokreta: duhom radosnoga otcjepljenja od zemaljštine i utapanja u božansko i vječno, ali i duhom najplemenitijega čovjekoljublja. Mudrošću Eevanđelja, ljubavlju Krista, srećom Križa, kulturom duše, njegom nutarnjeg života u Bogu.

U tome je knjižici, po našemu mišljenju, i najveća vrijednost. Kao stvorena je, da bude protuustuk »novome kršćanstvu«, — emancipiranom, racionalističkom, pseudohumanističkom, — koje, — nažalost sve više, — hvata maha, i u svijetu i oko nas, i sve se grlatije i nametljivije reklamira.

I vanjska je oprema knjižice ukusna i otmjena. Uz naslovnu sliku sv. Klare pred svakim je poglavljem stilizovani crtež prizora ili događaja, o kojemu je u njemu riječ.

Knjižicu toplo preporučujemo katoličkoj publici. Kleru, redovnicima, ozbiljnijoj ženskoj omladini, prije svega!

Dr. Č. Č.

KRALJICA SRDACA

Glasnik »**Marije**«, u svojoj Knjižnici, objelodanio je treću knjigu: »**Kraljica Srdaca**« — Razmatranja o Majci Božjoj. Knjiga je dobro došla kao sjajna pomoć za svibanjske propovijedi. Napisao ju je mp. o. **dr. Jeronim Šetka**, koji je plodni pisac molitvenika i marijanskih prikaza o fatilskim i lurdskim ukazanjima, kao i o vrijednosti i dragocijenosti oprosta. Nanizao je 31 propovijed, i nadodao Posvetu Majci Božjoj, Devetnicu Kraljici Srdaca i Posvetnu molitvu. Čitavo gradivo obuhvata 142 stranice, 8-formata. Sadržaj je bogat i raznovrstan, a sav se odnosi na Marijina otajstva, odlike i povlastice. Polazna je točka — **svibanj**, a cilj je **Bezgrješno Srce Marijino**, koje je Fatimska Djevica pokazala Crkvi kao — **nadu** kršćanstva u stravičnom dvoboju između Kristove Vjere i materijalističkog bezboštva. Stoga pobožni i vjerni Pisac istakavši da je Marija bila **Predodređena**, majstorski je riše kao **Bezgriješnu**, i takvu dostojnu svoga Stvoritelja. Zatim Je opisuje u glavnim točkala njezina života. Slavi njezino Rođenje. Opjevava njezino divno Ime — i Prikazanje u Hramu. Sv. Josip je — Njezin djevičanski zaručnik, a Ona je Djevica i Majka Božja. Uzorna sura-

Već su joj naslovi poglavlja privlačni i karakteristični: Cjetnica, Vrata mrtvih, Talac raja, Edvarovnova kći, Stric Monaldo, Agneza, Gospođa siromaština, Ručak u šumi, Poljubac poslužnici, Ruže, Hortolane, Pepeo, Zadnji susret, Obrana siromaštva, Križ na kruhu, Anđeoski kruh, Saraceni Fridrika II., Bolest i mukotrpnost, Papina povelja, Pratnja djevice, Sveta Klara.

Predgovor je knjizi, — prikaz duhovnoga lika i historijsko-religiozne uloge sv. Klare, — napisala s puno topline i unkcije, naša poznata religiozna pjesnikinja — liričarka, klarisa S. Marija od Presvetoga Srca.

Čitava knjižica intonirana je, razumije se, duboko nadnaravno i diše autentičnim duhom sv. Franje i njegova pokreta: duhom radosnoga otcjepljenja od zemaljštine i utapanja u božansko i vječno, ali i duhom najplemenitijega čovjekoljublja. Mudrošću Eevanđelja, ljubavlju Krista, srećom Križa, kulturom duše, njegom nutarnjeg života u Bogu.

U tome je knjižici, po našemu mišljenju, i najveća vrijednost. Kao stvorena je, da bude protuustuk »novome kršćanstvu«, — emancipiranom, racionalističkom, pseudohumanističkom, — koje, — nažalost sve više, — hvata maha, i u svijetu i oko nas, i sve se grlatije i nametljivije reklamira.

I vanjska je oprema knjižice ukusna i otmjena. Uz naslovnu sliku sv. Klare pred svakim je poglavljem stilizovani crtež prizora ili događaja, o kojemu je u njemu riječ.

Knjižicu toplo preporučujemo katoličkoj publici. Kleru, redovnicima, ozbiljnijoj ženskoj omladini, prije svega!

Dr. Č. Č.

KRALJICA SRDACA

Glasnik **»Marije«**, u svojoj Knjižnici, objelodanio je treću knjigu: **»Kraljica Srdaca«** — Razmatranja o Majci Božjoj. Knjiga je dobro došla kao sjajna pomoć za svibanjske propovijedi. Napisao ju je mp. o. **dr. Jeronim Šetka,** koji je plodni pisac molitvenika i marijanskih prikaza o fatilskim i lurdskim ukazanjima, kao i o vrijednosti i dragocijenosti oprosta. Nanizao je 31 propovijed, i nadodao Posvetu Majci Božjoj, Devetnicu Kraljici Srdaca i Posvetnu molitvu. Čitavo gradivo obuhvata 142 stranice, 8-formata. Sadržaj je bogat i raznovrstan, a sav se odnosi na Marijina otajstva, odlike i povlastice. Polazna je točka — **svibanj,** a cilj je **Bezgrježno Srce Marijino,** koje je Fatimska Djevica pokazala Crkvi kao — **nadu** kršćanstva u stravičnom dvoboju između Kristove Vjere i materijalističkog bezboštva. Stoga pobožni i vjerni Pisac istakavši da je Marija bila **Predodređena,** majstorski je riše kao **Bezgriješnu,** i takvu dostojnu svoga Stvoritelja. Zatim Je opisuje u glavnim točkala njezina života. Slavi njezino Rođenje. Opjevava njezino divno Ime — i Prikazanje u Hramu. Sv. Josip je — Njezin djevičanski zaručnik, a Ona je Djevica i Majka Božja. Uzorna sura-

dnica u božanskoj misiji svoga Sina Isusa. Uzor svake kreposti. Majka naša i Majka Crkve: dušom i tijelom uznesena na nebo. I okrunjena je za **Kraljicu** svemira. Osvojila je sva kršćanska srca. I naš je narod moli kao **Kraljicu Hrvata.** O. J. Šetka bio je u hrvatskim i velikim kršć. marijanski Svetištima, pa zanosno opisuje Marijina velika svetšta, a na poseban način ona divna i blistava u **Fatimi i Lurdu,** metropolama marijanske pobožnosti.

»Kraljica srdaca« o. dra J. Šetka krasno je svibanjsko štivo. Teološki stoji na klasičnim marijanskim istinama. Sadržaj je naučan i duhovno čist kao kristal. Stil je tih, miran, lagan i ugodan. Stoga ovo njegovo najnovije djelo od srca preporučam svakome, jer je vrlo vrijedno, a jeftino. Za samih 800 din »Marija« (Split, Kazališni trg 3) daje ovo lijepo marijansko djelo. Uzmi, čitaj i uživaj!

Dr Ivo Perinić

FILIP KAVČIČ

— Kratki izvještaj o smrti jednog od naših najvrijednijih suradnika.

— V četrtek 6. 2. 1969. je bil pokopan v Desklah tamošnji župnik Filip Kavčič. Pokojni dušni pastir se je rodil v Idriji 21. 4. 1899, za mašnika je bil posvečen v Ljubljani 29. 6. 1922. Nato je deloval v **Črnem vrhu nad Idrijo kot kaplan** in župnijski upravitelj 12 let. Po dneh letih internacije v Italiji je prišel 1936. za župnijskega upravitelja v Deskle. Kasneje je bil tam umeščen za župnika, kjer je ostal do smrti. Pokojni je bil goreč in vesten dušni pastir. Posebno se je zanimak za liturgična vprašanja. Imel je lahko pero ter je tudi na tem področju marsikaj napisal in objavil. Zelo je ljubil duhovniško družbo ter imel smisel za družabnost. Kot toliko drugih starejših primorskih duhovnikov je moral tudi on zaradi narodne zavesti in dušnopastirske gorečnosti veliko pretrpeti.

NOVE KNJIGE

Jean Danielou, OSPORAVANJA I SVEDOČENJA. Cijena 5 N D. Narudžbe: Hrv. knjiž. društvo sv. Ćirila i Metoda, Zagreb, Trg kralja Tomislava 21. — Ivo Balentović, DJEČAK I LIMENA TRUBA. Cijena 10 N D. Narudžbe: Hrv. knjiž. društvo sv. Ćirila i Metoda, Zagreb, Trg kralja Tomislava 21.

℞ Anton Nadrah, CERKVENE LJUDSKE PESMI V LITURGIJI, Ljubljana 1969. Doktorska razprava z veliko praktične vsebine za dušne pastirje in tudi organiste. Cena 10 din. Naročila: Samostan Stična, Ivančna gorica.

Ponovno je počeo izlaziti časopis za promicanje duhovne glazbe »SV. CECILIJA«. Uređuje ga Institut za crkvenu glazbu pri Bogoslovnom fakultetu u Zagrebu. U svakom broju

dnica u božanskoj misiji svoga Sina Isusa. Uzor svake kreposti. Majka naša i Majka Crkve: dušom i tijelom uznesena na nebo. I okrunjena je za **Kraljicu** svemira. Osvojila je sva kršćanska srca. I naš je narod moli kao **Kraljicu Hrvata.** O. J. Šetka bio je u hrvatskim i velikim kršć. marijanski Svetištima, pa zanosno opisuje Marijina velika svetšta, a na poseban način ona divna i blistava u **Fatimi i Lurdu,** metropolama marijanske pobožnosti.

»Kraljica srdaca« o. dra J. Šetka krasno je svibanjsko štivo. Teološki stoji na klasičnim marijanskim istinama. Sadržaj je naučan i duhovno čist kao kristal. Stil je tih, miran, lagan i ugodan. Stoga ovo njegovo najnovije djelo od srca preporučam svakome, jer je vrlo vrijedno, a jeftino. Za samih 800 din »Marija« (Split, Kazališni trg 3) daje ovo lijepo marijansko djelo. Uzmi, čitaj i uživaj!

Dr Ivo Perinić

FILIP KAVČIČ

— Kratki izvještaj o smrti jednog od naših najvrijednijih suradnika.

— V četrtek 6. 2. 1969. je bil pokopan v Desklah tamošnji župnik Filip Kavčič. Pokojni dušni pastir se je rodil v Idriji 21. 4. 1899, za mašnika je bil posvečen v Ljubljani 29. 6. 1922. Nato je deloval v Črnem vrhu nad Idrijo kot kaplan in župnijski upravitelj 12 let. Po dneh letih internacije v Italiji je prišel 1936. za župnijskega upravitelja v Deskle. Kasneje je bil tam umeščen za župnika, kjer je ostal do smrti. Pokojni je bil goreč in vesten dušni pastir. Posebno se je zanimak za liturgična vprašanja. Imel je lahko pero ter je tudi na tem področju marsikaj napisal in objavil. Zelo je ljubil duhovniško družbo ter imel smisel za družabnost. Kot toliko drugih starejših primorskih duhovnikov je moral tudi on zaradi narodne zavesti in dušnopastirske gorečnosti veliko pretrpeti.

NOVE KNJIGE

Jean Danielou, OSPORAVANJA I SVEDOČENJA. Cijena 5 N D. Narudžbe: Hrv. knjiž. društvo sv. Ćirila i Metoda, Zagreb, Trg kralja Tomislava 21. — Ivo Balentović, DJEČAK I LIMENA TRUBA. Cijena 10 N D. Narudžbe: Hrv. knjiž. društvo sv. Ćirila i Metoda, Zagreb, Trg kralja Tomislava 21.

℞ Anton Nadrah, CERKVENE LJUDSKE PESMI V LITURGIJI, Ljubljana 1969. Doktorska razprava z veliko praktične vsebine za dušne pastirje in tudi organiste. Cena 10 din. Naročila: Samostan Stična, Ivančna gorica.

Ponovno je počeo izlaziti časopis za promicanje duhovne glazbe »SV. CECILIJA«. Uređuje ga Institut za crkvenu glazbu pri Bogoslovnom fakultetu u Zagrebu. U svakom broju